STRIPSCHRIFT

UITGEVERIJ BOUMAAR
CONAN

NUMMER 392 * €6,70

LUC CROMHEECKE

→ REDACTIO

Op 6 mei weet Marc Legendre of hij met zijn grafische roman *Verder* winnaar is van de Libris Literatuur Prijs 2008 en €50.000. Dat hij met zijn strip op de longlist van een literaire wedstrijd stond vonden we in ons vorige redactioneel al bijzonder. Maar nu blijkt hij tot de laatste zes genomineerden te behoren en reeds €2500 te hebben gecasht! Wellicht brengt deze uitverkiezing, en wie weet straks de ultieme bekroning, het moment dichterbij dat de Boekenweek in het teken staat van het stripverhaal. Want nog steeds is het een moeizame relatie: die tussen de boeken- en de stripwereld. En dat terwijl veel literatoren strips hebben gemaakt en veel striptekenaars zich hebben laten inspireren door romans en hun auteurs.

Bovendien is met de golf aan verstripte literatuur, het groeiende aanbod aan strips in (vooralsnog) grote boekhandels en de toegenomen media-aandacht het thema strips voor de Boekenweek prima te verantwoorden. Het biedt ook, naast de mogelijkheid van een bijzonder boekenweekgeschenk, allerlei stof tot discussie: kunnen strips ook literair zijn, zorgen strips voor ontlezing of juist stimulering van het lezen, en waarom bestaat er een gescheiden circuit van boeken en strips? Navraag bij Henk Kraima - directeur van boekpromotor CPNB - leert dat de eerstkomende drie edities van de Boekenweek al vergeven zijn aan andere thema's. Maar hij geeft aan dat strips de aandacht hebben van zijn organisatie. Dus wie weet wat er gebeurt in 2012! Alleen, dan moet er wel een sterke lobby ontstaan vanuit de stripwereld. Welke lobbyist neemt het voortouw?

INHOUD

2 **ACTUA**

10 **STARS & STRIPS**
Olav Beemer

12 **LUC CROMHEECKE**
Ger Apeldoorn

18 **MATENA'S KAAS**
Willard Mans

22 **ROBERT E. HOWARD**
Hennie van der Zouw

28 **UITGEVERIJ BOUMAAR**
Wilco Tuinenburg

33 **BITS & PIECES**
Ben Bits

34 **PETER VAN STRAATEN**
Peter Breedveld

36 **DE BOVENTOON**

44 **HEINZ SERVICE SPREAD**

→ OMSLAG

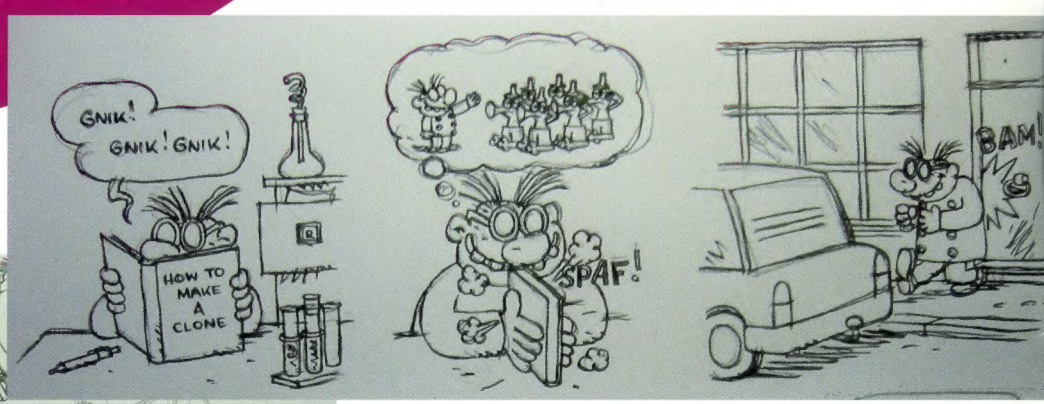

De tekening op het omslag is bedacht en uitgetekend in de trein van Angoulême naar Antwerpen. Op de bank tegenover Luc Cromheecke zaten Laurent Letzer en Philippe Bercovici. De collegae discussieerden hevig over de schakelaar. Moest dat ding nou naar boven staan of naar beneden. Wat is 'uit' en wat is 'aan'? En zit er een automatische zekering in die bij kortsluiting zorgt dat de schakelaar in de uit-stand springt? 'Met die flauwekul kunnen we ons hele dagen bezighouden', aldus Cromheecke. 'Oorspronkelijk stond de prof in een laboratorium waarin hij Plunken probeerde te kweken. Je zag dan al die mislukte exemplaren staan. De geschifte professor is een figuur die we meer in de strip willen gaan gebruiken, zo'n personage is een oercliché in de strip. Zelfs mensen in Alaska begrijpen zo'n karakter. Het is eigenlijk nog bekender dan Pinokkio. We zien hem als een soort tegenpool van Plunk.'

Walhalla voor de Crumb-fan

Bij uitgeverij Taschen is het ultieme Crumb-boek verschenen: *Sex Obsessions*. Het is een 256-pagina tellende encyclopedische trip door de seksuele psyche van Robert Crumb, zoals de uitgever zelf stelt. 'Vulgaire, seksuele komedie die beter verteerbaar is dan humorloze porno', noemt Crumb zijn fantasieën over grote vrouwen. De bundel bevat 14 strips, waaronder *My Troubles with Women (II)*, *If I Were a King*, *A Bitchin' Bod* en *How to Have Fun with a Strong Girl*. Daarnaast bestaat de selectie uit 62 losse illustraties, die de koning van de undergroundcomic maakte tussen 1980 en 2006.

De Crumb-fan moet wèl de portemonnee trekken: *Sex Obsessions* (ISBN 978-3-8228-2540-2) kost €500 (wie geluk heeft kan in een boekhandel nog een stuntaanbieding van €400 vinden). Daarvoor krijg je een prachtig uitgevoerd boek, beschermd in een doos en in een beperkte oplage (1000 exemplaren). Ook zit er een losse prent bij: een nooit eerder gepubliceerde tekening in waterverf (zie afbeelding).

Maar er zijn ook andere, minder seksueel-geladen Crumb-uitgaven die wèl betaalbaar zijn. Zo verschenen er in de afgelopen jaren een paar fraaie muziekuitgaven waar de tekenaar (een fervent verzamelaar van obscure 78-toeren platen) bij betrokken was. Voorbeelden: *The Stuff that Dreams are Made of* (Yazoo Records), *Hot Women – Women Singers from the Torrid Regions of the World* (Kein & Aber Records) en *R. Crumb's Heroes of Blues, Jazz, & Country* (Abrams). Vooral deze laatste uitgave is een lust voor het oog door de prachtige tekeningen die Crumb van de artiesten heeft gemaakt. Bij uitgeverij Oog & Blik staat voor dit jaar overigens de verschijning van *Yum Yum Book* en het vierde deel van *Waiting for Food* op stapel. RS

→ SUVAAL

DE STRIPWERELD LEEFT, EN HOE! OP DEZE PLAATS GEEFT STRIP-COLUMNIST ERWIN SUVAAL HIEROP ZIJN PERSOONLIJK COMMENTAAR.

ERWIN.SUVAAL@STRIPSCHRIFT.NL

FOTO ONNO BLOM

Jan Wolkers, A.F.Th. van der Heijden, Dick Matena, Mirjam Rotenstreich en Nelleke Matena, 10 september 2007.

Wolkers en Matena

Vooruitlopend op de 'definitieve' biografie van de schrijver/kunstenaar Jan Wolkers (1925-2007) beschrijft Onno Blom in het onlangs verschijnen requiem *Zo is het genoeg* (Bezige Bij, ISBN 978-90-234-2874-9, 112 pagina's, zwart/wit met kleurenfoto's, hk, €14,90) nauwgezet het laatste jaar van de literaire artiest.

Daarbij zijn ook enkele pagina's gewijd aan zijn ontmoetingen met de tekenaar Dick Matena, die Wolkers' roman *Kort Amerikaans* heeft verstript. Matena haalt herinneringen op aan de eerste keer dat hij, met het zweet in zijn schoenen, Wolkers thuis op Tessel opzocht om zijn tekeningen te laten zien en vertelt ook over zijn laatste bezoek, samen met de schrijver A.F.Th. van der Heijden, en hun beider echtgenoten. Matena was onder de indruk van de schoonheid en de harmonie van het laatste schilderwerk van Wolkers: 'Toen ik dat doek zag, kreeg ik een schok. Ik wist onmiddellijk: dit is het laatste doek, zelfs al is het niet het laatste. Het was de dood. Vreemd genoeg nam ik dat niet letterlijk. Want toen ik hoorde dat Jan dood was, geloofde ik het niet. Ik liet van schrik mijn penseel op mijn werk vallen.' DR

→ FLITSEN

In samenwerking tussen verschillende partijen waaronder stripwinkel Mekanik Strip, de organisatie Antwerpen Boekenstad en het Vlaams Fonds voor de Letteren worden scenarioschrijvers en tekenaars van grafische romans bijeen gebracht. Beoogd resultaat: door middel van vijf verhalen Vlaanderen op de kaart zetten in de wereld van de grafische roman. Meer info: *www.mekanik-strip.be* Op 14 maart was Gent na Scheveningen de tweede stad in Europa die werd overvallen door Smurfen. Zo'n vijfduizend witte smurfenbeeldjes bepaalden korte tijd het straatbeeld. *Il était une fois... René Hausman* is de titel van een expositie die nog tot en met 1 juni is te bekijken in de abdij van Stavelot in België. De expositie geeft een divers beeld van Hausmans werk. In het museum Het Valkhof in Nijmegen hangt een schilderij over de watersnoodramp van 1855. Omdat dit schilderij bestaat uit vijfentwintig kleinere schilderijtjes die het verhaal vertellen lijkt er sprake van een antiek stripverhaal. De maker is Johan Veltens. Een nieuwe hoofdredacteur wil altijd even laten zien dat er een andere wind gaat waaien. Dat betekent doorgaans slecht nieuws voor columnisten, cartoonisten en striptekenaars. Zo betekende het aantreden van Barbara van Beukering bij *Het Parool*, op woensdag 2 april het einde voor huiskat Heinz van Windig & De Jong. Onvergeeflijk, zelfs na de publicatie op donderdag 3 april van een getekende reportage door Hanco Kolk en Peter de Wit over de Noord/Zuidlijn van de metro in Amsterdam. De verkoop van een originele omslag van het stripboek *Kuifje in Amerika* bracht op een veiling in Parijs het lieve sommetje van maar liefst €764.200 op. Alle aanleiding voor Bas van der Schot voor een leuke cartoon in *NRC Handelsblad* van 4 april. Lucky Luke moet buitenlandse investeerders naar België lokken. De westernheld van de Belgische tekenaar Morris speelt een hoofdrol in de campagne *Only in Belgium*. De campagne toont de Belgische creativiteit. De geruchten over de verfilming van *Kuifje* krijgen zo af en toe een *boost*. Zo verscheen recent een bericht in de media dat de eerste films geregisseerd gaan worden door James Cameron, Peter Jackson en Steven Spielberg, om er maar drie te noemen... De 17-jarige Britse acteur Thomas Sangster krijgt de rol van Kuifje. De eerste film moet in 2009 verschijnen. Bij uitgeverij Kippenvel verscheen een achtste deel van *Rik, Clio en Pluk* van Jan Steeman. De Centrale Bibliotheek in Den Haag kent sinds kort een eigen Striphoek. Behalve voor *mainstream* is er ook aandacht voor grafische romans, manga en verstripte literaire werken. Ook een selecte hoeveelheid anderstalige strips zijn beschikbaar. Gerrit Wamelink verdedigde eind vorig jaar met succes zijn proefschrift over de invloed van de samenstelling van lucht op de biodiversiteit. Zijn plan om op de achterflap een plaatje en een tekst van Heer Bommel te plaatsen werd geweigerd door de omslagcommissie. Zijn wens voldeed namelijk niet aan de regels. Wamelink loste dit op door een sticker te laten drukken en die op alle exemplaren te plakken behalve op degene die bestemd waren voor de commissie. Tom Poes, verzin een list... Na de Smurfen bij Appie Heijn zet de 140-jarige boekenwinkelketen Bruna in op Nijntjes. Klanten kunnen maar liefst 26 verschillende exemplaren sparen. *De Bijbel* is nu ook als manga verkrijgbaar. De Brits-Nigeriaanse tekenaar Ajinbayo Akinsiku noemde zijn versie *The Manga Bible: From Genesis to Revelation*. Het stripboek verschijnt in twee versies en de bijbelse karakters spreken in

De zaak Florisol

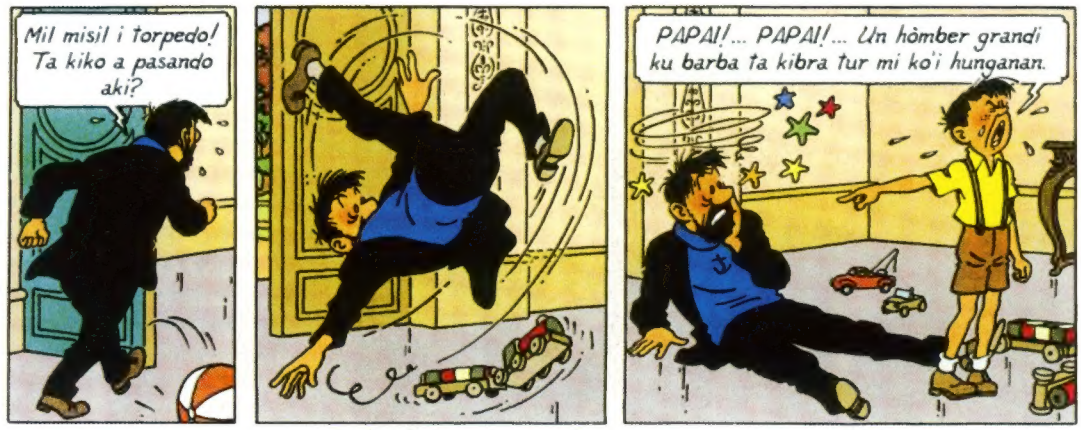

E asuntu di Florisol (ISBN 978-90-303-6145-9) heet dit *Kuifje*-avontuur in het Papiamentu. Oftewel: *De zaak Zonnebloem*. Bijgesloten bij dit *'E aventuranan di Kuifje'* van uitgeverij Casterman zit een inlegvel met achtergrondinformatie over deze taal en de totstandkoming van het album. Het Papiamentu wordt gesproken op Bonaire en Curaçao (op Aruba spreekt men de variant Papiamento) en heeft sinds vorig jaar de status van officiële taal. Initiatiefnemers Co de Koning (organisatieadviseur, woont op Bonaire), Boi Antoin (journalist op Bonaire) en Jan Aarnout Boer (Hergé Genootschap, opgegroeid op Curaçao) vonden dat bij zo'n status ook stripboeken in de eigen taal horen. Aangezien het trio *Kuifje*-fan is, lag de keuze voor deze serie voor de hand en wisten zij Casterman te overtuigen tot uitgave van een Kuifje in het Papiamentu.

Wat wel opvalt is dat bij deze vertaling weer om een *De zaak Zonnebloem* gaat. Samen met *De juwelen van Bianca Castafiore* is dit *Kuifje*-avontuur één van de favorieten onder vertalers. Volgens Jan Aarnout Boer is het beleid van Casterman flexibel, maar 'geeft zij er de voorkeur aan wanneer een te vertalen titel ook iets te maken heeft met het taalgebied waarin het verschijnt. In ons geval kregen wij de vrijheid om voor *De zaak Zonnebloem* te kiezen. Wij wilden een album waarin Kuifje, Haddock, Jansen en Janssen, Bianca Castafiore en professor Zonnebloem voorkomen.'

Guy de Jonckheere van Casterman Benelux zegt dat er vaak voor *De zaak Zonnebloem* en *De juwelen van Bianca Castafiore* wordt gekozen omdat dit *oneshots* zijn en – als het om Europese streektalen gaat – de afleveringen in Europa spelen. 'De oudere titels zijn bovendien soms wat beladen.' In principe streeft De Jonckheere er naar om elk jaar twee vertaalde albums uit te geven, maar het vertalen kost altijd meer werk dan verwacht. *E asuntu di Florisol* had bij voorbeeld al eind 2007 het licht moeten zien. Kortgeleden verscheen ook een *Kuifje en de Zwarte Rotsen* in het Oostends.

Voor eind dit jaar staat een *Kuifje*-verhaal in een Antwerps dialect op de rol. Andere plannen zijn een herdruk van *De krab met de gulden scharen* in het Fries en een Kuifje in Limburgs dialect (streek rond Hasselt). Daarbij zou het gaan om *Mannen op de Maan*, omdat het in 2009 veertig jaar geleden is dat Neil Armstrong als eerste mens een voet op de maan zette. Even geen 'Zaak Zonnebloem' of 'Juwelen', dus. RS

straattaal tegen elkaar. ➲ Het nieuwe stripproject van Marc Verhaegen en Jan Kragt is een verhaal over Dora, een Duits concentratiekamp waar tijdens de oorlog de productie van de V-bommen plaatsvond. ➲ Op 21 april werd *Robbedoes* zeventig. Traditiegetrouw laat de Belgische Post zo'n feestje niet schieten en presenteert een speciale reeks postzegels met deze stripheld erop. Eveneens gebruikelijk gaat dat gepaard met de uitgave van een Philastrip; helaas deze keer alweer niet vertaald in het Nederlands. Grmbldegrmbl. ➲ De Sleen-stichting, die het kunstzinnige werk van gepensioneerd tekenaar Marc Sleen beheert, brengt haar archief onder in een gebouw aan de overzijde van het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal in Brussel. Toevallig – of toch niet – was in dit pand de redactie van *De nieuwe gids* gevestigd toen Sleen in 1947 zijn eerste *Nero*-verhaal voor hen fabriceerde. ➲ Johan, de rode ridder krijgt een standbeeld. Voor een kijkje moet je wel wachten tot 2009 en een goede kaart of Tom Tom hebben. De locatie is Sint-Gillis-Waas in België. ➲ Vanaf september 2009 wordt *Leonardo* (met de gelijknamige geniale stripuitvinder) als animatiereeks op de Franse tv uitgezonden. Wij kunnen slechts hopen op een Nederlandse aankoop. ➲ In de serie *Onuitgegeven toppers* – van Jean Graton – zijn met het verschijnen van deel 9 van *De Labourdets* (*Spanning in Noirmoutier*) alle gemaakte verhalen van die serie nu eindelijk in boekvorm beschikbaar. ➲ Nieuw bij Casterman, voor het eerst met slappe kaft, ingenaaid tussen een omslag met flappen: *Brüsel*, een zelfstandig verhaal dat onderdeel is van de reeks *Duistere steden* van François Schuiten (tekeningen) en Benoît Peeters (scenario). ➲ Eind dit jaar verschijnt bij De Harmonie een Engelse uitgave van Gummbah. Zou een internationale doorbraak volgen? ➲ Joran van der Sloot is een goudmijn voor persiflages. Dat moet uitgeverij Sombrero hebben gedacht, want die plaatste een (betaalde) porno-pastiche op haar website: Vermist: Nathalie Runaway. ➲ In de nieuwe serie integrale albums binnen de collectie *Getekend* verschenen de verhalen *Avontuur zonder helden* en *20 Jaar later* van tekenaar Dany en scenarist Jean van Hamme netjes gebundeld. Nog geen oude editie in de kast? Kopen! ➲ Uitgeverij L heeft de rechten op *Lanfeust van Troy*. *Trollen van Troy* en andere series van auteur Arleston verworven. ➲ Bij Kruidvat is een *Kuifje*-box te koop met alle verhalen, gebundeld en gekartonneerd op A5-formaat voor €69,99. ➲ Lectrrs strip *Lars* – die dagelijks *Algemeen Dagblad* teistert – maakt sinds 5 april ook de pagina's van *Gazet van Antwerpen* en *Het Belang van Limburg* onveilig. ➲ Strippsychiater Sigmund is nu ook thematisch gebundeld. In twee delen weet Sigmund wel raad met vrouwen en managers. Ideale cadeautjes voor... juist!

ADVERTENTIE

Prof Barabas

Met spoed gezocht: mooie stripverzameling. Barabas biedt u een eerlijke en goede prijs!! Mail ons op info@profbarabas.nl of bel 06-16110888

Ranzige nostalgie

Terugkijkend op de revolutie zoals die zich voltrok in de Verenigde Staten tijdens de jaren 1960 en 1970 komen vooral de begrippen *flower-power*, hippies, alternatief en *underground* naar boven. Een veel minder bekende loot van de (seksuele) revolutie was het tijdschrift *Sex to Sexty* dat verscheen van 1965 tot 1983, waarmee in de behoefte van de Amerikaanse Joe Average aan 'gewaagde humor' werd voorzien.

Het tijdschrift, uitgegeven door de Texaanse ondernemer John Newbern, en later door zijn zoon John Newbern jr., was gevuld met 'ondeugende' cartoons en moppen, die in ieder geval de volgende eigenschap gemeen hadden: ze behandelden seks zoals er in de kroeg door macho-mannen graag over werd gepraat en zoals op de muren van de wc vaak stond genoteerd. Dubbelzinnige grappen en moppen over geiligheid, ontrouw, seks met dieren en groenten, seksuele hulpmiddelen, ongewenste intimiteiten, lesbische vrouwen, mietjes, lichamelijke ongemakken, veronderstelde seksuele vaardigheden van bepaalde rassen, enzovoorts. Het repertoire van de gemiddelde handelsreiziger, voor wie dat begrip nog wat zegt. Waren de eerste nummers van het aanvankelijk onregelmatig verschijnende blad nog voorzien van pyschedelische omslagen, vanaf nummer 19 bepaalden de cartoons van *hillbilly*-kunstenaar Pierre Davis, uitgevoerd in olieverf, het gezicht van het blad.

Het blad, dat lezersbijdragen verwelkomde en dat volgens de huidige maatstaven politiek heel incorrect en vrouwonvriendelijk was, beleefde in de jaren 1970 een zeer winstgevend hoogtepunt met een oplage van 250.000 exemplaren. In 1983 trok Newbern jr. de stekker eruit omdat het blad geen winst meer opleverde.

Uitgeverij Taschen brengt met *Sex to Sexty – The Most Vulgar Magazine Ever Made!* (ISBN 978-3-8228-5223-1, 420 pagina's, kleur, hk, €29,95) een ode aan het ranzige *'lowbrow'*-genre, samengesteld door erotische bladenspecialist Dian Hanson en van een voorwoord voorzien door kunstenaar Mike Kelley, die eerder in zijn werk de afbeeldingen van Davis integreerde. DR

Meer info: *www.taschen.com*

Henk Romijn Meijer

Op 23 februari van dit jaar overleed in zijn geliefde Dordogne de Nederlandse schrijver Henk Romijn Meijer, geboren in 1929. Hij heette feitelijk Henk Meijer, maar collega-schrijver Gerard Reve vond dat maar een kale artiestennaam, zodat Henks moeders naam aan de zijne werd toegevoegd. Hij schreef een verfijnd œuvre bij elkaar, dat bij de critici een goed onthaal kreeg. Bij het grote publiek brak hij nooit door. In romans als *Mijn naam is Garrigue* en *Bon voyage, Napoleon* schetst hij een mooi, maar ook ruig beeld van het leven op het Franse platteland.

In 1965 en 1966 maakte hij samen met Teunn (schilder Teun Nijkamp) de strip *Toen en singeltjes*, die in *Algemeen Handelsblad* en *De Nieuwe Linie* verschenen. Ze zijn in 2000 herdrukt onder de titel *Recepten uit een oud archief*, bij uitgeverij Flanor in Hilversum. WM

Amazing world

Onder deze titel zijn inmiddels twee nieuwsbrieven verschenen over het werk van Alfred Mazure in het algemeen en *Dick Bos* in het bijzonder. De redactie wordt gevoerd door Mazure- en *Dick Bos*-kenners Rich Thomassen en Ton Meijering. De heren die onder de naam *De vrienden van Dick Bos* ook een gelijknamige website onderhouden proberen twee keer per jaar een nieuwsbrief te verzorgen. De nieuwste versie dateert van februari dit jaar waarin aandacht voor Bosliefhebber Paul Verhoeven, het mysterie van de missende delen in de ruitjesreeks, jiujitsu-lessen en publicaties in Engeland. Een gratis digitaal abonnement kan via de website worden aangevraagd. TdK

Meer info: *www.devriendenvandickbos.nl*

De kunstkraker

De Kunstkraker presenteert: Het hoofd van de kunstenaar (3 x bellen) is een bijzonder onderhoudend, leerzaam en elegant getekend stripboek waarin de veertienjarige Stella Maris op een speelse manier de vraag 'Wat is kunst?' onderzoekt. Het boek is in eerste instantie bedoeld voor kinderen van 10 tot 12 jaar, maar boeit ongetwijfeld iedere cultureel geïnteresseerde stripliefhebber in de leeftijdscategorie van 7 tot 77 jaar, om weer eens een gevleugelde term te gebruiken.

Stella wandelt in een park waar een standbeeld wordt onthult en begint te filosoferen over kunst. Uiteindelijk belandt ze via-via op een kade waar zich in een loods het gigantische hoofd van een kunstenaar bevindt. Via dat hoofd belandt ze bij zes hedendaagse kunstenaars die steeds voorbeelden van hun werk, mooie, soms geheimzinnige, fascinerende tekeningen, laten zien en die – heel duidelijk – vertellen over hun motieven, de manier waarop ze werken en waardoor ze worden beïnvloedt.

De zes kunstenaars zijn Barend van Hoek, Paul Klemann, Marc Nactzaam, Erik Odijk, Charlotte Schleifert en Roland Sohier. Het stripverhaal waarin ze allemaal aan het woord komen is getekend door Maarten vande Wiele, naar een scenario van Pieter van Oudheusden.

Het fraai uitgegeven stripboek met een harde kaft is verschenen in een oplage van 10.000 exemplaren, als onderdeel van het project Kunstkraker, waarin Museum Jan Cunen in Oss en het Provinciaal Suske en Wiske Kindermuseum in het Belgische Kalmthout samenwerken.

De organisatie Efro van de Europese Unie heeft geld beschikbaar gesteld waardoor het stripboek gratis is te verkrijgen bij de twee musea. Het kan ook worden opgestuurd (mail naar *museumjancunen@oss.nl*, of bel (+31)(0)412-629330). De bedoeling is om het boek ook breed te distribueren via scholen en bibliotheken. DR

Boekenlegger bij *Het hoofd van de kunstenaar – 3x Bellen*, ook van Maarten vande Wiele.

→ GAS & LICHT

RIK SANDERS

Maarten vande Wiele

Uitgeverij Gelling Publishing heeft een nieuw tijdschrift in voorbereiding: *Crimelink*, over de wereld van de misdaad. Het blad moet 'serieus, vrolijk en boeiend' zijn, aldus hoofdredacteur Archie Barneveld en daar past ook een strip bij. In het nulnummer staat een bijdrage (*Crime Stories*) van de Belg Maarten vande Wiele. Wanneer het tijdschrift officieel van start gaat zal Vande Wiele hoogstwaarschijnlijk worden opgevolgd door een Nederlandse tekenaar. Wie belangstelling heeft voor het tijdschrift kan via *www.crimelink.nl* het nulnummer aanvragen

Peter de Wit

Sinds *Sigmund* in *De Volkskrant* staat en later *Single* in *Het Parool* en *AD* is Peter de Wit een landelijk bekende tekenaar geworden. Dat levert ook talloze opdrachten van derden op, zoals van Getronics Pinkroccade. Deze automatiseerder zette een luxe ogend huisorgaan (*In Tune*) op en de pr-afdeling trok De Wit aan als cartoonist.

NATUURLIJK PUBLICEREN (STRIP)TEKENAARS AL VAN OUDSHER HUN WERK IN DIVERSE KRANTEN EN TIJDSCHRIFTEN, MAAR SINDS DE VOORPUBLICATIEMOGELIJKHEDEN IN REGULIERE STRIPWEEKBLADEN IN NEDERLAND VERSCHRAALD ZIJN VERSNIPPERT HET AANBOD MEER DAN OOIT. STRIPSCHRIFT BRENGT REGELMATIG LICHT IN DE DUISTERNIS EN MAAKT OVERZICHTELIJK WAAR AL DIE LIEVELINGSAUTEURS HUN GAS EN LICHT VAN BETALEN. TIPS VOOR DEZE RUBRIEK WORDEN ZEER OP PRIJS GESTELD.

15 jaar Fokke en Sukke

Ter gelegenheid van het vijftienjarige jubileum van de stripkanarie en de stripeend verzamelden de auteurs (Reid, Geleijnse en Van Tol) ongeveer honderd geschreven commentaren van bekende en wat minder bekende Nederlanders bij reeds gepubliceerde cartoons van *Fokke en Sukke*. Hoewel het veel herkenningsmomenten oplevert op tekengebied, zijn ook de columns vaak meer dan de moeite waard. Schrijvers en columnisten, professoren en adviseurs, en journalisten en cabaretiers vertellen in korte stukjes welke associatie zij bij een tekening hebben. Hoewel selectief en je natuurlijk de niet-genoemden altijd tekort doet, raad ik bovenal de bijdragen van Maarten van Dijk (hoofd programmaontwikkeling bij BNN) en Har Brok (wetenschappelijk ambtenaar) aan. De opbrengst van het boekje (*Fokke en Sukke kunnen het niet alleen*, Catullus, ISBN 978-90-78753-13-1, 160 pagina's, zwart/wit, sk, €12,50) gaat naar de stichting Île de Mar voor de bouw van een school in Senegal. Een reden te meer om tot aanschaf over te gaan. TdK

Sint-Pietersabij zet strip in als leermideel

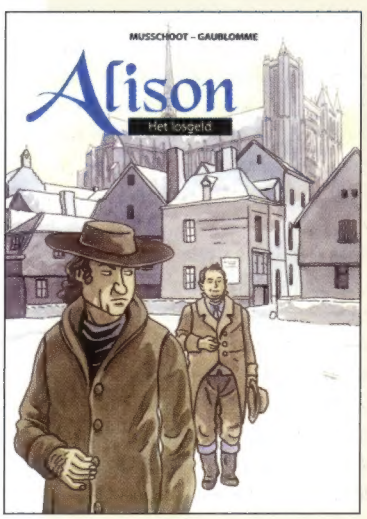

De Sint-Pietersabdij is één van de mooiste monumenten van de Vlaamse stad Gent. De bijbehorende kunsthal heeft besloten om bezoekers op een multimediale manier kennis te laten maken met de kloostergeschiedenis. Hiervoor is de virtuele 'stripmonnik' Alison (gebaseerd op een gelijknamige echt bestaande monnik) bedacht die zich eind 18e eeuw verzette tegen de Franse bezetter. Elke bezoeker krijgt een handformaat computer en bekijkt op een aantal locaties verspreid in de abdijgebouwen wat de benedictijn-boekhouder Alison meemaakt.

In het verlengde hiervan heeft deze culturele instelling een *Alison*-strip bedacht. Tot nu toe zijn er twee delen verschenen: *Het geheim van de gevallen engelen* (ISBN 978-90-8078-851-0, €5/€10 – normaal/luxe) en *Het losgeld* (ISBN 978-90-8078-858-9, prijs €5/€14 – normaal/luxe). Op termijn verschijnt mogelijk nog een derde album.

Makers zijn Mark Musschoot (tekenaar) en Doreen Gaublomme (scenariste), plus een ondersteunend team van documentalisten en vormgevers. *Alison* is historische fictie die in dit geval verrassend genietbaar is. Het is zeker geen apologie geworden van de benedictijnen van de abdij. De makers nemen de tijd voor de verhaallijnen en belichten van alle betrokken partijen en personages positieve en negatieve kanten. Elk deel sluit af met een dossier. RS

Meer info: *www.gent.be/spa*

Bloeddorstige prijsvraag

Bij uitgeverij RdH verscheen kort geleden een luxe versie met linnen omslag en opgeplakte tekening van het album *Bloeddorst*, waarvan uitgeverij Bee Dee vorig jaar de reguliere handelseditie publiceerde. Deze bundeling van 'verontrustende stripverhalen van eigen bodem' biedt een keur aan griezelverhalen van meer dan dertig Nederlandstalige auteurs. De luxe versie kent een oplage van 92 exemplaren; behalve de vijftig genummerde exemplaren zijn er 36 voor de meewerkende auteurs en zes voor de uitgever. De uitgever stelde *Stripschrift* één van de genummerde exemplaren ter beschikking, die behalve voorzien van een prent ook voor deze gelegenheid door acht deelnemende auteurs is gesigneerd. Ondermeer Fred de Heij, Minck Oosterveer, Pieter Hogenbirk en Hendrik J. Vos plaatsten hun signatuur. Wij geven het boek graag weg aan één van onze lezers, maar daar moet wel wat tegenoverstaan. Antwoord geven op deze vraag bij voorbeeld: Aan wie overhandigde samensteller Menno Kooistra vorig jaar het eerste exemplaar van de handelseditie? Stuur het antwoord vóór 1 juni 2008 naar de redactie onder vermelding van 'Bloeddorst', dan verloten wij het onder de goede inzenders. TdK

ADVERTENTIE

Manga-offensief met tegenkrachten?

De Nederlandstalige stripmarkt is nog lang niet in de ban van de manga, zoals in landen als Spanje, Frankrijk en Duitsland wel het geval is. Glénat Benelux gaat daarom in de aanval en lanceert gedurende dit jaar maar liefst tien nieuwe titels: *Nausicaä van de vallei van de wind* (Hayao Miyazaki), *Neon Genesis Evangelion* (Yoshiyuki Sadamoto), *Fruits Baskets* (Natsuki Takaya), *Berserk* (Kentaro Miura), *One Piece* (Oda Eiichiro), *Black Cat* (Kentaro Yabuki), *Gals* (Arina Tanemura), *Hoshin* (Ryn Fujisaki), *Marmalade Boy* (Wataru Yoshizumi) en *Rurouni Kenshin* (Nobuhiro Watsuki).

Hierbij moet worden opgemerkt dat Glénat de eerste drie reeksen al in najaar 2007 had willen uitbrengen. Problemen met de Japanse vertaler – inmiddels werkt de uitgever met zeven verschillende vertalers – en het werken met films uit het buitenland die al een aantal jaren oud zijn en daardoor een extra belettering/bewerking vereisen, veroorzaakten echter een fikse vertraging, vertelt uitgever Paul Herman. Of de tien nieuwe titels dit jaar allemaal daadwerkelijk zullen verschijnen, is dus nog afwachten.

Bovendien kampt Glénat in Nederland met een gebrek aan belangstelling voor het manga-fenomeen, vindt Herman. Distributeurs, boekhandels, kiosken en de media: ze lopen niet warm voor strips, en al helemaal niet voor Japanse strips, is zijn ervaring. 'De verdeling van de manga in Nederland is een groot probleem. Onze basis is een veertigtal stripwinkels en dat is te smal om er genoeg van te verkopen. Zij nemen ook bijna geen voorraden af. Verder zijn er wel kiosken die manga verkopen, maar dat gebeurt mondjesmaat.'

Distributeurs, zoals Van Ditmar en Betapress, vinden de prijs (gemiddeld rond de €7) te hoog en denken niet dat het publiek dat kiosken bezoekt, ze massaal zal afnemen, stelt Herman. 'Daarbij komt dat we boekhandels en andere afzetpunten, zoals benzinestations of supermarkten, niet of nauwelijks bereiken.'

Bruna, één van de kioskketens waar Herman weinig fiducie in heeft, weerlegt zijn kritiek. 'De afgelopen twaalf jaar hebben we diverse nieuwe series een kans gegeven', zegt Marian Gerritsma, manager tijdschriften van Bruna. 'Momenteel voeren we bij voorbeeld *Dragon Ball*, *Naruto*, *Shaman King* en *Warcraft*. De verkoopcijfers wijzen echter uit dat de buitenlandse goudmijn qua manga zich niet in Nederland voordoet, althans niet bij ons.' RS

→ WEBFLITSEN

25 FEB Hollywood-acteur Leonardo DiCaprio zal de manga-klassieker *Akira* van Katsuhiro Otomo verfilmen als een tweedelige live-action spektakelfilm.

25 FEB Geilde Adolf Hitler op *Sneeuwwitje*? En tekende hij werkelijk Disney-personages als hij even geen zin had in oorlogvoeren? Als je William Hakvaag – directeur van een Noors oorlogsmuseum – moet geloven, wel.

08 MRT Tot medio mei loopt in de nationale bibliotheek van Duitsland een expositie over zestig jaar Duitse strips. Bij de tentoonstelling is een catalogus verschenen, samengesteld onder auspiciën van curator Bernd Dolle-Weinkauff.

08 MRT Uitgeverij Podium begint een literair striptijdschrift: *Eisner*. Vanaf komende herfst verschijnt de uitgave drie maal per jaar met literaire strips en stukken over grafische literatuur.

12 MRT Een cartoon in een gratis krant van Schouwen-Duiveland heeft de nodige ophef veroorzaakt. Cartoonist Arie Roon gebruikt in zijn spotprent het heilig avondmaal om kritiek te leveren op het plaatselijke subsidiebeleid. Bij de redactie in Zierikzee zijn tientallen boze telefoontjes en mailtjes binnengekomen van gekwetste gelovigen.

21 MRT De ANWB zet de bewoners van Duckstad in om de gevaren in het verkeer bij kinderen onder de aandacht te brengen. Een lespakket bestaande uit een speciale *Donald Duck* met spellen, tips en vragenlijsten wordt daarvoor op basisscholen in heel Nederland verspreid.

26 MRT Bob Mau is de tekenaar die vooral bekend is om zijn strips *Kari Lente* en *Pits en Kaliber*. Na zijn overlijden ontstond bij een aantal bewonderaars uit zijn woonplaats Brasschaat al snel het idee een eerbetoon in de vorm van een tentoonstelling in te richten. Sinds 15 maart is het zover en is de expositie *Bob Mau – Retrospectieve* te bezichtigen.

28 MRT De Benelux heeft het initiatief ontwikkeld om consumenten te behoeden voor allerlei vormen van internetbedrog. Zij doet dit door de consument te waarschuwen via een gratis *Lucky Luke*-stripalbum.

04 APR Vanaf 26 april is in het Afrika Museum in Berg en Dal een overzichtstentoonstelling te zien die het werk van negentien Afrikaanse striptekenaars belicht. De organisatie is in handen van het Afrika Museum in samenwerking met NCDO (Nationale Commissie voor Internationale Samenwerking en Duurzame Ontwikkeling).

05 APR Tot en met 4 mei loopt in het Utrechts Centraal Museum de tentoonstelling *Willem van Malsen (1940-2005) – Duivelskunstenaar*. Deze illustrator en beeldend kunstenaar maakte eind jaren 1970 strips voor *Haagse Post*.

IN HET KORT STAAT HIER EEN AANTAL ONLINE-NIEUWSBERICHTEN UIT DE AFGELOPEN PERIODE.
WILT U DE VOLLEDIGE VERSIE NALEZEN, SURF DAN SNEL NAAR WWW.STRIPSCHRIFT.NL

ADVERTENTIE

Stripspeciaalwinkel & antiquariaat
"Dick Bos" is verhuisd

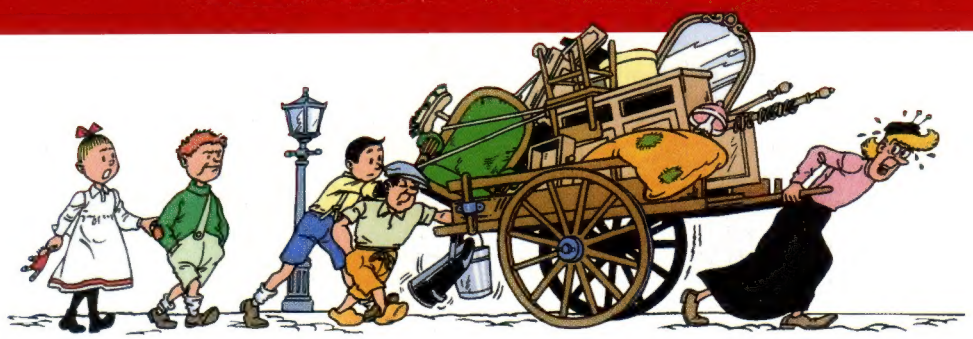

Nieuw adres:
Burg. Baumannlaan 119a
3043 AJ Rotterdam-Overschie

www.stripwinkeldickbos.nl
Tel.: 010-4613147

© 2008 Standaard Uitgeverij Antwerpen-België

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE

→ CRISISMAAND

Bij zowel DC Comics als Marvel Comics blijft het de zomer van de crises. Bij DC zelfs letterlijk, want daar klinkt eind mei dan eindelijk het startschot voor de crossover *Final Crisis*, het verhaal waar de miniserie *Countdown* al een jaar naartoe heeft afgeteld. Marvel gaat intussen verder met hun crisis, onder de naam *Secret Invasion*.

Final Crisis wordt een zevendelige, alles overkoepelende miniserie. Waar de grote zomercrossovers de voorgaande jaren bij DC werden gemaakt door een team schrijvers en een handjevol tekenaars dat elkaar om de zoveel pagina's afloste, is deze keer gekozen voor een duo makers. Een duo makers dat bovendien tot de verbeelding spreekt. Want met Grant Morrison (momenteel schrijver van *Batman* en bedenker van *The Invisibles*) en J.G. Jones (tekenaar van de miniserie *Wanted* voor Image Comics) mag je als crossover gezien worden. Net als in de twee voorgaande *Crisis*-crossovers staat het gehele multiversum op het spel. Meerdere werelden, alternatieve versies van dezelfde helden; veel duidelijker wordt het er allemaal niet op. Critici slijpen alvast hun messen, terwijl trouwe fans zich vasthouden aan de kwaliteit van de makers. En aan de belofte die in de titel schuilt, dat dit de laatste *Crisis*-crossover is.

Secret Invasion begon bij Marvel al een maand eerder. Dat wil echter nog niet zeggen, dat ook in mei niets nieuws op dat front verschijnt. Geheel volgens de blauwdruk die eerder met crossovers

Eindelijk zover: *Final Crisis*.

Secret Invasion spin-off-miniserie.

Wrightson inkt weer zelf.

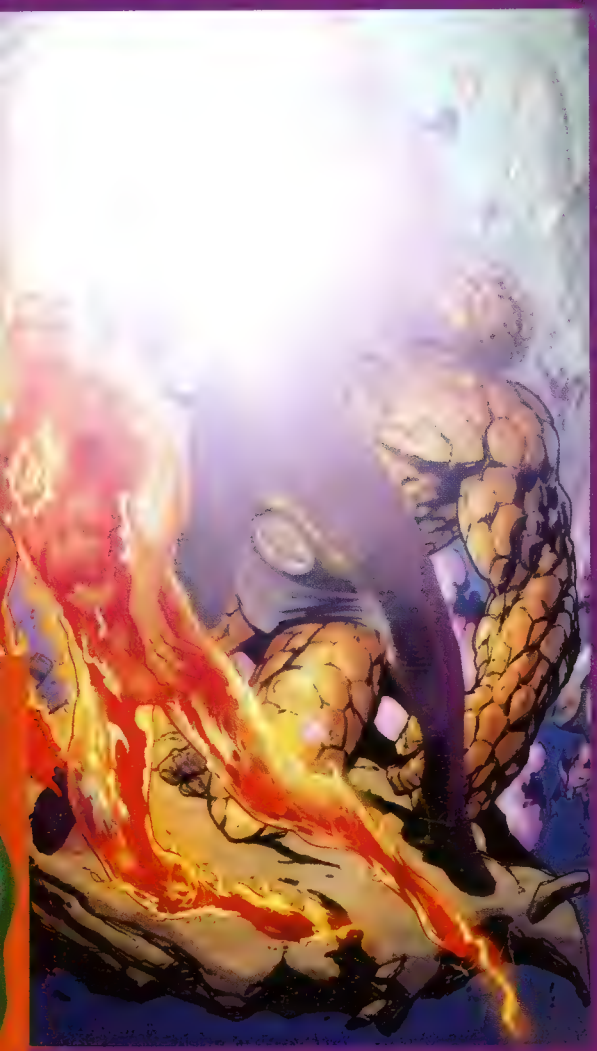

Het is een jaarlijks terugkerend fenomeen. Want dat is het ritme dat maker Doug TenNapel hanteert voor zijn graphic novels bij Image Comics. Na onder meer *Iron West* en *Flink* is het dit voorjaar tijd voor *Monster Zoo*, een avontuur over een jongeman die ontdekt dat de plaatselijke dierentuin een stuk enger is dan hij dacht.

Met de film op komst kon het natuurlijk niet uitblijven. *Iron Man* krijgt de zoveelste herstart voor de kiezen en ditmaal verandert Marvel de titel meteen maar in *Invincible Iron Man*. Het eerste nummer verschijnt eind mei en wordt gemaakt door Matt Fraction (*Punisher War Journal*) en Salvador Larroca (*Uncanny X-Men*).

Voor alle liefhebbers die het hebben bijgehouden, het is twee decennia geleden dat de legendarische tekenaar Bernie Wrightson zijn eigen werk inktte. Daar komt nu verandering in, want voor IDW Publishing maakt Wrightson samen met schrijver Steve Niles (*30 Days of Night*) de nieuwe 'horror noir' serie *Dead, She Said*.

De laatste nummers van de miniserie hadden enige vertraging opgelopen, maar nu komt dan toch het twaalfde en afsluitende deel van *Local* uit bij uitgeverij Oni Press. *Local*, door Brian Wood (schrijver van DMZ bij DC) en Ryan Kelly, is een ultieme 'coming of age' die hoofdpersonage Megan door de jaren heen volgt.

Indiana Jones voor de kleintjes.

als *Civil War* en *World War Hulk* werd gehanteerd, verschijnen ook nu namelijk afgeleide miniseries. Dat begint met *Secret Invasion: Fantastic Four*, geschreven door Roberto Aguirre-Sacasa (bekend van *Sensational Spider-Man*) en getekend door Barry Kitson (die onder meer werkte aan het onlangs stopgezette *The Order*). En daarmee eindigt het ongetwijfeld nog niet.

→ MANGAMAAND

Bij Dark Horse Comics staat de maand mei geheel in het teken van manga. Wat voor mensen die bekend zijn met deze uitgeverij toch moet aanvoelen als een soort pleonasme. Want als één van de grote jongens uit de comicwereld al sinds jaar en dag bijzondere aandacht voor manga heeft, dan is het Dark Horse wel.

De rij nieuwe manga wordt aangevoerd door de *Dayan Collection*. Akiko Ikeda schrijft en tekent de bestsellers uit de Aziatische wereld, die nu voor het eerst in het Engels worden uitgegeven. De reeks, in Japan al sinds 1988 goed voor meerdere miljoenen verkochte exemplaren, bestaat uit vier delen en is met een ondeugende kat in de hoofdrol gericht op de jongere lezers. Het eerste deel draagt als titel *Dayan's Birthday*, de overige titels zijn *Thursday Rainy Party*, *White Eurocka* en *Chibikuro Party*. Ondeugende katten, dat mag duidelijk zijn, feesten graag.

Door de extra aandacht voor manga zou een ander interessant project bijna over het hoofd worden gezien. Eind mei verschijnt namelijk de tweedelige miniserie *Indiana Jones and the Kingdom of the Crystal Skull*. Het verhaal van de gelijknamige film, die in dezelfde week in première zal gaan, wordt verstript door schrijver John Jackson Miller en tekenaar Luke Ross (voorheen bekend van onder meer *Gen13* bij Image Comics). Het laatste deel volgt een week na het eerste en beide nummers tellen 56 pagina's. Een maand later ligt bovendien ook *Indiana Jones Adventures* in de winkels, een op een iets jongere doelgroep gericht avontuur op pocketformaat in de traditie van *Star Wars: Clone Wars Adventures*. De pocket is 80 pagina's dik en krijgt een coverprijs mee van $ 6.95.

→ ZIJPADEN

Gelukkig vallen niet alle comics onder crossovers of speciale marketingcampagnes. Zo begint DC in mei onder de imprint Vertigo met een nieuwe reeks *House of Mystery*. In de jaren 1990 keerde de klassieker *House of Secrets* al eens terug, nu is het dus de beurt aan de zusterserie. Matthew Sturges en Bill Willingham (het team achter *Jack of Fables*) worden bijgestaan door tekenaar Luca Rossi, maar elk nummer bevat bovendien een kort verhaal door een bekende gasttekenaar. Ross Campbell (*Wet Moon*) en Jill Thompson (*The Sandman*) staan op het programma.

Bij Marvel begint in diezelfde maand de zesdelige miniserie *Marvel 1985*, wat eigenlijk een soort anti-crossover is. Het hoofdpersonage van deze reeks is namelijk niet een in kostuum gestoken held of schurk, maar de dertienjarige Toby, die gek is op comics over helden als Spider-Man, de X-Men en de Hulk. Kortom, een comic over comics, door Mark Millar (*Civil War*) en Tommy Lee Edwards (*Bullet Points*). De klok kan twintig jaar worden teruggezet!

[redacted]

Dayan nu ook in het Engels.

Plunk pimpt met succes oude grappen

GER APELDOORN

Begin februari verscheen in Nederland het tweede deel van de tekstloze strip *Plunk!* De Franstalige versie van het album werd twee weken daarvoor gelanceerd tijdens het stripfestival van Angoulême. Wij spraken de week na zijn terugkeer met tekenaar Luc Cromheecke (Antwerpen, 1961). Over het dreigende commerciële succes en hoe het is om je eindelijk een professional te voelen.

FOTO OSWALD CROMHEECKE

BOVEN - Luc Cromheecke, in het wild geschoten in de Ierse pub in Gent door zijn zoon Oswald (vernoemd naar het Amerikaanse tekenfilm- en strip-figuur Oswald the Lucky Rabbit).

Ben je al een beetje bijgekomen?

Luc Cromheecke: Nou, eerlijk gezegd niet. Ik ben ziek teruggekomen uit Angoulême. Ik heb daar de griep opgedaan en ik kan al een week niet werken. We waren daar met alle tekenaars van *Spirou* en we verbleven in een hotel buiten de stad. En ik geloof dat we allemaal zijn aangestoken door de chauffeur van de taxi. Die hoestte ook al zo. Ik hoorde dat de hele Dupuis-stal zou zijn uitgeroeid.

Wat moest Plunk in Angoulême?

Publiciteit maken. Voor het succes van *Plunk!* zijn wij niet afhankelijk van de Nederlandse markt, maar als de strip in Frankrijk niet goed draait, dan heeft hij geen bestaansrecht. Ik had speciaal in China twee grote Plunk-pakken laten maken. Plunk is in feite een parodie op verschrikkelijke commerciële stripfiguren, dus het leek me leuk om daar rond te lopen met twee grote Plunk-figuren.

Ik had een site gevonden en daar heb ik ze besteld, zonder van te voren te kijken of er een budget voor bestond. Het was mijn bedoeling er een reportage van te maken, met foto's die laten zien hoe die pakken worden gemaakt. Het leven in de fabriek in China. Maar die mensen spreken nauwelijks Engels, dus de enige mails die ik terugkreeg luidden 'oké' en 'doen we'.

Uiteindelijk heb ik slechts twee schetsen gestuurd: een voor- aanzicht en een zijaanzicht van Plunk. Een paar weken later werden de pakken keurig bij mij thuis bezorgd voor $300 per stuk, en $300 voor de verzendkosten.

En hebben ze gewerkt?

Ja, ze hebben het fantastisch gedaan. Op mijn website *www.plunk.be* kun je een aantal filmpjes zien. Aan het eind van de beurs heb ik een groot gevecht georganiseerd tussen de twee Plunken. Ik in het ene pak en de Franse uitgever in het andere. Ik was nog voorzichtig, maar die uitgever, dat is een halve zot, die deed niets liever dan in het Plunk-pak de stands binnen lopen en signerende tekenaars lastigvallen.

Het grappig was dat de aanwezige kinderen het overnamen. Ze liepen achter de figuren aan en riepen: 'Plunk! Plunk! Plunk!' En de boeken vlogen over de toonbank. Het is te hopen dat ze dat straks in de winkel ook doen.

GEHEEL RECHTS - De opblaas-Plunk was een groot succes tijdens het stripfestival in Angoulême.

Oer-Plunk

Het eerste Nederlandse deel was met harde kaft, maar deel twee niet.

Dat bleek een inschattingsfout van de uitgever voor de Nederlandse markt. Ik heb er weinig mee te maken gehad, omdat ik al twintig jaar werk voor *Spirou.* Nu het weekblad *Robbedoes* niet meer in Nederland verschijnt, houdt uitgeverij Dupuis zich eigenlijk alleen nog maar bezig met de vertaling. Bij het eerste album besloot zij dat het een album was voor de liefhebbers. Vandaar dat het in harde kaft werd uitgegeven, op iets groter formaat. Trouwens wel in een vertaling, want hoewel de strip tekstloos is, bleek dat de Nederlanders 'nummer' zeggen en de Fransen 'numero', dus op het Nederlandse album staat 'Nr. 1' en op het Franse album staat 'No. 1'. Daar heeft dus nog wel iemand een rekening voor gestuurd, voor die vertaling.

Laurent Letzer en ik vonden dat jammer, want we wilden dat de albums precies hetzelfde waren. Met de keuze van de titels houden we daar ook rekening mee.

In Frankrijk zei de uitgever dat het album gewoon mee moest

LINKSBOVEN - Twee stukjes gratis merchandising: het ontwerp voor een button, die werd weggegeven tijdens stripfestivals, en een kartonnen Plunk, die u zelf kunt vouwen met behulp van een ontwerp op *www.spirou.com* (waar trouwens meer figuren uit *Spirou* te vinden zijn). GEHEEL BOVEN - Luc fotografeert regelmatig zijn tekentafel voor z'n blog. BOVEN - De redactie van *Spirou* bevindt zich sinds kort in de voormalige redactielokalen van *Tintin*, zodat een ontmoeting tussen de twee grootste helden van die bladen snel geregeld was.

RECHTS – Drie foto's van de vitrine in het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal.
Le Plunk Noir is duidelijk geïnspireerd op het verhaal over de Zwarte Smurf van Peyo. En blijkbaar is Kuifje niet de enige die op de maan is geweest.

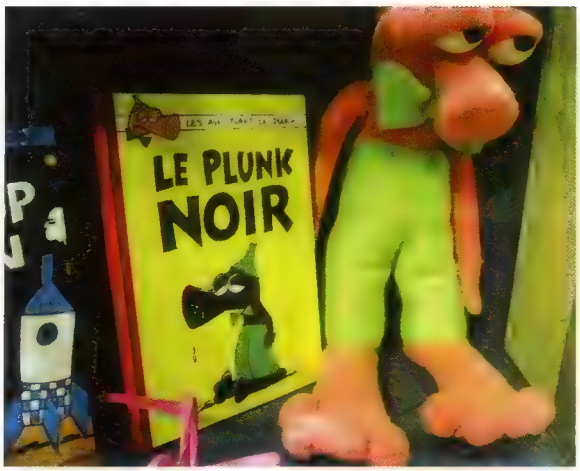

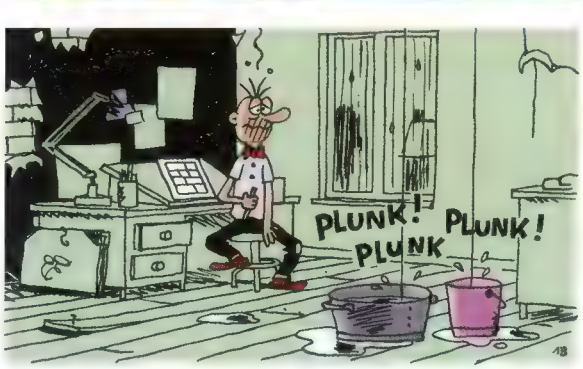

RECHTS – Op het laatste plaatje van het eerste verhaal wordt de tekenaar van Plunk wakker uit z'n succesdroom door het gedruppel van water. Dit is de hertekende versie uit het eerste album.

lopen met de klassieke stripreeksen en daar zijn we achteraf heel blij mee. Want daarom liggen we in alle winkels, niet alleen in de stripspeciaalzaken. In Nederland bleek dat sommige winkeliers het eerste deel van *Plunk!* niet eens wilden hebben, omdat het album niet goed in de kasten past. Dus tegelijkertijd met deel twee is deel één ook opnieuw in slappe kaft heruitgebracht. Zoals het hoort.

En de onverkochte delen met de harde kaft?
Die liggen ergens in een kelder te rotten. Ik zeg altijd tegen m'n fans dat ze die moeten kopen, want het is nu een unieke uitgave. Die komt nooit meer terug.

Kun je iets vertellen over het ontstaan van het figuurtje Plunk?
Voor *Plunk!* werk ik opnieuw samen met Laurent Letzer. We maken die strip met z'n tweeën, net als vroeger *Tom Carbon*. Hij is een Vlaming, maar van huis uit Franstalig opgevoed, dus dat is een grote hulp bij de communicatie met de Franse redactie. Want je kunt nog zo goed Frans spreken, als anderstalige kom je er toch moeilijk tussen. Het is een gesloten club.
We kennen elkaar al van de schoolbanken en we voelen elkaar goed aan: we zitten samen in één atmosfeer. Eigenlijk maken we nog steeds *Tom Carbon*.
Voor ons nieuwste verhaal voor *Spirou* hebben we het allerlaatste scenario van *Tom Carbon* 'verplunkt'. De oer-Plunk hebben we begin jaren 1990 gefabriceerd voor een tentoonstelling in het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal in Brussel. Iedere tekenaar moest één vitrinekast maken over een etappe van het striptekenen. En wij hadden de laatste etappe, de merchandising. Daarvoor hebben wij een strip gemaakt van twee pagina's over een tekenaar die over een stripfiguur droomt waar hij ontzettend veel succes mee heeft. Er komt steeds meer merchandising, zoals Plunkyoghurt, hij mag een interview geven, er wordt een Studio Plunk opgezet, Plunk the Movie verschijnt en uiteindelijk gaat er een Plunkland open. Op het laatste plaatje wordt hij wakker en dan zie je dat de kraan van z'n wasbak de hele tijd heeft staan druppelen. Plunk, plunk, plunk. Daarbij hebben we dan die merchandising verzonnen, die ook in die vitrine stond.
De reacties waren toen al erg positief. Er waren mensen die dachten dat het echt was en die er meer van wilden zien. Maar daarna is het idee een tijdje opzij gezet. Een paar jaar geleden hebben we het weer opgepakt. Die vitrinekast staat nog steeds in het stripmuseum en die eerste twee pagina's heb ik opnieuw getekend voor het eerste album. Twee jaar geleden vroeg de nieuwe uitgever van Dupuis ons namelijk of

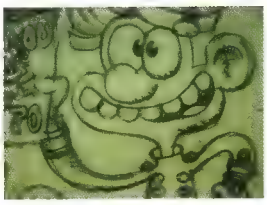

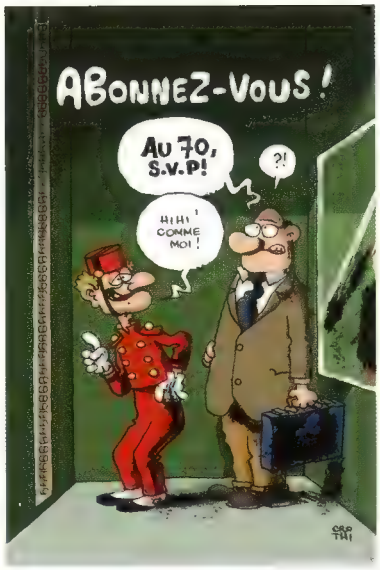

wij nog iets hadden voor *Spirou*. Hij bleek een groot liefhebber van *Tom Carbon*, vandaar. En Laurent had weer tijd om aan scenario's te werken. Het was een samenloop van omstandigheden.

We hebben toen enkele pagina's van *Ben de boswachter* laten zien, samen met enkele Plunk-scenario's die we voor tv hadden gemaakt. In de beginjaren van VTM werden we gevraagd om een reeks animatiefilms te creëren voor tijdens het reclameblok, in de trant van die oude filmpjes met Loekie de leeuw. Dat waren tekstloze grapjes, waarvoor we enkele scenario's met Plunk hadden uitgetekend als een storyboard. Die hebben we aan Dupuis getoond. Deze waren tekstloos èn hadden ook geen kaders. En zo is dat gebleven.

Anti-merchandising

***Plunk!* wordt voorgepubliceerd in *Spirou*. Staat in dat blad veel materiaal wat wij hier niet te zien krijgen?**

Er is vorig jaar een speciaal *Plunk!*-nummer geweest met stickers. Die waren los te gebruiken, maar je kon ze ook opplakken op speciale plekken in het blad. Er stonden kleine Plunk-hoedjes bij bepaalde strips en als je daar dan een sticker plakte, kreeg je een extra grap. Sommige tekenaars, zoals die van *De Blauwbloezen*, waren daar niet content mee. Dat kwam omdat we niet over zoveel ruimte beschikten en een heleboel kleine stickers hadden gemaakt met het geluid van een scheet – poeâhhh, poeâhhh. Dat is ook omdat die strip heel erg leeg is, dus daar bestond wel voldoende ruimte. Ik vind het leuk om daar een beetje mee te spelen.

In maart dit jaar verscheen er weer een *Plunk!*-special, maar daar is niet zoveel extra's voor gedaan, omdat we tussen twee redacties inzitten. Er is de laatste paar jaar veel veranderd bij *Spirou*. Eerst hadden we tien jaar lang dezelfde redacteur. Twee jaar geleden is daar iemand anders voor in de plaats gekomen. En die wordt dus vanaf april door weer iemand anders vervangen.

Dat heeft ook met de oplagecijfers te maken. Ze hebben heel veel abonnementen, maar de losse verkoop is nog steeds beperkt. Ik denk dat de aandeelhouders dat veranderd willen zien. Eén van de plannen is om meer te gaan doen met gadgets. In Frankrijk hebben eigenlijk alle bladen tegenwoordig bijgesloten gadgets. Dit jaar verschijnt er een Plunk-zuignap, voor in de auto op het raam. We gaan binnenkort praten over Plunk-merchandising, maar deze zuignap is ondertussen al besteld in China.

Hoe komt een pagina van *Plunk!* tot stand?

Heel moeizaam... Laurent is eigenlijk verantwoordelijk voor het scenario en ik voor de tekeningen. We praten samen veel en bedenken mogelijke onderwerpen. Dat kan soms iets kleins zijn. Voor het tweede album zaten we op een gegeven moment in een soort 'schrijftrein'. Dat ging zo goed dat ik op een gegeven moment tegen Laurent zei: 'Stop! Ik heb even geen grappen meer nodig. We hebben genoeg voor een album'. Maar hij zei laatst: 'Als je me niet had gestopt, dan had ik nu het derde album al af gehad'.

Om die trein weer in gang te zetten is niet gemakkelijk. We maken altijd een mengeling van grappen van één pagina – die ze bij Dupuis het liefst hebben omdat ze die los kunnen doorverkopen – en wat langere verhalen. Die willen we er wel inhouden, omdat het een afstand geeft tot het figuurtje.

BOVEN EN ONDER – ***Plunk!* is niet het enige werk dat Luc Cromheecke voor *Spirou* maakt. Hij produceert iedere week een andere tekening voor de abonneewervings-advertentie, op tekst van redacteur en tekenaar Thiriet. Het levert blijkbaar een hoop abonnees op, want na tien jaar staan ze er nog altijd in. De schetsjes zijn van Thiriet.**

RECHTS EN ONDER - Drie fases van een gag. Het 'scenario' van Laurent Letzer, een opgeblazen schetsje van Luc om de lay-out vast te stellen en de uitgewerkte pagina.

RECHTSONDER - Het eerste plaatje van het derde album in potlood. De tekenaar van *Plunk!* druk aan het werk.

VOLGENDE PAGINA, BOVEN - Aan het begin van ieder verhaal staat een klein Plunkje, zodat de lezer kan zien dat er een nieuwe grap begint. Dit vel is gefotografeerd op de lichtbak, omdat Luc dat zo'n mooi gezicht vindt.

VOLGENDE PAGINA, ONDER - Half geïnkte schets.

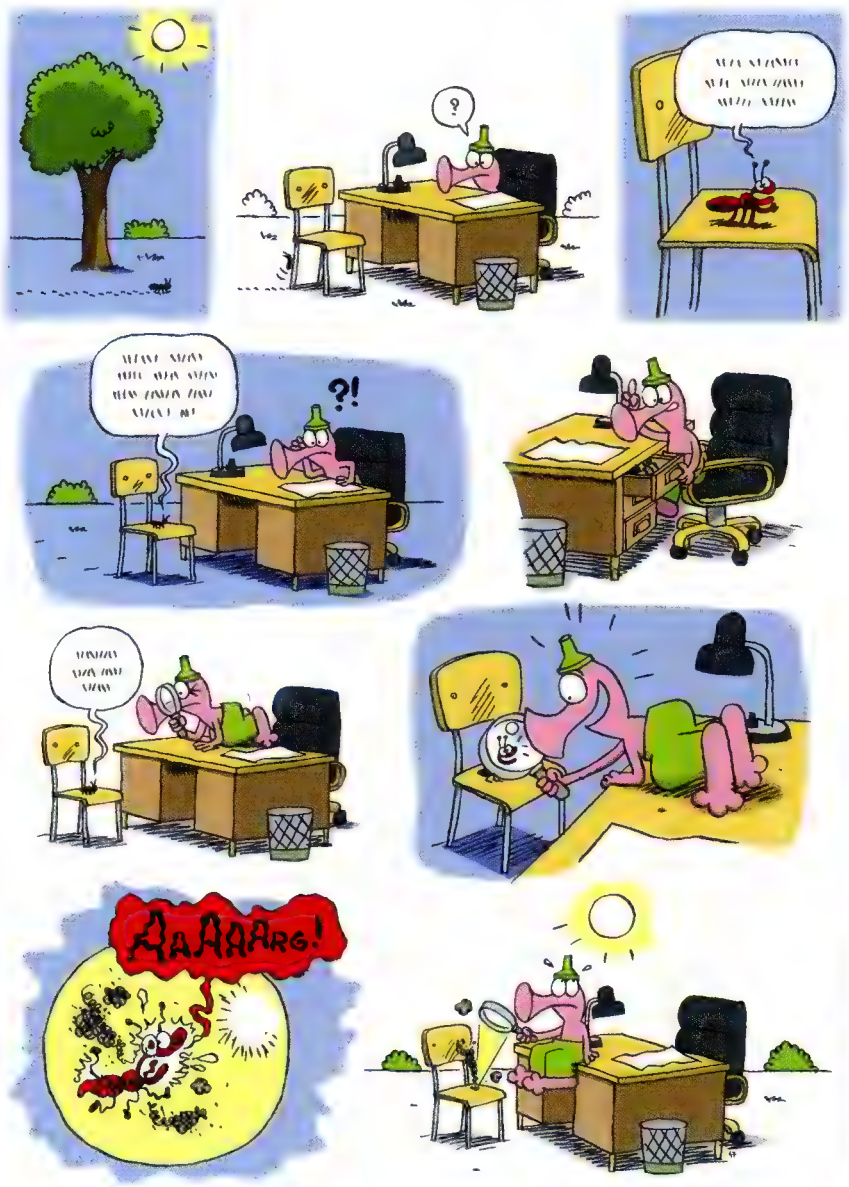

Wat de grappen betreft heb ik liever dat een grap simpel is, dan dat hij niet wordt begrepen. In het nieuwe album staat één grap waarin Plunk een kikker moet zoenen. Het nadeel is, dat die situatie te bekend is en dat je dus nogal wat moet uithalen om nog een originele grap te kunnen maken. Er is ook een grap met een zeerover, die veel mensen niet begrijpen. Maar àls ze hem dan eindelijk snappen, dan moeten ze er ook veel harder om lachen.

Weet je, ik teken al twintig jaar strips, maar ik voel me pas de laatste paar jaar een echte striptekenaar. Al die jaren daarvoor had ik het gevoel dat ik een amateur was. Begrijpen mensen wat er bedoeld wordt? Moeten die oogjes misschien iets meer opzij? Ik kan veel rustiger experimenteren. Vroeger moest alles wild en extreem en snel op het papier gesmeten worden. Bij deze strip bespreek ik met Laurent elk plaatje. Dat voelt veel beter en het is ook gezellig om te doen.

Stel nou dat *Plunk!* ineens echt een merchandising-hit wordt, heb je daar dan nog controle over?

Het contract dat ik nu met Dupuis heb, is het beste contract dat ik ooit heb ondertekend. Ik maak ook al jaren *Roboboy* voor uitgeverij Malmberg en die hebben me in het begin nog wel eens een contract gestuurd met allerlei eisen erin. Dat heb ik nooit getekend. Als ze willen dat je het ondertekent,

moeten ze er wel iets instoppen waardoor het interessant wordt om te tekenen. Dat je een hoop geld krijgt als je het opstuurt, of zo. Anders teken ik het niet. Als je niet tekent heb je veel meer rechten als auteur. Ik heb nog nooit meegemaakt, dat ze zeiden dat ze dan niet zouden publiceren. Maar al die merchandising is tegenwoordig toch op basis van losse contracten. Ik zie het wel als het langskomt.

Mensen zeggen wel dat Laurent en ik moderne strips maken, maar dat is niet wat we willen. Wat we proberen, is om een klassieke strip te maken met alle stereotypen van een klassieke strip. In het tweede album hebben wij bij voorbeeld een hele serie grappen rond een onbewoond eiland. Dat herkent iedereen en toch kan je er nieuwe grappen over maken. Ik zie ook wel dat het geen zin heeft om een strip te maken die niet aanslaat.

Ik heb er niet voor gekozen om een gesubsidieerde strip te maken. Ik heb ervoor gekozen een commerciële strip te maken. Dat boeit mij ook, die vraag wat iets commercieel maakt en wat niet. Iets als *De Smurfen*, dat is lelijk en mooi tegelijk.

Maar als er merchandising van Plunk komt, moet die dan niet dezelfde anti-boodschap uitdragen als de strip zelf?

Ja, dat doet *Spongebob Squarepants* ook heel goed. Die anti-merchandising. Daar zijn sommige spullen van, daar kun je helemaal niks mee.

Wij zijn er niet tegen als Plunk tot een commercieel succes uitgroeit. Het is voor mij alleen de vraag of de tekstloze strip zèlf iets is wat alle mensen zomaar aanspreekt. Ik volg de Franse kritieken en er zijn sommige bij, die vinden de strip lelijk getekend. Misschien is het dat ook wel zo, voor Franse begrippen. Waar ik bij voorbeeld schik in heb, is dat ze in Frankrijk zouden vinden dat wij te Angelsaksisch zijn. Dat we teveel *Monty Python* hebben gekeken. Want het is geen makkelijk publiek, die Fransen. Misschien moet je daar wonen om het echt te begrijpen.

ger.apeldoorn@stripschrift.nl

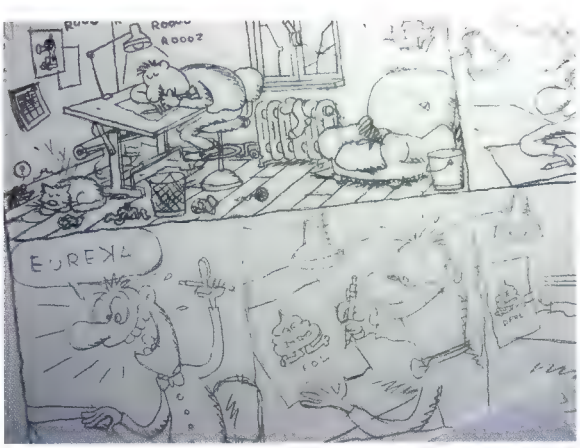

ADVERTENTIE

STRIPWINKEL
WONDERLAND

wonderland productions

Paardsdemerstraat 19
3500 HASSELT
✆ 011/22 82 00

ADVERTENTIE

AKIM
Stripantiquariaat

groot in keuze(meer dan 40.000 eenheden)
nieuw/gebruikt en antiquarisch

p/a Ulgersmaweg 14 te Groningen
www.stripantiquariaat.nl

De wet van Matena vertoont gaten in Kaas

WILLARD MANS

FOTO RUDY VROOMAN

Willem Elsschot geldt als één van de belangrijkste schrijvers in het Nederlands taalgebied. Er zijn verzamelaars die alles van hem willen hebben, ook strips waarin verwijzingen naar hem of zijn werk staan. Zij gaan zeker *Kaas* kopen, de jongste verstripping van Dick Matena. Maar of anderen dat ook zullen doen?

'Van alle schrijvers die verstript worden, vormt Willem Elsschot zeker niet de minste: hij schrijft lekker bondig, men kan om hem lachen en hij doet het derhalve goed bij de vrouwtjes!' Valt u deze zin ook op? Vindt u deze zin ook zo clichématig en nietszeggend? De openingszin van de broodtekst van dit artikel over Elsschot en de strip is dan ook geschreven in de stijl van de ronkende reclameteksten van het duo Jules Valenpint en Alphons de Ridder, alias Boorman en Laarmans.

Willem Elsschot is het pseudoniem van de Vlaming Alphons de Ridder, reclamemaker en schrijver (1882-1960). Tamelijk onopgemerkt schreef hij tussen 1910 en 1946 aan een compact oeuvre, zo'n dertien korte romans en wat gedichten van in totaal slechts 800 pagina's. Inmiddels wordt hij erkend als één van onze belangrijkste schrijvers en heeft hij een schare heuse fans. Zij gaan *Kaas* zeker kopen, de jongste verstripping van Dick Matena. Op de vraag of dat ook voor anderen een goede aankoop wordt, komt straks het antwoord. Eerst naar Elsschot zelf.

RECHTSBOVEN - Laarmans, die sterk op Elsschot/De Ridder lijkt, loopt met kaas door het centrum van Antwerpen.
BOVEN - Alphons de Ridder en Dick Matena.
RECHTS - Jean-Marc van Tol voorziet de problemen al waar Matena op stuit.
GEHEEL RECHTS - Een geslaagde ingreep: Jan Greshof ontvangt het manuscript van *Kaas*.

Mode

Toen Elsschot debuteerde met het later ook voor tv bewerkte *Villa des roses* was hij zijn tijd ver vooruit. In een droge stijl met ingehouden humor en zelfspot vertelt hij over het gelijknamige pension, dat hij zelf kende uit de tijd dat hij in Rotterdam een baantje als boekhouder bij een scheepswerf had. Let wel: zijn literaire tijdgenoten schreven toen nog enorme, pessimistische romans met ellenlange zinnen, of sprookjes. Toen er op zijn eerste titels dan ook lauw gereageerd werd, beschouwde hij zijn schrijverscarrière als beëindigd en richtte hij zich op zijn reclamewerk. Dat ging hem stukken beter af. Hij had vooral succes met een veredelde advertentiefuik, genaamd 'Revue continentale Illustree', dat hij samen met compagnon Jules Valenpint maakte. De opdrachtgever werd een lovend artikel in dit blad in het vooruitzicht gesteld, als hij tenminste betaalde. Ten onrechte dacht de klant dat 'zijn' artikel bij duizenden abonnees op de mat zou vallen: in de kleine lettertjes had hij kunnen lezen dat de oplage weliswaar heel groot was, maar dat hij zelf voor verspreiding moest zorgen! Het is deze praktijk die meesterlijk beschreven wordt in de ook verfilmde romans *Lijmen* (1923) en *Het been* (1938). Maar eerst markeert *Kaas* (1933) zijn *comeback* en doorbraak. In de jaren 1930 is de zakelijke schrijfstijl eindelijk in de literaire mode en schrijvers rondom het beroemde tijdschrift *Forum* (beroemd, maar minder lezers dan *Stripschrift*!) halen Elsschot over om verder te schrijven.

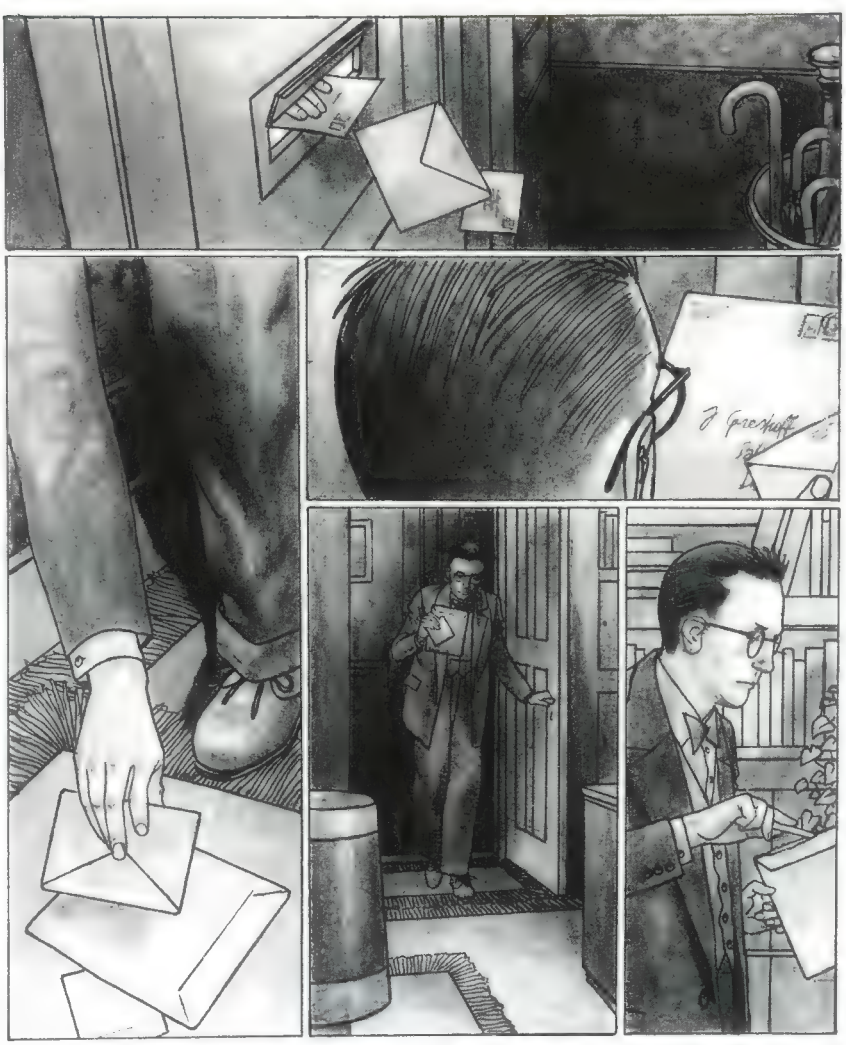

Loser

Terug naar de strip. *Lijmen* wordt opgedragen aan één van Elsschots nieuwe *Forum*-vrienden, Menno ter Braak. Hij figureert in Matena's *Sartre en Hemingway* (1992). Erg geslaagd is ook zijn introductie van Jan Greshof als lezer van de roman (of brief) *Kaas*. Jean-Marc van Tol vindt Elsschot ook zijn lievelingsschrijver, bekent hij in zijn strip *Uit de kast* uit de bun-

Kaas

Matena & Elsschot
Athenaeum-Polak
& Van Gennep 2008
ISBN 978-90-
253-6339-0
Prijs €29,95
284 pagina's
zwart/wit (sk)

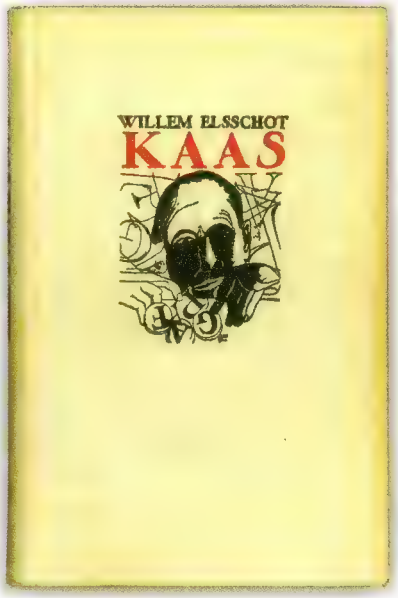

BOVEN - De literaire club oordeelt in *Bezette stad* over Paul van Ostaijen. Elsschot zit in het midden met bril.

MIDDENBOVEN - Laarmans bedenkt een naam op het omslag van *Kaas*. De illustratie is van Josef Cantré.

RECHTSBOVEN - Boorman verdient beter.

ONDER - *Loser* Laarmans door Ronald van der Heide.

MIDDENONDER - Links James Joyce, daarnaast Menno ter Braak, aan wie *Het been* is opgedragen in Matena's *Sartre en Hemingway*.

RECHTSONDER - De eerste wet van Matena door Jean-Marc van Tol .

del *Nieuwe informatie over de dood van president Oswaldo (1977) en andere verhalen* (2007). Moet hij, indachtig de tijdgeest ook literatuur gaan verstrippen? *Villa des roses* dan maar proberen? Hij ziet er maar vanaf: zonder overtreding van de 'eerste Wet van Matena', schrap geen letter van de oorspronkelijke tekst, gaat het niet lukken.

In de strip *Bezette stad* (1993) van Christian Verhaeghe en Ronnie Matton zit Elsschot in een literaire club, die Paul van Ostaijen beschuldigt van plagiaat. Van Ostaijen, de jong overleden dadaïstische dichter van *Bezette stad*, is de hoofdpersoon van deze strip, maar zijn rol wordt steeds onduidelijker. Van een echt plagiaat is geen sprake.

Hierboven is de naam van Laarmans al gevallen. Staat Boorman voor de harde, gewiekste zakenman, in de figuur van Laarmans belichaamt Elsschot zijn sympathie met de *loser*, met de schlemiel. In veel van zijn verhalen treedt dit duo op. Ronald van der Heide weet dan ook hoe zijn antiheld moet heten in zijn *Opblaaspop Britney*, afgedrukt in het popnummer van het Utrechtse beeldblad *De Inktpot*. Laarmans doet hierin een enorme miskoop: hij koopt vijftigduizend opblaaspoppen. Die raakt hij aan de straatstenen nog niet kwijt. Hij zoekt verkoophulp, maar dat mag niet baten.

Ook in *Kaas* is Laarmans de hoofdpersoon. Hij zou tevreden moeten zijn met zijn baantje als klerk, maar om zijn vriendenclub te imponeren gaat hij 'in zaken'. Het wordt kaas. Hij houdt helemaal niet van kaas, maar dat voorteken negeert hij. Terwijl hij met ziekteverlof is, stopt hij wel energie in allerlei bijzaken, bij voorbeeld de kostelijke scène waarin hij een aansprekende naam moet verzinnen voor z'n kaashandel. Maar kaas verkoopt hij niet. Met veel mededogen fileert Elsschot 's mans onvermogen, toont hij de zwijgende beschuldigingen van zijn vrouw en het zoontje, dat als enige kaas verkoopt. De tragikomedie eindigt wanneer Laarmans met hangende pootjes naar kantoor terugkeert.

De eerste Wet van Matena

Kaas is de vierde roman die Matena integraal verstript, na *De avonden*, *Christmas Carol* en *Kort Amerikaans*. Wat opvalt is het enorme tempo waarin Matena *Kaas* gemaakt heeft. De novelle van 65 pagina's is onder Matena's handen uitgedijd tot een kloeke roman van 284 pagina's! De tekeningen hebben wel moeten inleveren in kwaliteit. In *Kaas* veel gezichten en weinig decor. In vergelijking met *De avonden*, waar in de grijze achtergronden enorm veel te zien viel, zijn de beelden maar schetsmatig. Boorman, die ook in *Kaas* even om de hoek komt kijken, had een betere kop verdiend. Het woord haastwerk dringt zich op. Al er is natuurlijk niets tegen haastwerk: Elsschot schreef *Kaas* in twee weken!

Dan: de eerste Wet van Matena. Is *Kaas* compleet verstript? De novelle begint met een gedicht als opdracht aan Jan Greshof. Dat zit niet in de strip. Dan volgt er een inleiding, waarin Elsschot belangrijke dingen zegt over zijn opvatting van kunst. Langdradigheid moet vermeden worden en wat niet nodig is, moet geweerd. Dit zit niet in de strip. Dan volgt een lijst van personages, als volgde er een toneelstuk. Vooral de omschrijvingen zijn fraai: 'Mijnheer van Schoonbeke,

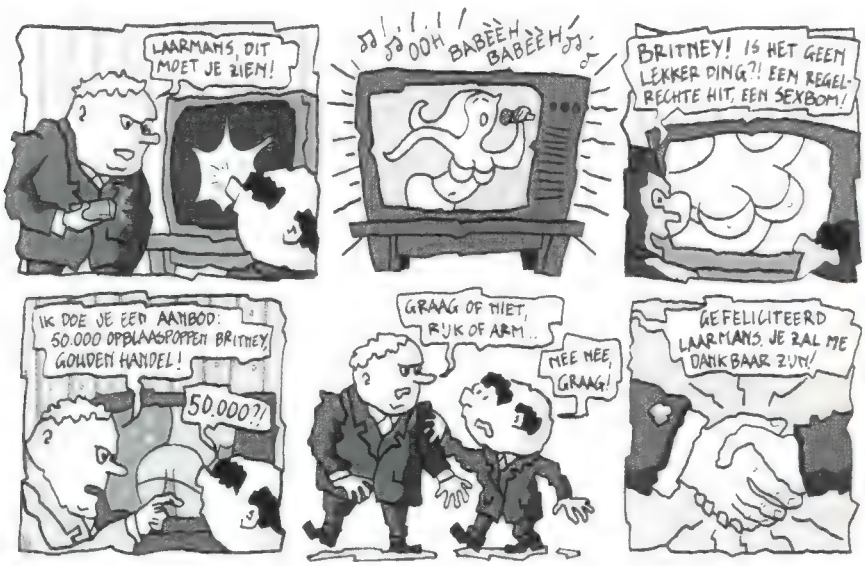

schuld van alles'. Volgende bladzij: 'elementen', 'kaasdraak. Kaasellende kaaswond.' Je raadt het al: je vindt het niet in de strip. Ook de ondertekening aan het slot ontbreekt: 'Antwerpen 1933' (Trouwens, we lezen niets over jaartallen en de drukgeschiedenis. Foutje van de uitgever?). Ook in de hoofdtekst zelf komen kleine verschillen voor, in vergelijking met mijn *Verzameld werk*-editie van 1976.

Het lijkt erop dat ook Matena zijn eigen principes niet altijd wil gehoorzamen. Daar is niets op tegen. Alleen deze *Kaas* kan mij niet helemaal overtuigen. De omslagtekening is veelbelovend, maar andere tekeningen voegen niets toe. De striplezer mist een aantal teksten.

Matena's kunstenaarschap staat buiten kijf, daar zorgt een oeuvre van veertig jaar wel voor, en deze *Kaas* vindt zijn weg wel naar de boekenplanken van de Elsschotverzamelaars. Maar of dit album ook in de rugzakken van literatuurliefhebbende striplezertjes terechtkomt?

willard.mans@stripschrift.nl

Stripmuur

Dick Matena ontwerpt de zesde stripmuur van Antwerpen. Op de Antwerpse stadsbibliotheek komt een afbeelding van Willem Elsschot te staan, die niet in *Kaas* staat. De originelen van *Kaas* zijn vanaf eind maart te zien in het KMSKA, het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen.

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE

Nederlandse Stripklassiekers
voor de jeugd van toen

TOM POES

Integrale uitgave van de 69 Tom Poes-verhalen uit het weekblad Donald Duck.
De verhalen waren voor velen de eerste kennismaking met de avonturen van Tom Poes en Heer Bommel.
Geheel in de originele kleuren gedrukt.
Reeds 19 delen verschenen. Prijs per deel € 59.

Eric de Noorman

Voor het eerst volledig in boekvorm: alle verhalen van Eric en Erwin de Noorman.
Van alle striphelden die in de jaren veertig en vijftig hebben rondgelopen, is Eric de Noorman degene die het meest tot de verbeelding van zijn lezers sprak.
Reeds 22 delen verschenen. Prijs per deel € 52.

DICK BOS

Alle 73 avonturen van Dick Bos in een reeks van 19 luxe banden.
In april 1941 lag in de kiosken een klein boekje met een compleet stripverhaal! En wat voor één! Een met een echte held: judoka-detective Dick Bos!
Reeds 11 delen verschenen. Prijs per deel € 52.

Kijk op www.uitgeverij-panda.nl of vraag meer informatie.
T: 070 3615393, F: 070 3060256, E: info@uitgeverij-panda.nl

Robert E. Howard
De vader van Conan

HENNIE VAN DER ZOUW

RECHTSBOVEN - Robert Ervin Howard.

BOVEN - Howards ouders.

Dit jaar verblijdde uitgeverij Sherpa de stripliefhebbers met een prachtige luxe uitgave van het klassieke *Conan*-stripverhaal *Rode spijkers*. Barry Windsor-Smith maakte deze stripversie, bewerkt door Roy Thomas, in het begin van de jaren 1970 (zie de recensie in *Stripschrift 390*). Het is inmiddels meer dan honderd jaar geleden dat Robert E. Howard, de bedenker van het *sword and sorcery*-genre en de auteur van de wereldwijd bekende *Conan*-verhalen, het levenslicht zag. Robert E. Howard produceerde in zijn leven een ongekende hoeveelheid verhalen, ondanks dat hij reeds op zijn dertigste stierf. Het is namelijk ook al weer ruim zeventig jaar geleden dat Howard zichzelf, in zijn woonplaats Cross Plains, Texas – uit wanhoop om de naderende dood van zijn moeder – een kogel door het hoofd joeg.

Robert Ervin Howard werd op 22 januari 1906 geboren in het kleine plaatsje Peaster in Texas. Later verhuisde het gezin van plattelandsdokter Isaac Mordecai Howard naar Cross Plains, ook in Texas. Daar ontwikkelde het schrijverstalent zich verder en ratelde hij het ene na het andere verhaal uit zijn schrijfmachine. Zijn moeder, Hester Jane Ervin Howard, was een ziekelijke vrouw, die hoogstwaarschijnlijk aan tuberculose leed. Zijn vader was arts en veel van huis. Daardoor leerde Robert hem niet goed kennen en trok hij vanaf zijn vroegste jeugd eigenlijk alleen met zijn moeder op.

Een lezer met een goed geheugen

In zijn jeugd was Howard een fervent lezer; vooral boeken over geschiedenis hadden zijn voorkeur. Hij verslond alles wat hij maar vinden kon en deed zijn vrienden vaak verbaasd staan over het tempo waarmee hij deze boeken las. Later kon hij heel helder zo'n snelgelezen verhaal terugvertellen. Ook moet hij over een heel goed geheugen hebben beschikt, want zijn vriend Lindsey Tyson beweerde dat Robert *The Rime of the Ancient Mariner* van Samuel Taylor Coleridge na twee keer lezen geheel uit zijn hoofd kon opzeggen. En dat is een gedicht van 626 regels! Als jonge man verdiende hij zijn geld met een groot aantal baantjes. Hij was krantenverslaggever, privésecretaris op een advocatenkantoor, stenograaf en zelfs postbode, maar in zijn vrije tijd zat hij altijd te schrijven. Achttien jaar oud publiceerde Robert E. Howard zijn eerste proza , maar zijn eerste echte verhaal schreef hij al op negen- of tienjarige leeftijd. Hij wist al jong dat hij schrijver wilde worden. Hij introduceerde King Kull of Valusia in 1929 aan zijn lezers en in 1932 schreef hij het eerste verhaal over *Conan the Cimmerian*. Maar hij maakte ook verhalen over sport, westerns en *Oriental Stories*, verhalen die verankerd waren in de geschiedenis van oosterse landen. Zijn verhalen waren doordrenkt met barbaarse gevechtsscènes en maakten hem tot een uitermate succesvolle auteur van avonturenverhalen. H.P. Lovecraft zei over zijn werk dat het 'geheimzinnig, oorlogszuchtig en avontuurlijk' was. Howard onderhield een uitvoerige correspondentie met geestverwanten zoals Clarck Ashton Smith, Edmond Hamilton, E. Hoffmann Price, Otis Adelbert Kline en de al genoemde H.P. Lovecraft.

Weird Tales

Robert E. Howard, of gewoon R.E.H., zoals miljoenen fans hem noemen, is de bedenker van veel fantasy- en actiehelden als Conan the Barbarian, Kull van Atlantis, Solomon Kane en Bran Mak Morn. In zijn actieve schrijverscarrière van twaalf jaar schreef hij meer dan honderd verhalen voor pulptijd-

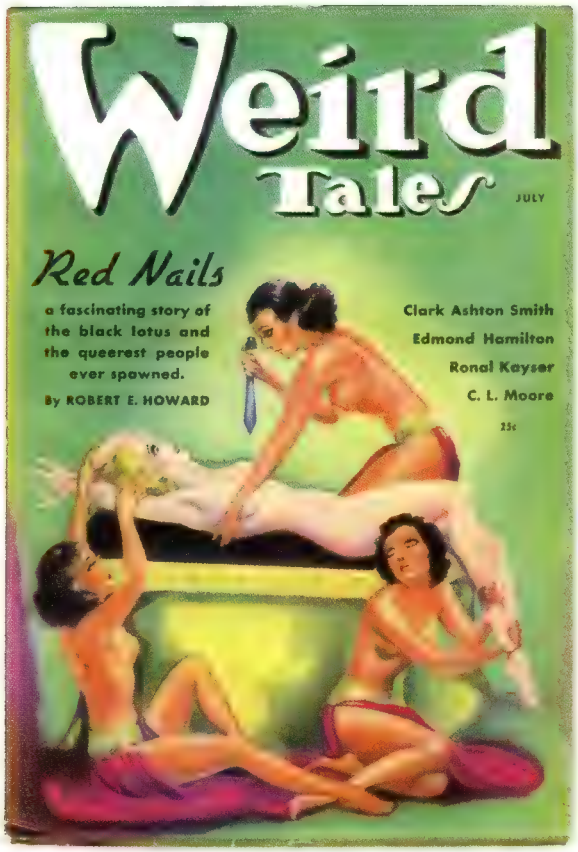

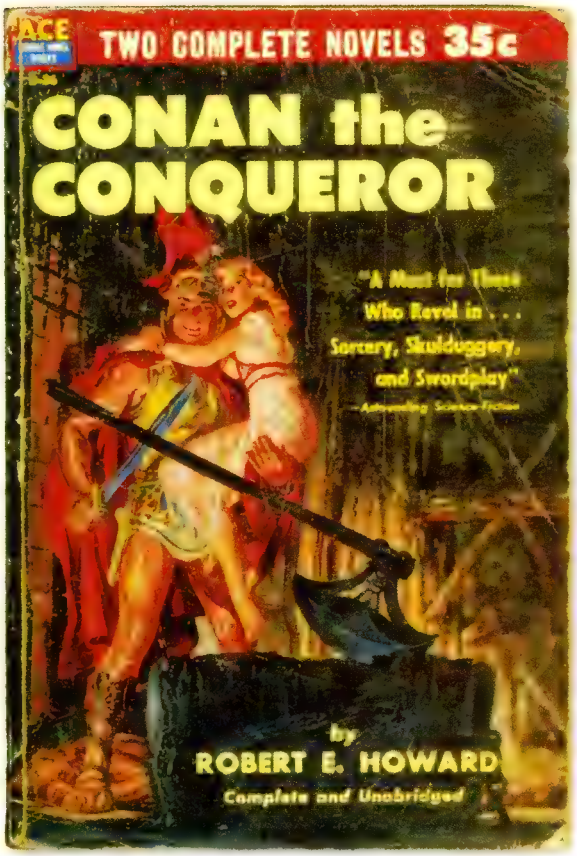

LINKS - *Conan the Conqueror* (1953). Het boek van het verhaal *The Hour of the Dragon* uit 1935 dat pas na Howards dood verscheen. ERNAAST - *Weird Tales* uit juli 1936, met de aankondiging van het verhaal *Red Nails* dat dit jaar vertaald is uitgebracht door Sherpa. Tekening van Margaret Brundage.

BOVEN - Howard verkleed als indiaan, circa 1913.

BOVEN - Solomon Kane, een puritein uit de zeventiende eeuw. Hij was zoals vele karakters van Howard een eenling die het opneemt tegen het kwaad in de wereld.

schriften. Het waren bijna allemaal korte novelles, slechts een enkel verhaal had boeklengte. Zijn verhalen van *Conan the Cimmerian*, vooral gepubliceerd in het tijdschrift *Weird Tales*, werden het populairst onder het grote publiek. In de laatste periode van zijn schrijversleven concentreerde R.E.H. zich daarom vooral op zijn *Conan*-verhalen. Hij maakte een groot aantal korte verhalen en stak zijn energie slechts in het schrijven van één lang verhaal over de Cimmeriër. Dit verhaal, *The Hour of the Dragon,* werd later als boek uitgebracht onder de titel *Conan the Conqueror*.

Conan de Barbaar

De *Conan*-verhalen spelen zich in een ver verleden af, zo'n 12.000 jaar geleden, in de door Howard geschapen Hyborian Age. Een periode tussen de ondergang van het legendarische Atlantis en het begin van onze eigen geschiedenis. Conan is een afstammeling van het woeste volk van de Cimmeriërs. Een volk dat volgens Howard leefde op de plaats waar nu het gebied ligt dat zich uitstrekt van ons land tot ongeveer Denemarken! Op jonge leeftijd maakt Conan al kennis met de wreedheden van het leven in die tijd. Conan trekt de wijde wereld in; eerst als dief en huurling, later als piraat, soldaat en vrijbuiter. 'In ieder stadje een ander schatje' geldt ook voor Conan, totdat hij zijn grote liefde, de piratenkoningin Belit tegenkomt. Samen maken zij de kust van wat tegenwoordig Afrika is, jarenlang onveilig. Hun liefde is zo groot dat Belit zelfs ná haar dood Conan nog weet te redden. Dan zwerft Conan verder over de op dat moment bekende continenten, verhuurt zich als soldaat en huurling en klimt door zijn vastberadenheid en slim strategisch inzicht op in de rangen. Hij wordt generaal en leidt een opstand tegen de koning van het grootste en meest beschaafde rijk van die tijd: Aquilonia. Conan kroont zichzelf uiteindelijk tot koning van dit rijk. Hierna vindt hij de liefde van zijn (verdere) leven: Zenobia. Hij redt haar uit een vieze kerker en maakt haar tot zijn koningin. Een carrière van dief tot koning, met vaart en veel geweld, hap-snap in korte verhalen beschreven door Robert E. Howard. Veel andere schrijvers hebben de kroniek van *Conan* aangevuld door onvolledige fragmenten af te maken. Lin Carter, L. Sprague de Camp en Bjorn Nyborg hebben dit ondermeer gedaan, de één meer in de geest van Howard dan de ander. Uitgeverij Tor Books voegde sinds de jaren 1980 een veertigtal novelles (pastiches) aan de *Conan*-cyclus toe, niet allemaal overtuigend, maar goed leesbaar. Uitgeverij Wandering Star begon een jaar of tien terug met het uitgeven van prachtige luxe boeken met daarin alle oorspronkelijke *Conan*-, *Bran Mak Morn*- en *Solomon Kane*-verhalen van Robert E. Howard, schitterend geïllustreerd door topartiesten als Mark Schultz en Garry Gianni. Deze series zijn inmiddels overgenomen door uitgeverij Del Rey en worden nog steeds voortgezet; niet meer in zo'n luxe vorm, maar nog wel geïllustreerd.

Inspiratie

Veel mensen hebben zich afgevraagd hoe Robert E. Howard aan zijn inspiratie kwam. Had hij gewoon een ongebreidelde fantasie, of was het wat anders? Aan een fan van één van zijn toentertijd net gepubliceerde *Conan*-verhalen vertelde Howard ooit het volgende: 'Conan stapte een paar jaar geleden zomaar mijn geest binnen. Ik was met mijn auto gestopt, in een klein grensplaatsje langs de Rio Grande. Ik creëerde hem niet door één of ander creatief denkproces. Nee, hij stapte gewoon levensgroot mijn verbeelding binnen, en zette me aan het werk om zijn avonturen te noteren'. Aan Novalyne Price, een tijd lang zijn vaste vriendin, vertelde hij, dat hij geloofde dat Conan zijn vingers over de typemachine leidde en dat Howard slechts de chroniqueur was van de belevenissen van zijn held Conan, die vanuit ver vervlogen tijden naar hem toe kwam.

Vrouwelijke helden

In 1933 leerde Robert E. Howard Novalyne Pryce, een onderwijzeres van een school uit de buurt, kennen. Het lezen van verhalen was hun gezamenlijke passie, maar ook vertellen en voordragen. In de tijd dat Howard met Novalyne Price omging vloeiden er veel verhalen met vrouwelijke helden in de hoofdrol uit zijn pen. Zij inspireerde hem zeer. Eén van de vrouwelijke helden was Red Sonya of Rogatino, een roodgelokte Russische die opdook in de gevechten tijdens het beleg van de stad Wenen door de Turkse legers van Sulayman de Grote in het jaar 1529.

BOVEN - Novelyn Price Ellis, vrindin van Howard en inspiratiebron voor vele vrouwelijke (strip)helden.

RECHTS - Afbeelding uit een Frazettakalender en de omslagtekening van één van de vele *Conan*-pockets uit de jaren 1960. Meesterlijk getekend door Frank Frazetta.

RECHTSONDER - Recente *Conan*-uitgave binnen *The Frazetta Cover Series* uit december 2007. In deze reeks worden fraaie omslagen van Frank Frazetta gebruikt die eerder de pockets uit de jaren 1960 sierden.

Langlopers

De vierkleurencomicserie *Conan the Barbarian* van Marvel kent 275 afleveringen en liep van oktober 1970 tot december 1993. Dark Horse Comics is begonnen met het herdrukken van deze serie. Ze zijn nu bij deel 14 en hebben dan *Conan the Barbarian* 1 t/m 115 – alle verhalen van Roy Thomas – herdrukt. Hoogstwaarschijnlijk zullen hierna geen verdere herdrukken meer verschijnen.

Het zwart/wit magazine *The Savage Sword of Conan* omvat 235 uitgaven en liep van augustus 1974 door tot juli 1995. Dark Horse Comics herdrukt ook deze klassieker in meer dan 500 pagina's dikke paperbacks.

King Conan, een vierkleurencomic met verhalen uit de tijd dat Conan als koning regeerde over Aquilonia, het machtigste rijk van de Hyborian Age, kent 19 afleveringen vanaf maart 1980 en werd opgevolgd door *Conan the King*, een comic die tot en met nummer 55 in november 1989 werd uitgegeven. Helaas heeft nog geen enkele uitgeverij kans gezien deze mooie verhalen te herdrukken.

Maar zijn moeder bleef naast Novalyne Price de grootste invloed op hem houden. Hij hield zielsveel van haar. Hij maakte zich vreselijke zorgen om haar steeds slechter wordende gezondheid. Het drukte zwaar op zijn zijn gemoedstoestand. Hij besefte steeds meer dat geen mens en geen dokter haar uiteindelijk zou kunnen helpen. Binnen afzienbare tijd zou ze sterven. Hij realiseerde daarbij dat hij zonder haar niet verder zou kunnen leven.

Biografie

In 1986 publiceerde Novalyne Price Ellis haar biografie over Robert E. Howard, onder de titel *One Who Walked Alone*. De aanleiding was dat zogenaamde Robert E. Howard-kenners, allerlei dingen over hem vertelden en publiceerden die volgens haar niet juist waren. Ze vond het daardoor de tijd om te vertellen wie Robert E. Howard nu eigenlijk ècht was: iemand die zijn eigen weg ging... De titel voor haar biografie was geboren. Dertien jaar na de publicatie van haar biografie

over Howard overleed ze, op 20 maart 1999. Haar boek werd verfilmd door regisseur Dan Ireland onder de titel *The Whole Wide World*, waarin Vincent D'Onofrio (*Law and Order: Criminal Intent*) op indrukwekkende wijze de rol van Robert E. Howard speelde, terwijl Renee Zellweger de rol van Novalyne Price overtuigend neerzette.

Na de dood van Howard in 1936 bleef men zijn verhalen publiceren. Gnome Books verzamelde zijn verhalen in enkele delen en gaf ze, als eerste uitgeverij, in de jaren 1940 op beperkte schaal uit. Maar daarna kwam de stroom van uitgaven echt op gang. Herdruk na herdruk verscheen. Nooit gepubliceerde verhalen doken op uit zijn nalatenschap en vonden gretig aftrek bij de pulptijdschriften die tijdens zijn leven al veel werk van hem gepubliceerd hadden; en later ook bij de boekuitgevers, die het werk van R.E.H. bundelden. In de jaren 1950 en 1960 verschenen de verzamelde verhalen van Robert E. Howard in boekvorm en werden ze voor het eerst gepubliceerd in pockets met prachtige boekomslagen verzorgd door grootmeesters van het fantasygenre zoals Frank Frazetta. Robert E. Howard werd een echte hype. Het fantasygenre beleefde hoogtijdagen. Veel artiesten zoals Boris Vallejo en Ken Kelly maakten prachtige nieuwe omslagen voor de publicaties van *Conan* en de andere Howard-helden surften mee op deze succesgolf, samen met ondermeer *Tarzan* van Edgar Rice Burroughs en Tolkien met zijn *Lord of the Rings*-trilogie.

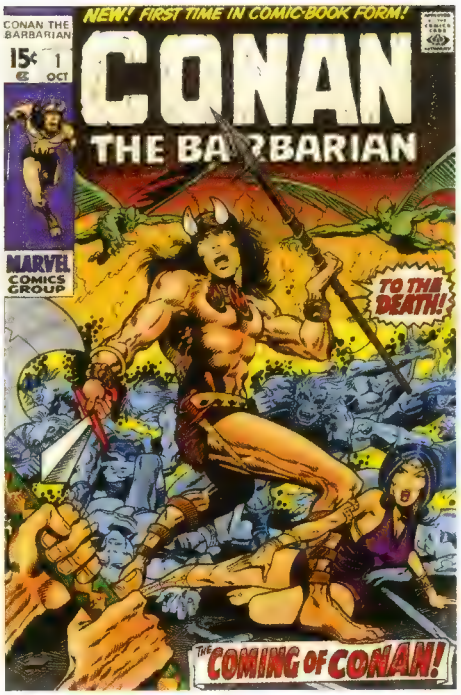

Conan in comics

In die periode verwierf de grote Amerikaanse comicuitgever Marvel Comics eveneens de rechten van de Robert E. Howard-verhalen en onder leiding van schrijver Roy Thomas verschenen er na 1970 verschillende comicseries. *Kull van Atlantis* was de eerste. Conan van Cimmerië volgde met zijn eigen serie: *Conan the Barbarian*. Een jonge tekenaar tekende de eerste vijfentwintig comics en maakte de serie groot: Barry Smith, later wereldberoemd geworden onder de naam Barry Windsor-Smith. John Buscema en Gil Kane waren andere grote tekenaars die faam maakten met getekende *Conan*-comics. Roy Thomas gebruikte veel verhalen over andere helden van Robert E. Howard en herschreef die als *Conan*-verhalen voor de *Conan the Barbarian*-comics. Zo herschreef hij ook de verhalen van Sonya of Rogatino tot de verhalen van *Red Sonja*. Eerst was zij gewoon een bijfiguur in de *Conan*-comics, maar later werd ze de hoofdrolspeelster in haar eigen comicreeks, en werd ze zelfs filmheldin. In 2005 begon ze aan een tweede jeugd, toen een serie nieuwe comics met Red Sonja in de hoofdrol het levenslicht zag bij uitgeverij Dynamite Entertainment.

De verhalen en personages die Robert E. Howard bedacht, bereikten aan het einde van de jaren 1970 en begin jaren 1980 hun grootste bekendheid. Maandelijks verschenen er meerdere R.E.H.-gerelateerde comics waaronder het zwart/wit magazine *Savage Sword of Conan*. Hierin verschenen ook achtergrondartikelen over Robert E. Howard en de door hem geschapen helden. Verder melkte Marvel Comics de schrijver zo volledig mogelijk uit. Ook andere uitgeverijen zagen er brood in en wat Marvel oversloeg werd door hén in comicvorm omgezet. *Almuric* en *Cormac Mac Art* zijn hier twee goede voorbeelden van. Dark Horse Comics was de toen nog jonge uitgeverij die deze comics op een mooie manier uitgaf. Pas in de jaren 1990 daalde de populariteit grotendeels. Marvel stopte met de *Conan*-comics en de Robert E. Howard-markt leek verzadigd.

LINKSBOVEN - Omslag van *Red Sonja*, een Marvelcomic uit 1976. Geschreven door Roy Thomas en getekend door Frank Thorne.

BOVEN - De eerste *Conan the Barbarian* uit oktober 1970. Met deze reeks, getekend door Barry Windsor-Smith, brak Conan definitief door en werd razend populair.

ONDER - De hoofdrolspelers uit de tweede *Conan*-film: *Conan the Destroyer*. Van links naar rechts: Tracey Walter als Malak, Mako als Akiro, Grace Jones als Zula, Arnold Schwarzenegger als Conan, Olivia d'Abo als Prinses Jehnna en Sarah Douglas als Koningin Taramis.

BOVEN - De filmposter die in 1982 verscheen ter gelegenheid van de eerste *Conan*-film: *Conan the Barbarian*. Het tekenwerk is van Renato Casaro.

Arnie de krachtpatser

Daarnaast verschenen er twee *Conan*-bioscoopfilms met Arnold Schwarzenegger in de hoofdrol. Helaas werd met de eerste film (*Conan the Barbarian*) geprobeerd om alle hoogtepunten uit de gehele *Conan*-cyclus in één film samen te ballen. Het was beter geweest als er een serie films was voorbereid waarin per film Conans levenfases werden belicht. De tweede film (*Conan the Destroyer*) was een slap nieuw verhaal, slechts vaag gebaseerd op de echte Conan van Howard. Halverwege de jaren 1990 bestormden verschillende Conans de tv. Twee tekenfilmseries en een actieserie met de Duitser Ralf Möller in de hoofdrol hadden echter niet het beoogde succes. Lang zag het er naar uit dat er een derde *Conan*-film zou komen, maar toen Schwarzenegger gouverneur van Californië werd, was dit sprookje over, want wie kon er anders dan Arnie de rol van Conan spelen?

Toch lijkt het erop dat ooit nog een derde *Conan*-film gemaakt gaat worden, want de twee eerste *Conan*-films zijn uitgegroeid tot regelrechte cult. Inmiddels werkt men aan een lange animatiefilm over Conan: een verfilming van *Red Nails*, met als schrijver/producer Steve Gold.

Van Cross Plains naar Dark Horse

Cross Plains Comics, een kleine maar ambitieuze uitgeverij vernoemd naar de plaats waar Howard woonde en stierf, probeerde ruim tien jaar geleden de draad weer op te pakken door herdrukken van comics en nieuwe verhalen te combineren, maar dit werd geen succes. Dark Horse Comics lijkt echter sinds 2003 het gat in de markt gevonden te hebben. Zij verwierf de rechten van de *Conan*-verhalen en heeft nu een prachtige comicserie over *Conan* in haar assortiment, uitmuntend geschreven door eerst Kurt Busiek, en later Mike Mignola en Tim Truman. En prachtig geschilderd door talent Cary Nord. Deze schrijvers gaan – net als Roy Thomas vroeger – uit van Howards originele verhalen en vormen in chronologische volgorde een prima verzorgde serie. Vermeldenswaard is verder dat Dark Horse de oude *Conan*-comics van Marvel, van meer dan dertig jaar geleden, in een eveneens prachtige uitgave heeft herdrukt. En sinds kort zien ook dikke verzamelboeken van de alom geroemde *Savage Sword of Conan*-magazines het licht. Helaas heeft Dark Horse alleen maar de rechten van de *Conan*-verhalen en niet van andere Howard-personages.

De laatste jaren verschenen er ook twee prachtige overzichtsboeken: *Conan the Ultimate Guide to the World's most Savage Barbarian*, geschreven door Roy Thomas, en rijkelijk geïllustreerd, en *Conan the Phenomenon*, geschreven door Paul M. Sammon. Samen geven deze boeken een prachtig overzicht over Conan en Robert E. Howard in de laatste honderd jaar.

Conan in Nederland

In ons land werden de *Conan*-verhalen oorspronkelijk vertaald en uitgegeven door uitgeverij Oberon, in pocketvorm, vertaald door Pon Ruiter, maar ook als comics door Oberon en later Juniorpress. Helaas hielden beide uitgeverijen dit niet zo lang vol. De allereerste in het Nederlands vertaalde *Conan the Barbarian*-comics werden uitgebracht als *Peptoe*, geniete zwart/witte bijlagen van het toen nog goedverkopende stripweekblad *Pep* in het begin van de jaren 1970. De latere comics werden in kleur uitgegeven. Het werk van de teke-

VAN LINKS NAAR RECHTS-

- Speciale aflevering van *Conan* bij Dark Horse op de honderdste geboortedag van Howard. Howard siert het omslag en speelt een rol in zijn eigen bedachte wereld.
- De eerste *Conan*-pocket in Nederland werd uitgegeven door Oberon en verscheen in 1979. Dit deel bevat tekeningen van Barry Windsor-Smith op scenario van Roy Thomas.
- Eerste *Conan*-comic in Nederland uit 1981, uitgegeven door Oberon.

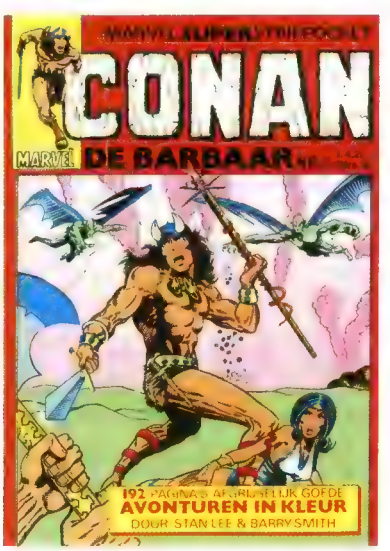

Visions

Robert E. Howard schreef ook poëzie. In deze literaire vorm kon hij zijn gedachten óók al goed onder woorden brengen. Het gedicht *Visions* verwoordt zijn kijk op het leven, en verklaart veel van de ideeën die hij onder andere in zijn *Conan*-verhalen uitgewerkt heeft.

Visions

I cannot believe in a paradise
Glorious, undefiled
For gates all scrolled and streets of gold
Are tales for a dreaming child

I am too lost for shame
That it moves me unto myrth
But I can vision a hell of flame
For I have lived on earth

Als je dit gedicht leest, dan lijkt het wel alsof er op aarde in de laatste honderd jaar niets is veranderd, Robert E. Howard had zich in onze wereld vast thuisgevoeld. Maar ja, meer dan honderd jaar oud zijn is ook niet alles.

naars Barry Windsor-Smith en John Buscema zag er prachtig uit in zwart/wit. In kleur waren ze ook prachtig, maar ze verkochten niet. Heel mooi waren ook de stripalbums die Oberon in Nederland uitgaf onder de reeksnaam *Het bloedige Zwaard van Conan* en waarin lange verhalen uit het zwart/wit magazine *Savage Sword of Conan* voor het eerst in kleur werden gepubliceerd. Dit is in de Verenigde Staten nog steeds niet gelukt al waren er plannen bij Dark Horse Comics.
Daarna bleef het heel lang stil in Nederland rondom *Conan*, totdat begin dit jaar er een schitterende uitgave van het klassieke *Conan*-verhaal *Red Nails*, in het Nederlands *Rode Spijkers*, op de markt verscheen, een prachtige strip van Roy Thomas en Barry Windsor-Smith, een verhaal dat nog nooit in het Nederlands werd uitgegeven! Beter laat dan nooit. Een prachtig saluut aan een onvergetelijke, maar al meer dan zeventig jaar overleden auteur.

Het laatste nieuws

Eerst maar het slechte nieuws. Dark Horse Comics stopt bij nummer 50 met haar *Conan*-comics. Het goede nieuws is, dat er een doorstart wordt gemaakt met een nieuwe reeks onder de naam *Conan of Cimmeria*. Deze serie is geschreven door Tim Truman en getekend door Tomas Giorello, een nog weinig bekende Argentijnse tekenaar. Verder heeft Dark Horse twee comicseries op stapel staan rond King Kull en Solomon Kane. Beide zullen dit jaar op de markt verschijnen. Gelukkig worden de genoemde *Conan*-comics van Dark Horse allemaal herdrukt in prachtige hardcovers en zogenaamde *trade paperbacks*. Verder is Dark Horse gestart met speciale uitgaven van de comicversies van de oorspronkelijke R.E.H.-verhalen. Deze uitgaven krijgen allemaal als omslag de Frank Frazetta-platen die de *Conan*-pockets van uitgeverij Ace in de jaren 1960 gesierd hebben. Het eerste deel is verschenen: *The Frost Giants-Daughter*.

Het einde

All fled, all done
So lift me on the pyre
The feast is over
And the lamps expire

Op de ochtend van 11 juni 1936 vroeg Robert E. Howard de verpleegster in het ziekenhuis, die voor zijn moeder zorgde, of er nog hoop was dat zijn moeder bij kennis zou komen. Het antwoord was een duidelijk 'nee'. Robert stond op, liep naar zijn kamer en ging achter de typemachine zitten. Daar schreef hij zijn laatste woorden, liep naar zijn auto, pakte een revolver – geleend van een vriend – en schoot zichzelf door het hoofd. Hij overleefde de schotwond nog acht uur. Een dag later stierf zijn moeder... Enkele dagen later werden zij samen begraven.

hennie.van.der.zouw@stripschrift.nl

LINKSBOVEN - Voorplaat van *Sea Woman*, een gedicht van Howard, verstript door Craig Hamilton.

ONDER - Stripje uit 1986 van Jim en Ruth Keegan gebaseerd op fragmenten van brieven uit de nalatenschap van Howard. Howard en zijn vriendin Novelyn Price Ellis spelen de hoofdrol.

FOTO MARIO BERGSMA

Uitgeverij Boumaar
Specialist in oude strips

WILCO TUINENBURG

Uitgeverij Boumaar publiceert oud werk dat het verdient opnieuw uitgebracht te worden. Daarnaast kent het fonds moderne strips. Het uitgeven daarvan gaat niet altijd van een leien dakje. De makers van *Nicky Saxx* namen de benen naar een andere uitgeverij. Een vreemde zaak, vindt Ron Streppel, drijvende kracht achter Boumaar. Toch blijft er plek voor nieuwe producties: *Bob Evers* is een strip die beter bij de uitgever past.

Ron Streppel startte in 1989 uitgeverij Boumaar. Puur uit liefhebberij, zegt hij. Hij typeert zichzelf als een liefhebber en niet als een verzamelaar. Streppel hoeft niet per se alles te hebben. Toch merkte hij als liefhebber dat bepaalde strips moeilijk te krijgen zijn, tenzij je belabberde kwaliteit voor lief neemt. Streppel wilde hier iets aan veranderen, ook om anderen die in hetzelfde schuitje zitten, een plezier te doen, en startte een uitgeverij: Boumaar, een samentrekking van de namen van zijn dochters (Boukje en Maartje). In eerste instantie zonder zakelijke bedoelingen begon hij met het uitgeven van Sjors van de Rebellenclub. *Dat liep eigenlijk meteen heel goed.*

RECHTS - Omslag van *Smidje Verholen 1* door Dick Vlottes.

Eenmanszaak

Hoe lang heeft het geduurd voor Boumaar geen hobby meer was, maar een baan?

Ron Streppel: Dat is geleidelijk gegaan. Er zat financieel weinig dwang achter. Ik kom uit het onderwijs en dankzij een goede wachtgeldregeling kon ik me deze hobby veroorloven. Wat geld betreft, maar ook gezien de tijd die ik er in stak. Maar goed, op een gegeven moment worden de plannen ambitieuzer en groei je er naar toe om er je werk van te maken. De laatste stap in dat proces was de *Rip Kirby*-uitgave in acht banden. Dat kostte zo'n 115.000 gulden en met dat soort bedragen mag het geen hobby meer heten. Dat was in 1997.

Wat is er veranderd sinds Boumaar professioneel werkt? Is het nog steeds een eenmansbedrijf? Is de aard van het fonds veranderd?

Het is feitelijk nog altijd een eenmanszaak, maar er zijn wel een paar mensen die frequent meewerken. En dat gelukkig al langere tijd doen. Het fonds bestaat nog steeds vooral uit dingen die ik zelf leuk vind. Die fantasyhausse van de laatste jaren laat ik aan me voorbij gaan. Daar zijn anderen goed in. Boumaar richt zich met name op oud werk dat het verdient opnieuw en beter te worden uitgegeven. Daarbij gelden eigenlijk drie criteria. Het werk moet een onvoorwaardelijke historische waarde hebben, van goede kwaliteit zijn – waarbij je moet meetellen uit welke tijd het stamt – en een hoge nostalgische waarde kennen.

Toch kent de fondslijst ook moderne strips. Hoe belangrijk zijn die strips voor Boumaar? Is het de bedoeling het accent te verschuiven naar nieuw werk?

Nee. De oude strip blijft het meest bepalend. De nieuwe strips doe ik vanuit dezelfde eenvoudige gedachte dat ik het leuk moet vinden. Dingen die ik zelf zou willen kopen. En soms is het goed om nieuw talent een kans te geven.

Kulreden

Nicky Saxx **werd door Boumaar uitgegeven, maar scenarist**

Willem Ristier en tekenaar Minck Oosterveer zijn inmiddels overgestapt naar uitgeverij Bee Dee. Vind je achteraf nog steeds dat die strip bij Boumaar hoorde?
Jawel. Al geef ik meteen toe dat de verstripping van *Bob Evers* beter bij ons past. De oorspronkelijke verhalen van kinderboekenschrijver Willy van der Heide stammen per slot van rekening uit dezelfde tijd als het leeuwendeel van ons fonds.

Wat ging er dan verkeerd met *Nicky Saxx*?
Ik denk dat Willem Ritstier en Minck Oosterveer teleurgesteld waren over de verkoopcijfers. Dat is begrijpelijk, want daar maakte ik me eveneens zorgen over. *Nicky Saxx* verkocht nog niet de helft van de oplage.

En die was...?
Daar doe ik geen precieze uitspraak over. De concurrentie leest mee. Laten we zeggen rond de 2500 exemplaren per deel.

En de auteurs gaven Boumaar de schuld van de slechte verkoopcijfers?
Dat denk ik. Het gekke is dat ze zich daar nooit echt over hebben uitgelaten. Het is sowieso een onterecht verwijt. Boumaar is een uitgeverij die weinig aan reclame doet. Een strip moet zich op de kwaliteit zelf verkopen. En de kwaliteit was simpelweg onvoldoende. Het tekenwerk niet, dat is prachtig. Maar de verhalen zijn te mager. In het begin hield het gelijke tred met de tekeningen. Met de tijd werd het scenario steeds zwakker. En wanneer ik daar dan een opmerking over maakte was het: 'Druk, geen tijd'. Ja, dat kan natuurlijk niet. Maar zij zullen het ongetwijfeld anders zien.

Ritstier en Oosterveer hebben dus niet gezegd wat ze jou of de uitgeverij verwijten?
Nee. Het is heel raar gegaan. Uiteindelijk werd het duidelijk dat er iets speelde. Ik ben op hun uitnodiging gaan praten. Samen met Mario Bergsma (al geruime tijd de vaste 'digitale' man van Boumaar. WT.) heb ik een flinke reis naar Oud-Beijerland, Ritstiers woonplaats, gemaakt om daar uiteindelijk niets concreets te horen. Sterker nog, toen we daar wegreden zeiden we tegen elkaar: 'Wat hebben we hier nou eigenlijk gedaan? Dat was een paar uur rijden voor niets.' Twee weken later kreeg ik een brief dat ze naar een andere uitgever gingen. Achteraf hoorde ik dat het feit dat we een keer een verkeerde naam in het colofon hebben afgedrukt voor hen heel zwaar heeft gewogen. Dat vind ik een flutreden. Natuurlijk, dat was een fout, maar die dingen gebeuren. Volgens mij zijn er bij hun nieuwe uitgever ook al wat fouten in de albums geslopen.

Hoe vond je het dat ze voor een ander kozen?
Teleurstellend. Het doet mij toch wat. Maar als mensen echt weg willen, hou ik ze niet tegen.

Dat zou wel kunnen, gezien hun contract?
Ze zijn in principe aan hun contract gebonden. Alleen... aan gesteggel heeft niemand iets. Wanneer mensen niet willen blijven, dan kun je er beter helemaal mee stoppen.

Is dat ook de reden dat je hun strips al hebt verramsjt?
Ja. Als het afgelopen is, moet je er, praktisch en zakelijk gezien, een punt achter zetten.

Een stripmaker is niet blij wanneer zijn reeks in de uitverkoopbakken terechtkomt...
Misschien niet. Maar dat is dan het gevolg van zo'n breuk. Overigens wordt het zakelijk allemaal netjes afgewikkeld. Zij krijgen gewoon hun royalty's. Al ben ik bang dat ze na alle verrekeningen eerder Boumaar nog iets verschuldigd zullen zijn, dan andersom. En dan breng ik het inkleuren van het zevende album – want dat zou in kleur verschijnen, een duidelijk bewijs dat Boumaar wel degelijk in hun strip investeerde – niet eens in rekening.

BOVEN - ***Bob Evers*-kerstkaart van Hans van Oudenaarden en Frank Jonker uit 2007.**

Dus weer terug naar de oude strip?
Daar zijn we goed in. Bovendien staat er weer iets prachtigs op stapel.

En dat is?
We gaan *Tom Poes Weekblad* integraal heruitgeven in fraaie banden. In kleur en inclusief de bijlagen. We hebben van een verzamelaar zijn hele archief in bruikleen gekregen om het materiaal over te zetten. We hopen de vier jaargangen in drie of vier jaar uit te brengen. We beginnen dit jaar.

Een leuk project. Hoe ben je daaraan gekomen?
We hebben al vanaf 1999 contact met de Toonder Studio's – waar de rechten voor het weekblad liggen – en zijn bijzonder blij dat we uiteindelijk tot deze overeenkomst zijn gekomen.

Een titel die perfect aansluit bij jullie voornaamste doelgroep.
Inderdaad. En dat merk je ook aan de manier waarop wij het gaan uitgeven: een mooie uigave, betaalbaar en voor een

RECHTS - De omslagen van deel 16 en deel 17 van *Piloot Storm*, getekend door Dick Vlottes die Streppel eigenlijk meer geschikt vindt voor de omslagen van *Smidje Verholen*.
Streppel weet dan ook nog net wie de volgende omslagen zal tekenen. 'Het liefst heb ik nog Minck Oosterveer maar ja, die zit niet meer bij mij...
Ik heb een aantal ijzers in het vuur waaronder Hans van Oudenaarden.'

breed publiek. Zodat de heruitgave niet alleen interessant is voor verzamelaars die diep in de buidel willen tasten, maar ook voor lezers die uit nostalgische overwegingen zijn geïnteresseerd in *Tom Poes Weekblad*. We willen de boeken daarom tevens via de boekhandel verspreiden, hoe moeizaam dit kanaal voor een stripuitgever vaak ook is.

Erfgenamen

Hoe komt de heruitgave van een oude strip tot stand? Wie neemt het initiatief?
Soms komen mensen zelf bij ons terecht; meestal zoeken wij contact omdat we een strip graag willen uitgeven. Het gebeurt regelmatig dat de stripmaker inmiddels is overleden en dat ik dan met een zoon of dochter om de tafel moet.

En die verkopen hun vaders werk dan zo duur mogelijk?
Nou, dat verkopen ze helemaal niet. Want als ze niet van hun royalty's afzien gaat het niet door. Dan ben ik weg. Ik ben daar altijd vanaf het begin heel duidelijk in. Op het moment dat er ook nog auteursrechten moeten worden afgedragen, is het niet meer haalbaar. Zeker niet wanneer wij veel werk hebben aan het bijeenkrijgen en digitaliseren van alle tekeningen. Bij voorbeeld wanneer er niet met oorspronkelijke tekeningen van goede kwaliteit gewerkt kan worden, of veel tekeningen ontbreken.

Een helder standpunt, maar dat gaat toch niet voor elke strip op? Boumaar heeft ook grote namen in het fonds. Daar zijn vast auteursrechten mee gemoeid.
Klopt. Maar de ene strip is de andere niet.

Is dat niet raar: dat de ene wel geld voor een uitgave ontvangt, en de andere niet?
Nee. Nou ja, soms. Het gaat er om hoe je het uitlegt. Sommige oude strips geef je alleen uit om ze eindelijk eens compleet, als verzorgde uitgave aan de liefhebber aan te kunnen bieden. Daar is een kleine markt voor en daar word je niet rijk van. De rechthebbenden van zo'n strip moeten de uitgave van het werk van hun vader of opa als een eerbetoon zien. Maker en werk worden zo aan de vergetelheid onttrokken. Wanneer ze denken er financieel beter van te kunnen worden, moet ik ze teleurstellen. Blijven ze toch aan dat idee vasthouden, dan gaat het project niet door.

Je hebt vorig jaar drie werken van Georges Mazure uitgebracht. Hoe is dat project op je pad gekomen?
Het initiatief kwam van de voorzitter van de P.G. Wodehouse Society, Peter Nieuwenhuizen. Hij was op zoek naar een uitgever die het door Mazure verstripte Wodehouse-verhaal *Laat 't maar aan Psmith over* wilde uitgeven. Gezien ons fonds was hij al snel naar Boumaar verwezen en ik reageer-

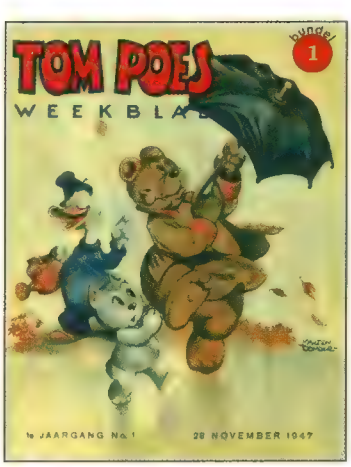

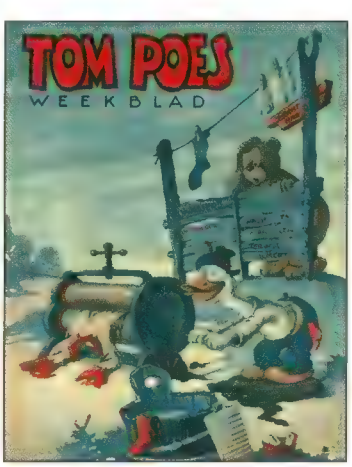

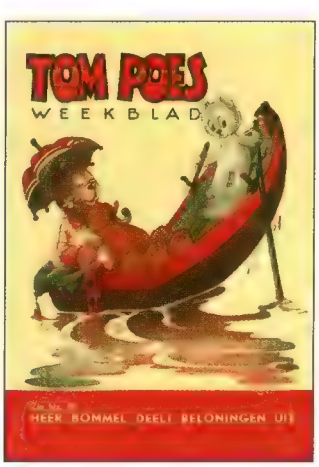

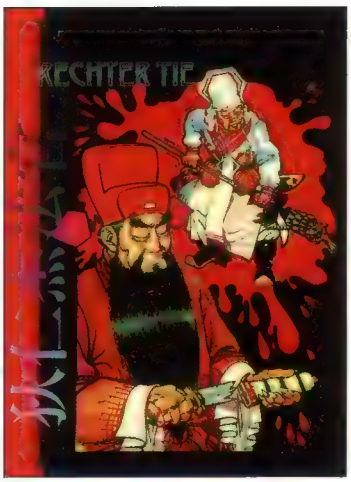

BOVEN - Een aantal omslagen uit de collectie *Rechter Tie*.

de meteen positief. Ik had nog twee onbekende verhalen van Georges Mazure op de plank liggen en dat werk sloot perfect aan. Georges staat in de schaduw van zijn broer Alfred, die met *Dick Bos* een icoon is. Maar ik vind het werk van Georges er niet voor onderdoen. Niet voor niets heeft hij, behalve dat hij een aantal scenario's heeft geschreven, zelf enkele verhalen van *Dick Bos* getekend. Het mooie van deze drie boeken is dat het verhalen zijn uit drie perioden. Je ziet de ontwikkeling in de tekeningen. Het is mooi om te zien hoe zijn stijl groeide van de jaren 1950 tot de jaren 1970 van de vorige eeuw. Overigens hebben we zijn productie uit de jaren 1940 er bewust buiten gehouden. Dat vind ik een identiteitsloze periode van Georges Mazure. Dat werk kan door iedereen getekend zijn.

Gouwe ouwe

Wat vind je zelf de beste strip die Boumaar uitgeeft?

Bulletje en Boonestaak van A.M. de Jong en George van Raemdonck. Een echte pioniersstrip. Met tekenwerk waar zelfs Hergé van heeft geleend, en verhalen van een verschrikkelijk hoog niveau. Zo goed, dat ik wel eens denk: 'Willem Ritstier, neem daar nou eens een voorbeeld aan. Daar kun je wat van leren.'

Welke mensen vormen de doelgroep van zo'n oude strip?

Dat zijn degenen die de strip kennen uit de jaren 1950. Publiek dat staat te juichen bij een nieuwe uitgave en direct de rekening betaalt.

Stripfanaten?

Ook wel. Je krijgt echte 'junks' aan je stand. Fantastisch om te zien, al ga ik zelf niet zo ver. De meeste andere kopers trouwens ook niet. Die kopen uit nostalgische overwegingen. Zijn helemaal niet fanatiek. Komen wat schuchter naar je toe en zeggen: 'U geeft toch stripjes uit?'

Die groep sterft uiteindelijk – letterlijk – uit. Wat betekent dat voor de toekomst van Boumaar? Dan ben je toch op nieuw werk aangewezen?

Nee. Met de heruitgave van *Tom Poes Weekblad* kan ik de komende jaren voort. Dan kan ik er niet veel meer bij hebben. En als dat project is afgerond, zit ik tegen mijn pensioen aan. Dan vind ik het waarschijnlijk mooi geweest.

Een recente publicatie, die erg goed loopt, is de heruitgave van *Rechter Tie*, van Robert van Gulik en Frits Kloezeman. De negentien verhalen, die medio jaren 1960 in *De Telegraaf* stonden heb ik in zeven bundels uitgebracht. Ook is er een luxe cassette in een oplage van 300 exemplaren. Die is niet breed in de handel gebracht maar alleen verkrijgbaar via de uitgeverij en een paar bevriende stripwinkels. Zo hou ik alles in eigen hand en weet ik zeker dat de prijs van zo'n cassette – €145 – niet kunstmatig wordt opgehoogd.

Maar nieuwe strips heb je nu wel gezien?

Dat ligt eraan. Er kan altijd nieuw werk langskomen, waar ik wat mee wil. De serie *Faith McKeon* over een misdaadverslaggeeefster bij voorbeeld, van Arno van Dijk, een nieuwe stripmaker uit Venlo. Dit voorjaar verschijnt het tweede deel. Of de reeks *Bob Evers*, gebaseerd op de jeugdboeken, van Hans van Oudenaarden en Frank Jonker. Die past perfect bij Boumaar; oud en nieuw tegelijk.

Die strip zat toch eerst bij uitgeverij Arboris? Blijkbaar lopen er niet alleen stripmakers bij je weg, maar komen ze ook wel eens naar je toe...

Rondom *Bob Evers* was zo'n ordinaire ruzie ontstaan, dat zou een heel nummer van *Stripschrift* vragen om uit de doeken te doen. De onmin zat hem vooral in de relatie tussen de uitgever en de eerste scenarist, Koen Wijnkoop. Het was in elk geval reden voor Arboris om het mij aan te bieden. Ze waren het getwist zat en vonden dat ik beter ben in contac-

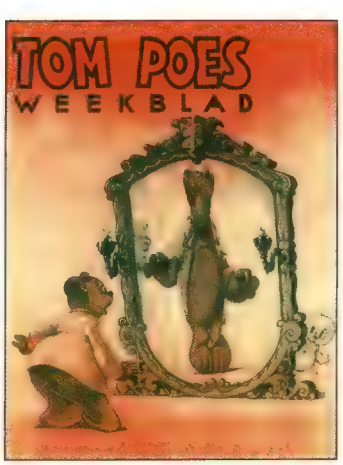

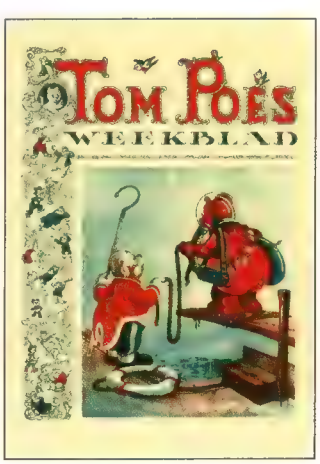

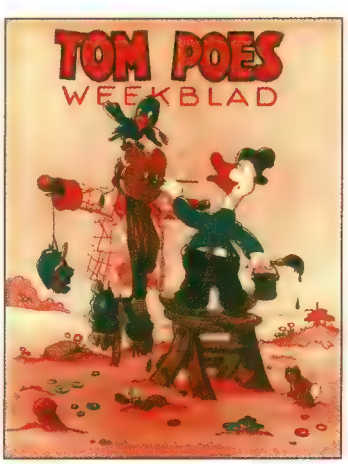

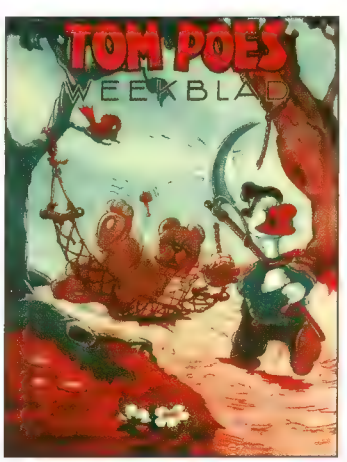

ONDER - Omslagen van *Tom Poes Weekblad*.

BOVEN - Pagina 31 uit *Bob Evers 4: De strijd om het goudschip*, dat dit najaar zal verschijnen.

ten met stripmakers. Ik heb gezegd dat ik dat wel wilde, maar pas nadat hierover tussen alle partijen overeenstemming was bereikt. Want er waren nogal wat mensen bij betrokken. Formeel liggen de rechten bij de uitgever van de boeken van Willy van der Heide, uitgeverij De Eekhoorn. Verder was stripagentschap Comic House erbij betrokken, Arboris uiteraard, en de makers. Uiteindelijk heeft dit proces zo'n twee jaar geduurd. Het belangrijkste was dat Arboris afstand zou doen van de bronrechten.

RECHTS - Prent bij de luxe editie van *Bob Evers 3*, 2007.

Is de serie een succes? Ligt de oplage hoger of lager dan bij Arboris het geval was?

Ik ga hier zeker geen getallen noemen. Maar het gaat om een oplage van vele duizenden en daarmee doet Boumaar inderdaad niet onder voor Arboris.

Valt er bij Boumaar een lijn te ontdekken ten aanzien van de oplage van een strip? Er zijn ook titels met slechts 100 of 150 exemplaren...

Je bedoelt bij voorbeeld de albums uit de *Oud Hout*-reeks met werk van Piet van Elk en Eddie Bayer, Henk Albers, en Henk Sprenger. Ja, daarbij handelt het om zo'n klein aantal. Het gaat erom goed te bedenken voor welk publiek je iets maakt en daar dan de uitgave op af te stemmen.

Printing On Demand?

Dat kan, maar daar begin ik liever niet aan. De kostprijs per boek, in een kleine oplage van 100 of 125 stuks, vind ik te hoog. Herdrukken is amper mogelijk, vanwege die hoge stuksprijs. En ik wil de investeringen in zo'n uitgave wel terug kunnen verdienen. Vergeet niet, het vergt flink wat 'archeologisch werk' om oude strips opnieuw uit te brengen. Soms bestaan er alleen nog oude krantenkopieën, al sta ik tegenwoordig op het standpunt dat ik er dan niet meer aan begin, omdat de uitgeefkwaliteit dan te laag wordt. Het vraagt in ieder geval een goede voorbereiding. Ik stel ook eisen aan de distributeur. Als blijkt dat Van Ditmar in de vooraanbieding de ondergrens niet haalt, zie ik ervan af om het boek op die manier te verspreiden. Dan maak ik er liever minder, die ik dan via mijn eigen kanalen verkoop. Bij voorbeeld via het internet en stripbeurzen. Ik heb geen haast. Onze strips hoeven niet in korte tijd te worden terugverdiend. Ik heb gemerkt dat we veel verkopen vanwege de uitvoering. Kopers willen een strip graag in de kast hebben staan en vooral in mooie banden. Bij het soort strips dat wij uitgeven gaat het niet om het feit dat het een nieuwe uitgave is, maar om de kwaliteit. Dat is het voordeel wanneer je strips van historische waarde uitgeeft op een goede manier. Het zijn uitgaven die op de langere termijn verkoopwaardig blijven...

wilco.tuinenburg@stripschrift.nl

Bob Evers

Van de verstripping van Bob Evers, *de jeugdklassieker van Willy van der Heide, zijn inmiddels drie albums verschenen: bij Arboris* Kabaal om een varkensleren koffer, *en bij Boumaar* Avonturen in de stille Zuidzee *en* Drie jongens op een onbewoond eiland. *In mei 2008 staat* De strijd om het goudschip *op het programma. Dit is het derde en afsluitende deel van de 'Zuidzee-trilogie'. De makers zijn Hans van Oudenaarden en Frank Jonker.*
De allereerste Bob Evers*-aflevering, die in* Algemeen Dagblad *werd voorgepubliceerd, was* Een vliegtuigsmokkel met verrassingen. *Van Oudenaarden maakte die samen met Koen Wijnkoop. Uitgeverij Boumaar wil dit deel ook uitbrengen, maar volgens Ron Streppel is Wijnkoop een 'pathologische dwarsligger'. Maar, verwacht Streppel, het album zal er hoe dan ook komen. 'Met of zonder toestemming van Wijnkoop. Het liefst laat ik de tekst herschrijven, want die moet wel her en der worden aangescherpt, desnoods door iemand anders'. RS*

Het zal voorzitter Tom de Swaan van de Libris Literatuurprijs 2008 wel geïnspireerd hebben. *Verder*, de titel van Marc Legendre's genomineerde werk. Een grafische roman van tweehonderd pagina's. Volgens één van de hoofdfiguren in het album vervagen de media de grenzen zonder ophouden. Vandaar de titel *Verder*. Dus dacht Tom: 'Laat ik ook eens de mediale grenzen vervagen. We nomineren een boekje met plaatjes.'

Als stripliefhebber denk je: 'Geweldig. Niks mis mee. Eindelijk gerechtigheid. Zaten we pas vijftig jaar op te wachten. De strip als erkende literatuur. Waar Toonder, die zowel toevoegde aan de Nederlandse taal, ooit één literaire prijs kreeg, moet er hier een geweldige aan de hand zijn. Spetterende literaire vergezichten, ongetwijfeld gekoppeld aan fraaie beeldpatronen. Deze jury moet om te zoenen zijn.'

Nou, daar ging direct een koude douche overheen. Alsof er iets met vies in hun mond is gegoten, meldt *NRC* onderkoeld: 'De jury van de Libris Literatuurprijs heeft een stripboek op de vandaag verschenen longlist gezet. Het gaat om *Verder*. Je geroeft het. Het maakt de literaire journaliut als bordkartons. Zeventien boeken en een stripboek. Alsof iemand de Albert Heijn-bonusfolder heeft genomineerd in het rijtje romans van A.F.Th. of Mulisch. Inmiddels is het voor deze publiciut al veel erger geworden. *Verder* staat nu ook op de shortlist! Met een bonus van €7500.

Maar met 'een graphic novel moet alleen tekeningen bevatten' probeerde langs gluiperige weg iemand van het Vlaams Fonds voor de Letteren nog een afkeuringsroute aan te leggen. Een gunst die kennelijk hoopte via een definitiekwestie het boek van Legendre alsnog af te voeren. Maar *Verder* is wat het is. Een verstripte foto-film. Of een film in een strip. Een boek dat intrigeert vanaf het eerste [illegible]. Hoewel de met lijntjes overgetrokken foto's nog het twijfelachtigst zijn qua vormgeving. En over literaire teksten geen woord. In de recensie in *Stripschrift 330* is er zelfs veelal lof voor de teksten. 'Om de ambities van het boek te benadrukken, duiken er in de tekst regelmatig citaten op van schrijvers, duitters en zangers. Het boek is een gekunstelde manier om te suggereren dat het bij deze strip om soort van literatuur of kunst betreft.'

Boek Magazine staat maandelijks boordevol recensies. Maar *Verder* is niet te vinden. Het boek wordt genoemd bij de nominaties, maar daarna ontbreekt elk spoor. Ze kunnen er niet uit de voeten. Dus zwijgen ze er maar over. Wie weet waait het over na die race tegelijk zullen ze gedacht hebben. Helaas, de storm houdt aan!

Trots meldt juryvoorzitter De Swaan bij de shortlist-presentatie dat er naast weinig sterke in 2007 toch ook enkele 'fraaie zoom in het literaire landschap' zijn waargenomen. Pardoes komt Legendre's stekelige striproot weer levensrijk bij de lekkerste zes Librisjes. De Swaan en de zijnen hebben het klassieke begrip literatuur bichoerlijk opgerekt.

'Ik schrijf eerst de tekst uit, bewerk die en gaat alsof het een roman betreft. Daarna nog eens, maar dan in beeld. Later voeg ik alles samen. De techniek varieert van schilderen met stijl, tot traditioneel zoals tekenen met potlood, en modernere middelen als Photoshop. Ik probeer alles uit tot ik merk dat het gevoel dat ik wou oproepen van elke pagina knalt', beschrijft Marc zijn voorliefde voor een Flinsche aanpak.

Het is duidelijk. *Verder* is geen strip, geen film, geen boek, geen fotocollage, geen klassieke literatuur. Het is multimediaal. 'Ik wil me niet met hem vergelijken, maar Art Spiegelman ontving de Pulitzer Prize voor zijn graphic novel *Maus*.'

Als *Verder* de Libris wint, dan volgen daarna de Stripschapprijs, het Gouden Kalf, World Press Photo, en alle andere mediaprijzen. Want wie durft er straks nog te zeggen dat het een topzwaar boek is met een niet bijster originele thematiek?

ben.bits@stripschrift.nl

ADVERTENTIE

LEN MUNNIK

KAT&MUIS

Het eeuwige gevecht tussen domme kracht en intellect

In de boekhandel €7,90

www.deharmonie.nl

ADVERTENTIE

PETER VAN STRAATEN

ZO ZIJN WE NIET GETROUWD

In de boekhandel €14,90

www.deharmonie.nl

De tragiek van Peter van Straaten

PETER BREEDVELD

FOTO FRANK JANSEN

In museum Meermanno aan de Prinsessegracht in Den Haag is een tentoonstelling te zien rond het werk van Peter van Straaten. De expositie legt genadeloos zijn tekortkomingen bloot.

Ik kan me de eerste keer, dat ik de tekeningen van Peter van Straaten zag, nog goed herinneren. Ik was vijftien en stuitte op zijn boek met erotische prenten, *Aanstoot* (1984). Ik zeg 'erotisch', maar ik vond het boek toen helemaal niet erotisch, en nu nog steeds niet. Van Straaten spreekt zelf van 'vieze tekeningen' en vies is het al evenmin. Er wordt in de tekeningen wel gecopuleerd en gemasturbeerd, aan cunnilingus en fellatio gedaan, gegluurd en geëxhibitioneerd, maar het is allemaal ontzettend *clean*. De liefdessappen stromen niet, er wordt niet getranspireerd, het is erg geur- en smaakloos, volslagen steriel. Maar knap getekend is het zeker. Anatomie, beeldcompositie, perspectief: het klopt allemaal. Elke lijn staat op de juiste plaats. Van Straaten is altijd trefzeker met zijn pen.

Dat was hij als tienjarige al, zoals te zien is in het Haagse museum Meermanno. In twee zalen is daar een tentoonstelling ingericht rond zijn werk, of liever gezegd rond de tekenaars die hem hebben beïnvloed. In een vitrine ligt een schrift met natuurtekeningen, die hij als kind maakte, en die zijn fenomenaal. Het is moeilijk te geloven dat een tienjarige zó geweldig kan tekenen, en ook nog zulke mooie boekjes kan maken, want de pagina-indeling is al net zo vakkundig.

Na *Aanstoot* ben ik uiteraard vele malen met Van Straatens werk in aanraking gekomen. Ik kijk er graag naar, vergaap me aan de technische perfectie, de herkenbare types die hij met een paar lijnen op papier zet, de manier waarop hij – gewoon door middel van de kunst van het weglaten – zonlicht door een glazen schuifpui laat vallen. Het is erg knap, heel mooi ook. Maar toch beklijft het niet.

Energieke passie

Waarom is Van Straatens werk niet voor eeuwig? Het antwoord op die vraag krijgen we in Meermanno. Van Straatens werk hangt daar naast de tekenaars die hem hebben beïnvloed, en dat zijn niet de minsten. Naast Rembrandt, en daarmee leg je de lat al waanzinnig hoog, waren dat onder anderen Hal Foster, tekenaar van de strip *Prins Valiant* (die hij van 1937 tot 1971 tekende), Winsor McCay van de strip *Little Nemo* (1905-1913) en Charles Dana Gibson (1867-1944), die net als Van Straaten graag de hippe *nouveau riche* op de korrel nam.

In het NPS-programma *De kunst* beweerde Gerrit de Jager, tekenaar van de *Nieuwe Revu*-strip *De familie Doorzon*, dat Van Straaten eigenlijk veel beter is dan Hal Foster, want Hal Foster, dat is zo zwáár, volgens De Jager. Ik zou het tegenovergestelde willen beweren, namelijk dat Hal Foster, ondanks al zijn tekortkomingen, veel beter is dan Van Straaten. Want Van Straaten, dat is zo lícht. Ondraaglijk licht is Van Straaten.

Op de tentoonstelling is een tekening te zien die Foster maakte van een groep ridders. Daarnaast hangt een politieke spotprent van Van Straaten uit 1981, die de toenmalige premier Dries van Agt afbeeldt als de aanvoerder van een groepje kruisridders. Wat onmiddellijk opvalt, is de energieke passie van Foster tegenover de zelfgenoegzame luiheid van Van Straaten. Bovendien is Foster de meest gedisciplineerde van de twee. Foster excelleert in solide vormen en scherpe contrasten. In één blik zie je wat er op zijn tekeningen gebeurt. Van Straaten houdt niet van zwart, hij arceert liever. Hij is er een meester in. Maar het betekent wel dat zijn tekeningen vaak een onoverzichtelijk rommeltje van nauwelijks gedefinieerde vormen zijn. Je moet goed naar die tekening van Van Agt kijken om te zien wat er gebeurt. En omdat Van Straaten een hekel heeft aan kaders, waaiert het ook allemaal ook nog eens alle kanten op.

Aangeschoten vrouwen

Dat geldt eigenlijk ook voor de inhoud van zijn cartoons. Het schijnt dat Van Straaten vandaag de dag nog wel eens de wrevel van krantenlezers wekt, die aanstoot nemen aan zijn cartoons. Ik vind dat volstrekt onbegrijpelijk, want Van Straaten zal nou nooit eens iets controversieels tekenen. Ik bedoel, Van Agt afbeelden als een vrome kruisridder was eind jaren 1970 enòrm politiekcorrect. Iederéén zag die man zo. Het is volstrekt risicoloos.

Van Straaten is dus niet alleen een luie tekenaar, hij is ook een luie denker. Het bekendst is hij vanwege zijn zedenschetsjes, die zich meestal op kantoor of in en rond een vrijstaande doorzonwoning afspelen. Het gaat nogal eens over oudere mannen die zich verlekkeren aan jonge, ietsje te ordinair geklede vrouwen, of over oudere, zwaar aangeschoten vrouwen die zich geen enkele illusie meer maken over hun gearriveerde, maar totaal uitgebluste mannen. Mensen die lullige opmerkingen maken, of belegen, seksistische grapjes, en die elkaar betrappen op een *faux pas*, en die hun eigen snobisme niet als zodanig herkennen. Mensen die in Tikitikiland, helemaal aan het andere eind van de wereld, op een totaal verlaten, enorm breed strand naakt gaan liggen zonnen en dan hun buurman tegenkomen.

Niemand, die die cartoons ziet, zal denken: 'Verdomd, dat gaat over míj! Het is alsof die Van Straaten bij mij naar binnen heeft zitten gluren!' Iedereen herkent er iemand anders in, zoals bij de grappen van Youp van 't Hek. 'Hé, da's lachen! Zo'n type ken ik ook!' Mij komen de types van Van Straaten ook altijd heel erg bekend voor. Ik heb ze al eens eerder gezien, maar niet op straat, of op mijn werk, of in het café. Ik ken ze uitsluitend uit de oudere cartoons van Van Straaten, en uit de cartoons uit de tijd dáárvoor, en van weer dáárvoor.

Peter van Straaten heeft zich op zeker moment een bepaalde tekenstijl eigengemaakt waar hij lekker mee kon verdienen. En hij had bepaalde opvattingen die iedereen in zijn omgeving had, en die hij heel goed in zijn tekeningen tot uitdrukking kon brengen. Zo werd hij de vertolker van een bepaald gevoel in gegoede kringen, en hij kreeg er veel lof voor en leuk geld. Maar de noodzaak om eens iets anders te gaan doen, heeft hij nooit gezien. Al die tientallen jaren dat hij zijn brood verdiende met zijn tekeningen, heeft hij het nooit nodig gevonden het eens over een andere boeg te gooien.

En dat is de tragiek van Peter van Straaten.

peter.breedeveld@stripschrift.nl

www.meermanno.nl

BOVEN – Een tekening uit *Prins Valiant* en één uit *De kruistocht van Dries de Betonne* (1981). Van Straaten zegt hier zelf over: 'Bij deze strip heb ik schaamteloos het werk van Foster geïmiteerd. Toch is het niet gekopieerd, ik heb het helemaal uit mijn hoofd gedaan. Zo'n prent zit dan in je hoofd, al van jongs af aan. Het stond in het jeugdblad van *Panorama*, mijn broer knipte dat allemaal uit en plakte het op in een schrift. In de oorlog werd deze strip overigens verboden door de Duitsers, want het was Amerikaans.'

„GROOTVADER, ER STAAT IN DE KRANT DAT U ZO VEEL VOOR DE TOEKOMST BELOOFT"……

LINKS – Ook Nederlandse tekenaars waren een bron van inspiratie, zoals Leendert Jordaan, Eppo Doeve, Sjoerd Kuperus, Otto Dicke, Peter Vos en niet te vergeten Jo Spier. Zijn scherpe waarneming en subtiel gevoel voor humor, terugkomend in lijntekeningen, doen, zoals hier afgebeeld, vaak aan het werk van Van Straaten denken.

KANOFIGUREN EN KEIHARD GEWELD

Maria Dolares

Vega & Abuli
Prestige 2008
ISBN 978-90-78285-73-1
Prijs €5,99
48 pagina's
kleur (sk)

Zo af en toe valt er ineens een juweeltje van de stripschappen van uitgeverij Prestige. *Maria Dolares* (of Dolare$, zoals de titelvormgeving) is er zo één. Het is een stripverhaal dat in meerdere opzichten doet denken aan de reeks *Jeremiah*. Allereerst is daar het kleurgebruik zoals we dat in de vroegere albums van Hermann kennen: stemmig en veel geelgrijze tinten, soms afgewisseld met een roze gloed als het spannend wordt. Dan zijn er de hoofdpersonages: randfiguren en losers, lelijk en op het mismaakte af, of pure machtswellustelingen. Zij opereren – en daar is de derde parallel – in een desolate wereld. Tot slot is het geweldselement een overeenkomst. Keihard, recht toe, recht aan, zonder medelijden.

Het verhaal is daarbij even simpel als intrigerend. Maria Dolares, een knappe verschijning, lokt de hobbydierenarts Gene onder valse voorwendselen mee naar haar roversvriendje Eddy Rock, die gewond is geraakt bij een bankoverval. Gene moet Eddy opereren maar ook daarna laten Maria en Eddy, bijgestaan door twee afzichtelijke en zielige hulpjes, Gene niet meer gaan, bang om aangegeven te worden. Mede vanwege zijn bazige vrouw die thuis op hem wacht, raakt Gene meer en meer in de ban van Maria die hem al dan niet gemeende avances maakt. Dat leidt tot nieuwe complicaties.

Maria Dolares is een ijzersterk verhaal van **Enrique Sánchez Abulí** met knappe en sfeervolle tekeningen van **Félix Vega**. Een verhaal dat boven de middelmaat uitsteekt. Daar zou de uitgever meer promotie mee moeten maken. TdK

Realistische strip met fantasy-elementen

De roos en het kruis 1: De broederschap

Critone & Jarry & Richemond
Daedalus 2007
ISBN 978-90-80100-13-0
Prijs €7,99
48 pagina's
kleur (sk)

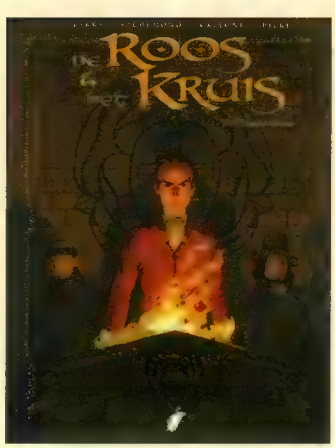

Johann Friedrich Böttger is een jongen van veertien die, levend eind 17e eeuw in het Duitse Maagdenburg, een bovenmatige belangstelling heeft voor alchemie. De kennis die in hem sluimert, is echter groter dan hij zelfs maar kan vermoeden. Hij wordt ontvoerd door een sekte die in de jongen de reïncarnatie van hun leider, Christian Rosenkreutz (de verwijzing naar de serienaam) zien en daarmee de weg naar geheim van de steen der wijzen, een bron van macht en onsterfelijkheid.

Ondanks dat de abstracte toevoeging van fantasy-elementen een verhaal vaak ontdoet van zijn realistisch avontuurlijk karakter weten de scenaristen **Nicolas Jarry** en **France Richemond** de hoeveelheid hocus pocus te beperken tot een acceptabel niveau.

Tekenaar **Luigi Critone** heeft een aantrekkelijke stijl. Met *De roos en het kruis* heeft uitgever Daedalus een goede greep uit de poel van Franstalige strips gedaan. TdK

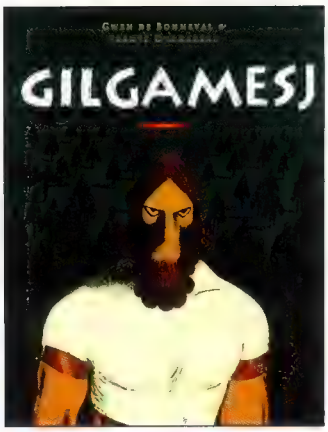

Het nadeel van epische verhalen is dat ze bestaan uit een aaneenschakeling van gebeurtenissen, die vaak niets met elkaar te maken lijken te hebben. In het beste geval wordt er een wereld blootgelegd die voor de lezer tot dan toe onbekend was. De wereld van de Griekse helden, of die van Duizend en één Nacht. Maar om in zo'n verhaal structuur aan te brengen, zodat het boeiend wordt om als geheel te lezen, is niet makkelijk.

Gwen de Bonneval en **Frantz Duchazeau** zijn daar met *Gilgamesj* slechts gedeeltelijk in geslaagd. Het Mesopetamische kleitabletgedicht van Gilgamesj uit het derde millennium voor Christus is één van de oudste literaire werken uit de geschiedenis van de mensheid. Het vertelt het verhaal van een grote koning, voor éénderde mens en voor tweederde God, die als een despoot heerst over zijn volk. De Godin Aruru kneedt uit klei een held die tegen hem opgewassen is en stuurt die naar hem toe om hem een lesje te leren. Maar Enkidu wordt Gilgamesj' beste vriend en samen beleven ze vele heldendaden. Tot de Goden er genoeg van hebben en Enkidu doden. Gilgamesj gaat op zoek naar de geest van zijn vriend.

In het eerste deel van dit 96 pagina's tellende verhaal volgen de gebeurtenissen elkaar vlak en zonder ritme op. Pas in de tweede helft van het verhaal komt er een beetje spanning in, als Gilgamesj naar het eind van de wereld reist om uiteindelijk van zijn vriend Enkidu iets te leren over de ware zin van het leven. Niet dat die les iets te maken heeft met de inspanning die hij moet doorstaan, maar in ieder geval heb je het gevoel dat het verhaal ergens naartoe gaat.

Frantz Duchazeau is één van de meest interessante nieuwe striptekenaars in Frankrijk, maar zijn schetserige tekenstijl is niet de meest geschikte om de superheldenavonturen van Gilgamesj en Endiku te illustreren. Het is wel mooi en literair, maar komt veel beter tot z'n recht in Afrikaanse sprookjes die hij verstripte op tekst van Fabien Vehlmann in het hier nog niet uitgegeven *Dieu Qui Pue, Dieu Qui Pète.* GA

Gilgamesj

De Bonneval & Duchazeau
Atlas 2007
ISBN 978-90-450-1348-0
Prijs €19,90
96 pagina's
kleur (hk)

Etiket 'grafische roman' misplaatst

'Grafische roman' is de wat diffuse aanduiding voor het literair verbeelden van de werkelijkheid. In Amerika hebben de uitgevers het literaire criterium allang losgelaten. Elke comic, uitgebracht als lekker dikke paperback, krijgt een artistiek randje en gaat als grafische roman door het leven.

Zo is het ook gegaan met de bewerkingen van twee fantasy-classics van **Raymond E. Feist** en **George R.R. Martin** tot twee kloeke paperbacks.

In *De Hagenridder* van bewerker **Ben Avery** neemt een schildknaap de plaats in van zijn overleden meester om deel te nemen aan een toernooi. Als pseudo-ridder weet hij zich in een select gezelschap van ridders en prinsen maar net te handhaven. Ook het werk van Feist, spelend tegen een Middeleeuwse achtergrond, leent zich uitstekend voor een bewerking (**Michael Avon Oeming/Brian J. Glass**) tot comic. Het gegeven van *Magiër – Leerling* is eenvoudig met een redelijke spanningsboog. Twee jongens stuiten tijdens één van hun gezamenlijke tochten door het woud op een scheepswrak, dat duidelijk niet van hun wereld afkomstig is. Zij ervaren dat een leger, afkomstig van een parallelle wereld, hun bestaan gaat bedreigen.

Beide verhalen vallen onder categorie comic of beeldverhaal. Het adagium 'grafische roman' is teveel eer. Dat neemt niet weg dat de bewerkingen van beide fantasy-romans is gelukt. De vertellingen, veelal in dialogen, zijn goed gestructureerd, hebben een consequente opbouw en maken een sterk onderscheid in goed en kwaad, zoals het hoort in dat genre. Het tekenwerk van **Mike S. Miller** in *De Hagenridder* heeft kwaliteit. Dat kan niet worden gezegd van *Magiër - Leerling 1*. De eerste drie hoofdstukken van **Brett Booth** zijn fraai en inspirerend, maar waarom de hoofdstukken 4 t/m 6 door **Ryan Stegman** om zeep moesten worden gebracht is een raadsel. Een gemiste kans. RB

Magiër – Leerling 1

Booth & Stegman & Oeming & Glass & Feist
Mynx 2007
ISBN 978-90-225-4791-5
Prijs €15,95
168 pagina's
kleur (sk)

De Hagenridder

Miller & Avery & Martin
Mynx 2007
ISBN 978-90-225-4807-3
Prijs €15,95
160 pagina's
kleur (sk)

ADVERTENTIE

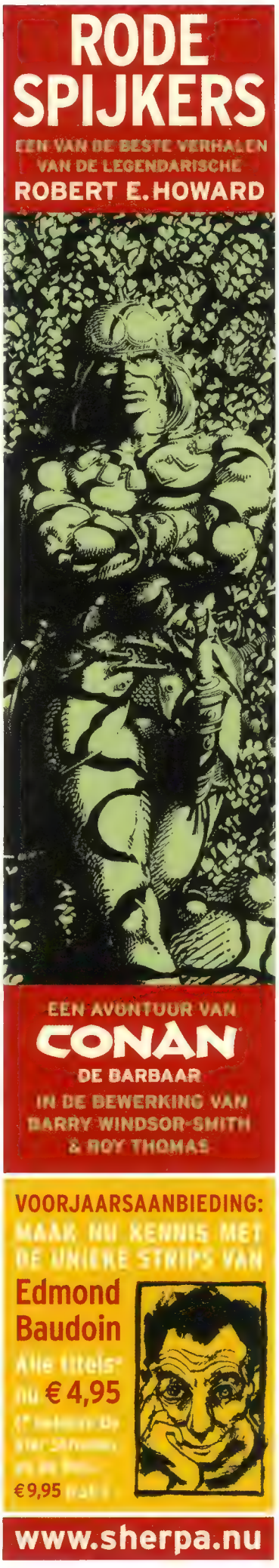

AANBIEDING

Alleen voor lezers van Stripschrift GEEN portokosten!

€ 7,50

€ 12,95

€ 12,50

Alle boekjes besteld via de webshop op www.foksuk.nl worden gratis verzonden! Vul het bestelformulier in, schrijf in het vakje opmerkingen **"STRIPSCHRIFT"** en je krijgt de portokosten op je rekening teruggestort!

www.foksuk.nl

Te boek er hoi is beer...

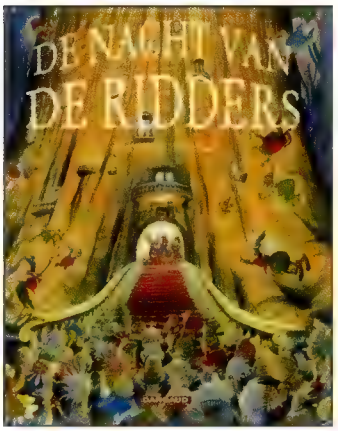

De nacht van de ridders

Rogers
Dargaud 2008
ISBN 978-90-6793-993-5
Prijs € 13
32 pagina's
kleur (hk)

Een verrassende uitgave bij Dargaud, dit aardige, woordloze stripverhaal in zwierige stijl over een beer die via een deur in een boom in een andere, sprookjesachtige wereld terechtkomt. Hij ontmoet er een jongetje en met zijn tweeën binden ze de strijd aan met de slechte butler en zijn ridders die de koning en koningin gevangen hebben gezet. **Gregory Rogers** is de tekenaar, een naam die in de stripwereld geen belletje zal laten rinkelen. Rogers (1957) is een Australische illustrator die in de Angelsaksische wereld veel succes heeft met zijn prentenboeken.

De nacht van de ridders is niet zijn eerste prentenboek zonder tekst. Dat is *The Boy, the Bear, the Baron, the Bard* uit 2004. Ook hier spelen de beer, de jongen, de butler (gemodelleerd naar William Shakespeare) en de koning en koningin een rol, maar dan in een andere *setting*. Rogers houdt ervan zijn verhalen een Shakespeariaans tintje te geven. In *The Boy, the Bear, the Baron, the Bard* laat Rogers de jongen terechtkomen in het Londen van rond 1600, in de tijd van Shakespeare. *De nacht van de ridders* is losjes gebaseerd op Shakespeare's komedie *Een midzomernachtsdroom* (de Engelse titel van het album luidt *Midsummer Knight*). Ook in deel drie, waaraan Rogers momenteel werkt, komen theaterachtige elementen terug. Als inspiratiebron op het vlak van prentenboeken noemt hij de woordloze vertelling *A Day on the Avenue* van Robert Roennfeldt. Dargaud heeft *The Boy, the Bear, the Baron, the Bard* eerder uitgegeven onder de titel *L'Ours et le Petit Garçon*. Waarom het tweede deel nu wèl in het Nederlands is uitgebracht, is onduidelijk. Nergens in het boek staat ook een verwijzing naar het eerste deel, laat staan dat er wat informatie over de auteur is weergegeven. Voor diegenen die de Franse taal niet machtig zijn, is het ditmaal gelukkig geen probleem om het eerste Dargaud-deel ook een keer aan te schaffen, want woordloos! RS

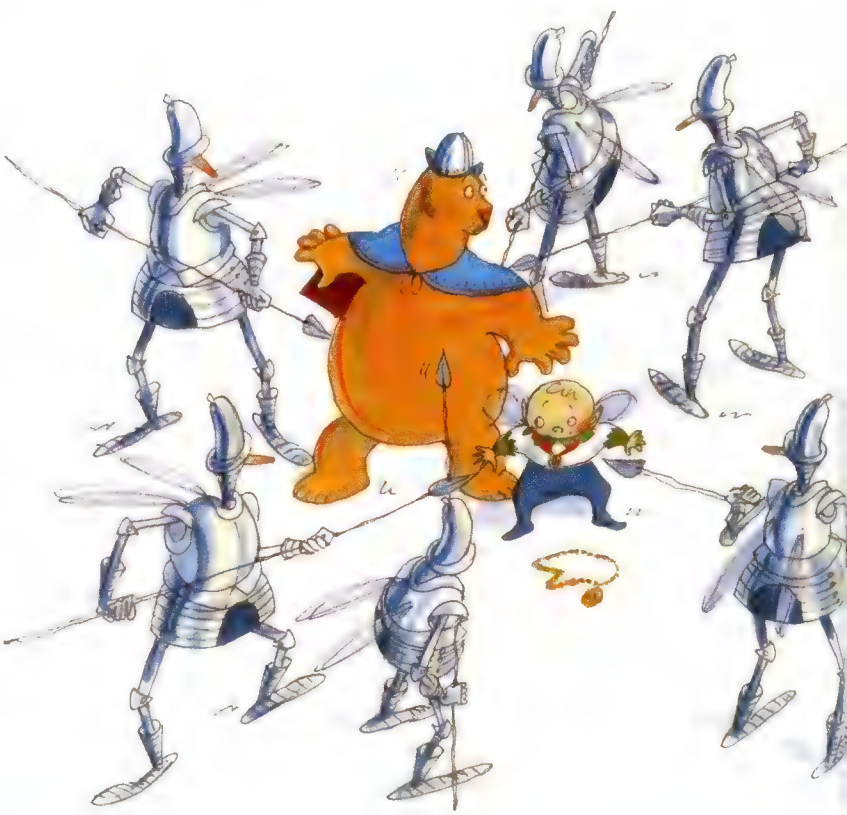

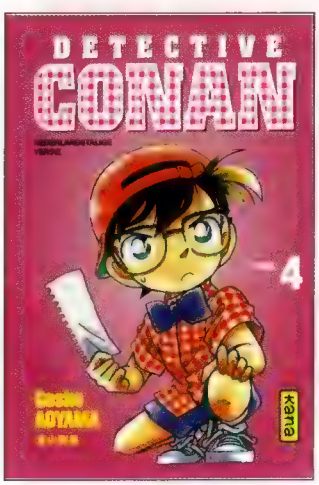

De detective voor in je binnenzak

Hoewel de titel anders doet vermoeden spelen de gebeurtenissen in *Detective Conan* zich af rondom het leven van Shinichi Kudou, een zestien jaar oude scholier die zich in zijn vrije tijd bezighoudt met het helpen van de politie bij moeilijke zaken. Op een dag wordt Shinichi in een pretpark na het volgen van enkele mannen in het zwart vergiftigd. Het gif zou hem binnen enkele seconden moeten doden, maar dat gebeurt niet. Als hij wakker wordt ontdekt hij dat zijn lichaam is getransformeerd tot dat van een jongetje van ongeveer 6 jaar. Als Shinichi door omstandigheden snel een naam moet verzinnen die hij aan zijn vriendin Ran kan vertellen, kijkt hij naar de kaften van enkele boeken in zijn bibliotheek en komt hij met de naam 'Conan Edogawa' ('Conan' van Sir Arthur Conan Doyle, de schrijver van *Sherlock Holmes* en

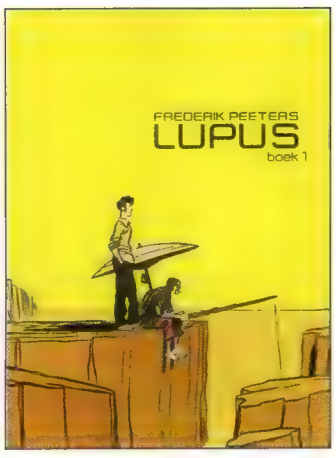

Driehoeksverhouding meesterlijk uitgewerkt

Lupus 1

Peeters
Bee Dee 2007
ISBN 978-90-77331-60-6
Prijs €19,95
96 pagina's
zwart/wit (sk)

Frederik Peeters (1974) maakte in 1992 met een bijdrage aan het collectieve album *Sauve qui Peut* op tamelijk onopvallende wijze zijn entree in de stripwereld. Het duurde dan ook vijf jaar totdat een uitgever het aandurfde om zijn debuutalbum *Fromage Confiture* uit te geven, al snel gevolgd door *Brendon Bellard*. Geen onaardige albums, maar het bleef daarna weer een tijd stil rond de jonge Zwitser. Tot in 2001 *Pilules Bleues* verscheen: plotseling waren de reacties buitengewoon positief en in zijn thuisland werd het album zelfs bekroond met de prestigieuze Rodolphe Töppfer-prijs. Toen ging alles ineens snel en met *Lupus* was twee jaar later zijn definitieve doorbraak een feit. Godzijdank durfde uitgeverij Bee Dee het aan om het eerste deel van deze vierdelige grafische roman in vertaling uit te brengen, want de 'Essentiel'-prijs die het in 2007 op het stripfestival van Angoulême won is meer dan terecht.

Lupus is een roadtrip-achtig verhaal in een sciencefictionjasje, met als hoofdpersonen de ietwat introverte Lupus en zijn maatje Tony. De eerste paar pagina's doen denken aan Hunter S. Thompson's *Fear and Loathing in Las Vegas*, waarin de twee hoofdpersonen ook constant bezig zijn met drugs scoren. Daar houdt de gelijkenis echter op, want waar het in dat boek vooral om de drugs draait slaat *Lupus* met de introductie van de bevallige Sanaa een hele andere richting in. Het verhaal concentreert zich dan voornamelijk op de moeizame driehoeksverhouding die hierdoor ontstaat.

In de uitwerking hiervan én de dramatische ontknoping toont Peeters zich een meester van de psychologische diepgang. De tekenstijl doet een beetje aan die van Craig Thompson denken, ware het niet dat de iets dikkere lijnvoering het net wat losser doet overkomen. Dit eerste deel doet uitkijken naar de resterende drie delen, maar leg die Stripschappenning 2008 voor het beste buitenlandse boek alvast opzij. OW

'Edogawa' van Edogawa Rampo, een Japanse schrijver van detective verhalen).
De manga steekt erg goed in elkaar en de losse hoofdstukken (oftewel verschillende mysteries) zijn net zo boeiend als een goede detectivefilm of -serie. Vaak tot op het laatste moment vraag je jezelf af wie de dader is. Afgewisseld met de persoonlijke problemen van Shinichi en de humoristische manier waarop hij probeert zonder argwaan zaken op te lossen, heeft deze manga voor veel fans wel iets. Wel kan de tekenstijl van **Gosho Aoyama** af en toe wat kinderlijk overkomen, maar door de zwaardere onderwerpen (moord, zelfmoord, kidnapping, enzovoorts) is deze manga zeker niet voor de kleintjes onder ons.
In Japan zijn er inmiddels ruim zestig afleveringen verschenen, dus we kunnen nog lang genieten van deze pocketdetective.
DB

Detective Conan 4

Aoyama
Kana 2008
ISBN 978-90-6793-982-9
Prijs €5,95
192 pagina's
zwart/wit (sk)

ADVERTENTIE

OOG & BLIK
PRESENTEERT

Maaike Hartjes & Mark Hendriks
– HONGKONG DAGBOEK–
Een exotisch avontuur van twee stripauteurs, vooral heel veel Hartjes!
112 pagina's, zwart/wit, €14,95

Mark Hendriks
– HYSTERIC FLAVOUR–
Fans van Mark Hendriks zullen niet teleurgesteld zijn.
Het is weer Tomoyo-tijd!
160 pagina's, zwart/wit, € 17.95

Philippe Goddin
– De kunst van Hergé, deel 1 –
Eindelijk een boek dat overtuigend laat zien wat voor geniale tekenaar en grafisch ontwerper de schepper van Kuifje was.
Boordevol unieke illustraties.
Kleur, ruim 200 pagina's. €32,95

www.oogenblik.nl

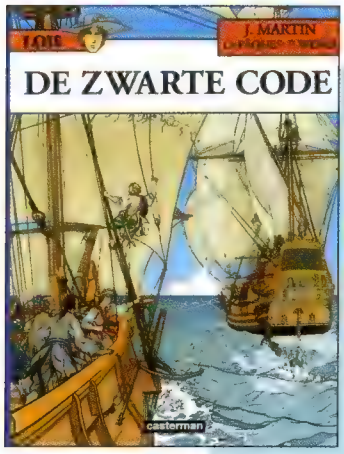

Vreugde om de hand van Martin

Alex, *Lefranc*, *Tristan* en ook *Lois* zijn stripproducties die alle onmiskenbaar de hand en de invloed van **Jacques Martin** verraden. Nu hij hoogbejaard is, richt zijn bemoeienis zich praktisch uitsluitend op het opzetten van scenario's. Om genoemde series voort te zetten heeft hij zich omringd met een paar tekenaars die zijn stijl tot in de finesses beheersen; in dit geval **Olivier Paques** en **Patrick Weber**. Dit heeft het voordeel dat er nauwelijks sprake is van stijlbreuk.

De avonturen van Lois Lorcey zijn inmiddels gevorderd tot deel 3. Het is de tijd van Louis XIV, de zonnekoning. Lois bindt de strijd aan met slavenhandelaars. Zijn grootste frustratie ontstaat wanneer hij merkt dat zowel de Engelsen als de Fransen hier tot over hun oren in zitten. Frankrijk vaardigt zelfs uit economische overwegingen een edict uit dat de handel in slaven legitimeert ('De zwarte code' uit 1685).

Het verhaal is onderhoudend en spannend met melodramatische en sentimentele momenten. De realistische tekeningen zijn met name in de filmische decors zeer verzorgd. Het is ook nu weer een kleine vreugde om strips waarin Martins hand aanwezig is, onder ogen te krijgen.

Een fraaie maritieme tekening siert het omslag.

RB

Lois 3:
De zwarte code

Martin & Paques
& Weber
Casterman 2007
ISBN 978-90-
303-6078-0
Prijs €5,75
48 pagina's
kleur (sk)

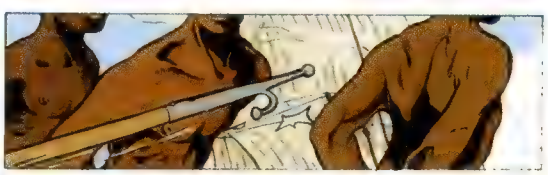

De uitroeptekens staan voor de volgende waardeoordelen:

!!!!! grote klasse!
!!!! kopen!
!!! middenmoot
!! mwâh
! kastvulling
••• door 't putje

[EN VERDER]

Agent 212 26: In woelige waters (Kox/Cauvin, Dupuis). Gags geschikt voor jong en oud. Bij het tekenwerk van de gezichten wordt soms gekozen voor een expressieve stijl die voor de jeugd de link legt met de drukke animaties op de televisie. Weinig uitschieters, maar wel een geruststellende hoeveelheid meer van hetzelfde. WT

Aldegonne (Kim, Oogachtend). Kim kreeg afgelopen december in Turnhout de Bronzen Adhemar/Vlaamse Cultuurprijs voor Strips 2007. Naar aanleiding hiervan is deze bundel samengesteld met afleveringen van zijn stripfiguurtje Aldegonne. Prettig-foute, sardonische humor. RS

Alim de leerlooier 3: Het land van de bleke profeet (Augustin/Lupano, Silvester). Het lot van Alim blijft gekoppeld aan de man die hem gevangen hield. TdK

Berlijn 3: Twee koningskinderen (Marvano, Dargaud). Dit slotdeel van een drieluik stelt na de twee vorige delen enigszins teleur. Het verhaal is dusdanig documentair dat het stripkarakter wordt aangetast. De verbeelding van de belevenissen wekt eerder de indruk van een encyclopedie dan van een meeslepende *page turner*, al is er met het tekenwerk niets mis. KR

De avonturen van Blake en Mortimer 18: Het heiligdom van Gondwana (Juillard/Sente, Blake en Mortimer). Blake en Mortimer raken betrokken bij de ontdekking van een miljoenen jaren oude beschaving. En Olrik maakt dit keer wel op een heel bijzondere manier zijn opwachting. TdK

Bunker 2: Point Zero (Genzianella/Bec/Betbeder, Dupuis). Tweede deel van een vijfluikig *war fiction*-verhaal over de wapenbroeder bij een grensmissie in Demarkacia. Schraal getekend, boeiend verhaal met clichématige figuren. DR

Een onderzoek van inspecteur Canardo 17: Dodelijke spijt (Sokal, Casterman). Canardo schaduwt de vrouw van een burgemeester en helpt de politie met een onderzoek naar moorden in het pornocircuit. Kortom, de eend-speurder beweegt zich op bekend terrein. RS

Het chimpansee-syndroom 2: De zonen van Ares (Ponzio/Marazano, Dargaud). Joeri Gagarin is niet dood. Hij zit al 35 jaar op Mars en een Amerikaans astronautenteam gaat hem zoeken. Een bij vlagen onderhoudend sciencefictionverhaal. TdK

Cosa Nostra - Het ware verhaal 6: Tweede tijdvak (1928-1931) 'Auri Sacra Fames': The Big Seven (Le Saëc/Chauvel, Silvester). Ambitieus en fraai stripepos over de maffia in New York. In dit deel staat de drooglegging centraal. RS

Cromwell Stone (Andreas, Sherpa). Prachtig vormgegeven heruitgave van drie verhalen van Cromwell Stone. Met extra schetsen en een kleurenprent kunnen de liefhebbers kwijlen en de twijfelaars nog eenmaal proberen de ingewikkelde verhaallijn te doorgronden. TdK

Ellis Group 2: Sax (Griffo/Latour, Lombard). Deze serie heette bij deel 1 nog gewoon *Ellis* en had ook een groter formaat. Tegelijk met deel 2 verscheen een herdruk van dat eerste deel met een andere titel *(Deep O'Neil)*. Nieuwe naam of niet.

Bad Trip van Baudelaire vooral voor intimi

Baudelaire is de duidelijke titel van dit fraai en in liggend formaat uitgegeven stripalbum. Baudelaire is de wereldberoemde Franse dichter van *De bloemen van het kwaad* (1857). Een verstripping van deze gedichten verscheen overigens in vertaling bij uitgeverij Atlas: *Verbeelde gedichten* (2003). Hij is ook de trendsetter voor veel schrijvers en kunstenaars tot op de dag van vandaag: hij wil geen nette burger zijn, gedraagt zich alternatief, heeft een gat in zijn hand, gebruikt roesmiddelen en kent een rommelig liefdesleven. Hij is kortom dè romantische bohémien, dè dandy.

Verwacht van dit album geen traditionele biografische schets. De makers mixen feiten en verzinsels, het resultaat is een hallucinatie. Het verhaal begint wanneer Baudelaire uitgenodigd wordt voor de begrafenis van Victor Hugo, het andere literaire kanon van Frankrijk en tevens zijn tegenpool. In werkelijkheid overleefde de oudere Hugo Baudelaire bijna twintig jaar. Een staaltje *What-if-* historie!

Om de begrafenis te ontlopen duikt Baudelaire onder in nachtelijk Parijs, waar hij in een bizarre trip belandt. Hij bezoekt de hemel, waar het regent en geen vrouwen zijn. Dan de hel maar: dat blijkt een mooi wintersportplaatsje te zijn. Hij ontmoet er de filosoof Sartre en bepraat met hem het idee van het kwaad. Uiteindelijk krijgt hij van de herrezen Victor Hugo zelf de missie om het perfecte gedicht te schrijven, waarvoor hij weer een dolle reis maakt.

Onderweg wordt zomaar een zebra anaal getoucheerd. Floortje Dessing is er niks bij!

De tekeningen van **Daniel Casanave** zijn snelle schetsen, met weinig achtergrond en karikaturaal (voor Baudelaire heeft duidelijk een beroemde spotprent van Nadar als voorbeeld gediend). Gevolg is wel, dat alleen de grote platen, waar wel decor is, de aandacht vasthouden.

Baudelaire

Tuot & Casanave
Silvester 2007
ISBN 978-90-5885-229-8
Prijs €24,95
112 pagina's
kleur (hk)

Literair-historici biedt het verhaal van **Noël Tuot** veel: Sartre schreef een beroemde studie over Baudelaire, waaruit beider eenzaamheid blijkt. Baudelaire hallucineerde, soms met hulp van drugs of 'gewoon' door zijn verwaarloosde geslachtsziekte. Zijn bewondering voor Victor Hugo sloeg om in haat. Ook zijn gehate stiefvader stuurde hem op reis. Jeanne Duval was echt zijn muze.

Maar daarmee is het nog geen heel goede strip. Bij eerste lezing ontbreekt de spanning. Niet-kenners ontgaat veel. De fantastische wendingen krijgen geen verklaring. 'Voor een klein publiek' heet dat dan. WM

het blijft een schimmige reeks met een vergezocht toekomstbeeld. TdK

En daarmee basta! 6: Joost moet kiezen (Swerts/Vanas/Bouden, Standaard). Matige aflevering van deze verstripte tv-reeks. De hoge dosis puberale of dubbelzinnige grapjes komt op het scherm beter tot zijn recht. TdK

F.C. De Kampioenen 50: 50 Kaarsjes... (Leemans, Standaard). Voorzitter Boma is plots onverklaarbaar depressief. Het is aan spelers en aanhang van de club om te zorgen dat dit jubileumdeel (proficiat, Hec!) een goed einde kent. TdK

Halloween Blues 5: Zoekgeraakte letters (Kas/Mythic, Lombard). Wat doe je als er losgeld gevraagd wordt voor een meisje dat nergens vermist wordt? Leuk dilemma in deze vlotte reeks. TdK

Hammerfall 2: De schaduwen van Svartalaheim (Talijancic/Runberg, Dupuis). Aardige reeks over de strijd tussen de Franken en de Scandinavische volkeren. Niet alleen een oorlog tussen volken, maar ook tussen mensen. TdK

Humor in beroepen! 5: Dokters en verpleegsters (Bélom/Sirvent, Boemerang). Geen enkel cliché of voor de hand liggende flauwigheid wordt de lezer bespaard in dit gelukkig slechts dunne flutboek. HW

Inferno (Ruijters, Oog & Blik). Ruijters visie op *De Hel*, het eerste deel van het klassieke gedicht *De goddelijke komedie* van Dante (1265–1321). Verfrissend, met humor, in de stijl van middeleeuwse houtsneden en gravures. DR

Jerome K. Jerome Bloks 20: Einde contract (Dodier, Dupuis). Uitstekend vermaak, en dat na twintig albums. Het personage Jerome blijft tot de verbeelding spreken. Zijn naïviteit is zijn kracht, al wringt dat wel met ervaring die hij de afgelopen avonturen heeft opgedaan. WT

Jump 2: Freeze! (Cambré, Standaard). Leuke kinderstrip van Charel Cambré met actie en humor. RS

Kaamelott 2: De magische zetels (Astier/Dupré, Casterman). Een running gag rondom de werkkamer van Koning Arthur en een reeks amusante ontwikkelingen rondom een aantal magische krukjes maken dit tweede deel meer dan de moeite waard. Fraai tekenwerk van Dupré. JdL

De Katamarom 38: Het sterrenelfje (Gos, Glénat). Zoon Walt slaat na ruim twintig jaar een keer over en werkt met album n.39 weer mee. Hij is druk bezig met zijn eigen project: *Les Galaxiens*. Vader Gos (Roland Goossens) gaat stug door met zijn sprookjeswereld rond de Katamarom. Het blijft een wat vreemde eend in de bijt, deze moderne 'Wipneus en Pim' in een stripjasje. RS

Klein Suske en Wiske 11: Supersprint (Broekcx, Standaard). Heldere paginagrappen voor de allerkleinsten. Broeckx bereikt dit jaar nog de pensioengerechtigde leeftijd maar blijft tekenen ondermeer met hulp van de Nederlander Dick Heins die formeel als assistent is geïntroduceerd en nu vooral nog het inkten verzorgt. TdK

Magasin General 3: De mannen (Loisel/Tripp, Casterman). Het kabbelende verhaaltempo – de auteurs hadden

[DE BOVENTOON]

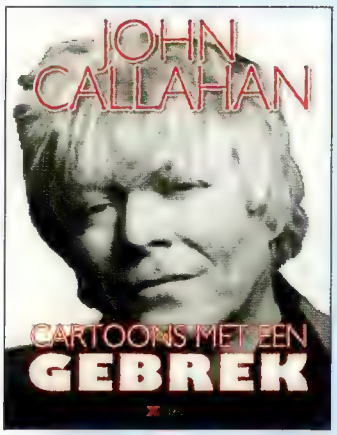

Bijtende humor vanuit de rolstoel

Op zijn dertiende werd hij voor het eerst dronken, op zijn achttiende werd zijn rijbewijs tijdelijk afgenomen en op zijn eenentwintigste knalde hij met zijn auto, bestuurd door een vaag drinkmaatje – iets minder dronken dan hij – tegen een telefoonpaal. De bestuurder brak zijn been, maar **John Callahan** (1951, Portland, Oregon) had minder geluk. Hij kwam in een rolstoel terecht, vanaf zijn middenrif naar beneden verlamd door een dwarslaesie. *'I'm floating above my wheelchair, can't feel my butt'*, zo omschrijft de cartoonist het zelf. Nog zes jaar dronk hij stevig door, totdat hij op een dag, zittend in zijn rolstoel, de fles, die hij met zijn tanden probeerde te openen, uit zijn krachteloze handen op de grond liet vallen. Een uur huilde en schreeuwde hij, toen 'overkwam hem een vreemde kalmte' zoals hij omschrijft in zijn biografie. Na deze 'openbaring' zocht hij hulp, ging bij de AA, en begon weer cartoons te tekenen en te zingen, liefhebberijen die hij tijdens zijn drankperiode had opgegeven, 'omdat ik toen het contact met mijn ziel had verloren'. De bijtende cartoons die Callahan na zijn 'herstel' maakte werden geplaatst in *Willamette Week*, een alternatieve krant in zijn woonplaats Portland. *Penthouse* volgde, toen *Harper's Bazaar*, diverse andere kranten en *The New Yorker*. Inmiddels heeft de artiest en muzikant Callahan een stevige reputatie als – politiek zeer incorrecte – tekenaar. Reden voor uitgeverij Xtra om zijn bundel *Cartoons met een gebrek* in het Nederlands uit te brengen.

De cartoons van Callahan zijn grof getekend. Met links stuurt hij zijn rechterhand, waarin hij een dikke viltstift heeft geklemd, over het papier. Ook de inhoud is vaak grof. Dat leverde hem titels op als 'genadeloos observator van de mensheid', maar ook 'perverse racist', of 'botte Neanderthaler'.

Gehandicapten en de vaak pijnlijke omgang van omstanders met hen, ziektes (Anorexia, Alzheimer), positieve discriminatie, multiculturele en politiek correcte denkbeelden, dat zijn de onderwerpen waar Callahan zich met boosaardig plezier vrolijk over maakt. Daarbij rakelt hij vragen op die de lezer confronteert met zijn eigen vooroordelen. DR

Cartoons met een gebrek

Callahan
Xtra 2008
ISBN 978-90-77766-60-6
Prijs €15,90
172 pagina's
zwart/wit (sk)

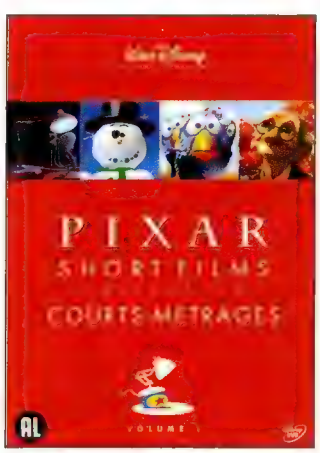

Ub Iwerks en computeranimatie

***Steve Jobs**, topman van Apple Computers, kocht in 1986 van Lucas Film Ltd (van filmregisseur George Lucas) voor tien miljoen dollar de geldslurpende special effects-divisie* Industrial Light & Magic. *Hij herdoopte het in Pixar (een samentrekking van 'pixel' en 'art') en bouwde het uit tot een innovatieve en succesvolle producent van digitale animaties en tekenspeelfilms* (Toy Story, A Bug's Life, Finding Nemo, Cars, Monsters Inc., The Incredibles, Ratatouille). *In de beginjaren, zo blijkt uit de korte documentaire die op de eerste dvd staat van Pixar Short Films Collection 1, investeerde Jobs fors in computerkracht (voor het berekenen van digitale beelden) en software, zoals een pixelrekensysteem, 3D-renderprogrammatuur en de motion blur-technologie (om beelden snelheid mee te geven). Hij zag tevens het belang in van het aantrekken van creatief talent.*

*Een grote rol in het succes van de studio was weggelegd voor animatietekenaar **John Lasseter** (ex-Disney). Tekenend voor de combinatie technologie/creatie is Lasseters verhaal over* The Adventures of André & Wally B *(eigenlijk nog onder Lucasfilm gemaakt). Deze ongepolijste, heel korte computeranimatie (met van die blikkerige synthesizer-achtige videogamemuziek) sloeg op een computer graphics-beurs in als een bom. 'Ik zocht naar simpele meetkundige vormen, zoals cilinders, bollen en recht-*

[EN VERDER]

een trilogie voorzien en rekenen nu op een zesluik – en de sfeervolle tekeningen maken deze reeks tot een aangenaam verpozen. Let ook op het verrassende slot! TdK

Misselijke grappen 2: Nekschot schiet door (Nekschot, Xtra). Meer meedogenloze, vakkundige tekeningen van de 'lefgozer onder de cartoonisten' die zelf vindt dat hij satire bedrijft, maar die harde, inmiddels nogal voorspelbare, dus weinig verrassende, en vaak tamelijk onsmakelijke, grappen maakt. DR

Moffies (Bandirah, Xtra). De Egon Schiele van de cartoonisten verzon dit keer 162 grappen, waarvan 4 mislukt, 35 flauw, 23 melig, 45 grappig, 46 heel leuk, 7 geniaal en 3 onbegrijpelijk. DR

Nachtdieren (Evens, Oogachtend). De volwassenwording van een meisje en een spannende tocht op weg naar een *blind date* worden woordloos, lyrisch, erotisch en tegelijk angstaanjagend in beeld gebracht in dit tweeluik met fraaie (monster)tekeningen die de fantasie stimuleren. DR

Nana 5 (Yazawa, Kana). De twee meiden, die de hoofdrol spelen in deze mangaserie, hangen nu al vijf delen lang in dezelfde tot mislukking gedoemde rockbandromantiek. Dat schiet dus niet op. De vormgeving blijft wel boeien. HW

Natasja 20: Atoll 66 (Walthéry/Di Sano/D'Artet de Neufmoustier, Marsu). Neerstortende satellietdeeltjes raken het vliegtuig waarin Natasja dienst doet. Tot overmaat van ramp heeft de sexy stewardess zich laten strikken om een pakje langs de douane te brengen. Als ze vervolgens geheel toevallig ook nog aan de offerpaal van een stel inboorlingen belandt, blijkt definitief dat dit verhaal nergens op slaat. HW

'n Net meisje (De Heij, Divina). Expliciet erotisch geladen komische situaties, trefzeker en scherp getekend, met onder andere een seksverslaafde directeur, zijn enigszins naïeve maar willige secretaresse Rachel en zijn nuchtere, pragmatische vrouw Suus. DR

Oom Dagobert: 60 Jaar in Duckstad (Diverse auteurs, Sanoma). Bij Sanoma hebben ze ontdekt dat de tekenaars van hun *Duck*-verhalen minstens even goed te vermarkten zijn als de figuren. In dit album zijn dertien verhalen van twaalf tekenaars opgenomen (met een bonus-illustratie van Daan Jippes), die laten zien hoe Carl Barks' rijkste eend ter wereld in de loop der jaren geïnterpreteerd is. Best interessant, maar deze opzet betekent dat er zelfs van Barks en Don Rosa alleen korte verhalen zijn gekozen, terwijl het voor sommigen juist de lange avonturenverhalen zijn waarin Oom Dagobert het meest schitterde. GA

Op zoek naar de tijdvogel – Voor de zoektocht 2: Het spreukenboek van de goden (Le Tendre/Loisel/Aouamri, Dargaud). Spannend, vakkundig getekend, krachtig geënsceneerd fantasy-verhaal. Dit tweede episode-afsluitende verhaal verschijnt zonder verdere toelichting van de uitgeverij tien jaar na het eerste deel. DR

Rainbow Pocket 893: Hoezo oud? (Van Straaten, Maarten Muntinga). Verzameling rake tekeningen met toepasselijke teksten rond het thema ouder worden van de oer-Hollandse melancholische kroniekschrijver Peter van Straaten. DR

Rik Ringers 74: Dodelijke puzzel (Tibet/Duchâteau, Lombard). De avonturen van Rik Ringers beperken zich

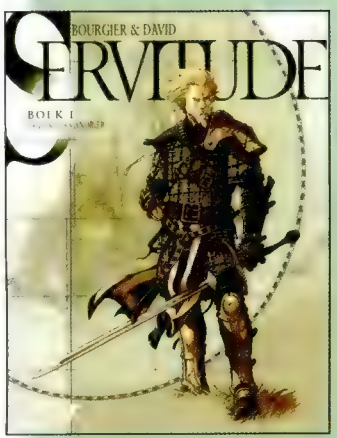

Eric Bourgier raakte op jeugdige leeftijd al verstrikt in rollenspelen. Nu is hij tekenaar van de fantasyreeks *Servitude*. Dat is geen grote sprong, want ook op deze manier gaat hij op in een verzonnen wereld van draken, burchten, koningen en zwaardvechtende helden. Het lukt hem goed deze op een natuurgetrouwe en sfeervolle manier te tekenen met karakteristieke hoofden, imponerende wapenrustingen en fraaie achtergronden. De inkleuring had hij echter beter aan iemand anders over kunnen laten, want met zijn bruin/witte palet – met hier en daar een minimaal toefje grijs – laat hij zijn aardige tekenwerk ten onder gaan in kleurloze nietszeggendheid.

Scenarist *Fabrice David* heeft een heroïsch verhaal neergezet dat zich afspeelt tegen een achtergrond van rivaliserende stammen en edelen. Hij had de kiem van een intrigerend verhaal te pakken met de beschrijving van een even hartstochtelijke als incestueuze relatie tussen de zoon en dochter van de koning. De hoofdrolspelers van deze verhaallijn overleven het eerste deel niet en wat resteert is enkel nog de krijgslustige kant van het verhaal. Gevolg is dat ik mijn nieuwsgierigheid naar het tweede deel van deze reeks verloren ben. HW

Servitude 1: De zang van Anorœr

Bourgier & David
Daedalus 2007
ISBN 978-90-88100-17-8
Prijs €15,99
56 pagina's
kleur (hk)

ADVERTENTIE

Yendor
STRIPWINKEL

Korte Hoogstraat 16
3011 GL Rotterdam
Tel 010 - 433 17 10
Fax 010 - 411 38 54

hoeken, om de digitale personages mee op te bouwen. Maar dat kenden de techneuten bij Pixar niet.' Hij haalde er vervolgens de oude Mickey Mouse*-tekenfilms van* ***Ub Iwerks*** *bij om te laten zien dat die beelden waren opgebouwd uit eenvoudige soepele vormen. Een techneut ging vervolgens aan de slag en ontwikkelde een druppelvorm waarmee via de computer een lijfje uit te rekenen viel, ongekend medio jaren 1980.*
Zo kwam Pixar technologisch steeds een stap dichter bij het ultieme doel: een avondvullende digitale tekenfilm. Dat lukte uiteindelijk met steun van Disney, waarmee Jobs een monsterverbond had gesloten: Pixar leverde de met de state-of-the-art *gemaakte computeranimatie; Disney regelde de marketing en de distributie. In 1995 presenteerden beide firma's* Toy Story, *de eerste volledig in pixels opgebouwde animatie met de lengte van een speelfilm. Uiteindelijk kocht Disney Pixar in 2006 voor 7,4 miljard dollar, voordat een concurrent er met de digitale animatiespecialist vandoor zou gaan.*

Pixar Short Films Collection 1

Disney 2007
±50 minuten,
Alle leeftijden

Op de dvd staan dertien korte tekenfilms uit de periode 1984-2007, met onder andere de beroemde Luxobureaulamp-animatie, Tin Toy *(de aanzet tot* Toy Story*),* Red's Dream *(een Chuck Jones-achtig filmpje over een zielige eenwielfiets) en* Knick Knack *over een sneeuwmannetje dat denkt te kunnen ontsnappen uit een sneeuwdoosje. De meest recente film is* Lifted, *een gelikte animatie over een buitenaards wezen dat in een vliegende schotel 'rijles' op aarde krijgt. Elk filmpje bevat commentaar van Pixar-medewerkers. Kortom, deze dvd moet elke tekenfilmliefhebber in de kast hebben staan. RS*

tegenwoordig vooral tot 'geweld in huiselijke kring'. Nu loopt zijn moeder weer gevaar. Hopelijk mag hij in het aanstaande jubileumalbum weer eens een ouderwetse moord oplossen. RS

Sagen van de Tafelronde 2: Het witte hert (Demare/Briclot/Pacurariu/Le Breton, Daedalus). Stripalbum met een wonderlijk gekozen constructie. Vier verhalen van één schrijver worden door drie tekenaars getoond. Enige concentratie is geboden! TdK

Senne en Sanne 3: Loverboys (Verhaegen, Mezzanine). Sinds zijn ontslag bij Studio Vandersteen lijkt Marc Verhaegen koste wat kost te willen bewijzen dat hij het lef heeft dat de erven Vandersteen niet hebben. Hij trapte deze kinderserie indertijd af met een veelbesproken *holocaust*-strip, maar inmiddels waagt hij zich aan een minstens zo gedurfd thema: de problematiek met loverboys. Dat levert scènes op in een bordeel, waar Sanne undercover rondtippelt in hoerenkledij. Ondanks de goede bedoelingen heeft dit album toch vooral iets onhandigs. Inclusief het politiekcorrecte geneuzel waar zelfs de PvdA inmiddels vanaf wil... JM

Spookmaterie 3: Delta (Douay/Fléchard, Dupuis). Afsluitend deel. De broers Olm gaan op ruimtereis naar een nieuwe planeet met vermeend intelligent leven om de Aarde te redden. Een mysterieuze ziekte aan boord voert de druk alleen maar op. TdK

Tan?tos 2: De dag van de chaos (Delitte/Convard, Glénat). Thriller aan de vooravond van de Eerste Wereldoorlog. In Parijs smeden wapenhandelaren en nationalisten een complot om de pacifistische socialist Jean Jaurès uit de weg te ruimen, zodat Frankrijk makkelijker de oorlog ingezogen kan worden. Misdadig brein hierachter is Than?tos (oud-Grieks voor 'dood'; in de mythologie de god van de dood). Een dappere detective bindt de strijd met hem aan. Interessante strip van Didier Convard (tekst) en Jean-Yves Delitte, waarbij vanwege de tallooze personages het af en toe lastig is te onthouden wie wie ook alweer is. RS

Vasco 21: De zwarte dame (Chaillet/Toublanc, Lombard). 'De zwarte dame' is een bijnaam van de pest die behoorlijk om zich heen slaat in dit middeleeuwse avontuur. Wat betreft het tekenwerk imponeren de decors, terwijl de vreemde portretten en mislukte perspectieven hier en daar wat verbazing oproepen. HW

W817 15: Het spook van de musical (Swerts/Vanas/Bouden, Standaard). Niet eens heel beroerde 'waspoederstrip' die is gebaseerd op de Belgische tv-reeks *W817* (lees 'wacht eens even'). RS

W.E.S.T 4: De 46ste staat (Rossi/Dorison/Nury, Dargaud). Het Weird Enforcement Special Team bemoeit zich aan het begin van de 20e eeuw met het vraagstuk of Cuba een Amerikaanse staat moet worden. Wint de toverij of de ratio het? Intrigerende strip die hier en daar kampt met een onduidelijke beeldregie. RS

Witte tijgerin 4: Een spionne op het dak (Conrad/Wilbur, Dargaud). De verleidelijke communistisch spionne Alix Yin Fu moet een corrupte minister ontmaskeren. Het verhaal in havenstad Shanghai zit vol vaart. Humor is dit keer schaars. Wie de tijgerin-overste is, de moeder der Mao-spionnen, wordt nog niet onthuld. EvdH.

AGENDA

AANVULLINGEN? VERTEL HET ONS! STUUR NIEUWS OVER BEURZEN, TENTOONSTELLINGEN OF ANDERE INTERESSANTE STRIPEVENEMENTEN AAN AGENDA@STRIPSCHRIFT.NL OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.

- ***t/m 27 april*** *Expo 'Strip en kunst', Singer Laren, Oude Drift 1, Laren, info: (+31) (0)35-5393939 of www.stripenkunst.nl*
- ***t/m 4 mei*** *Expo 'Peters Meesters' rondom het werk en de inspiratiebronnen van Peter van Straaten, Museum Meermanno, Prinsessegracht 60, 's-Gravenhage, info: (+31) (0)70-3462700 of www.meermanno.nl*
- ***t/m 4 mei*** *Expo 'Willem van Malsen (1940-2005) – Duivelskunstenaar', Centraal Museum, Nicolaaskerkhof 10, Utrecht, info: (+31) (0)30-2362362 of www.centraalmuseum.nl*
- ***t/m 6 mei*** *Expo 'Fokke en Sukke kunnen het niet alleen', naar aanleiding van het 15-jarig bestaan, Exposorium Vrije Universiteit, De Boelelaan 1105, Amsterdam, info: (+31) (0)20-4445648 of www.vu.nl*
- ***t/m 18 mei*** *Expo 'De ontdekking – Van strip tot werkelijkheid' over het gelijknamige stripboek van Eric Heuvel, Verzetsmuseum Amsterdam, Plantage Kerklaan 61, Amsterdam, info: (+31) (0)20-6202535 of www.verzetsmuseum.org*
- ***t/m 24 mei*** *Expo 'Comics Made in Germany – 60 Jahre Comics aus Deutschland', Deutschen Nationalbibliothek, Adickesallee 1, Frankfurt am Main, Duitsland, info: www.d-nb.de*
- ***t/m 25 mei*** *Expo 'Tussen Grebbeberg en Uruzgan – Eén beeld zegt meer dan duizend woorden', met het werk van politiek tekenaar Fritz Behrendt, Legermuseum, Korte Geer 1, Delft, info: (+31) (0)15-2150500 of www.legermuseum.nl*
- ***t/m 1 juni*** *Expo 'Geketend getekend – Feit en fictie in stripverhalen', Gevangenismuseum, Oude Gracht 1, Veenhuizen, info: (+31) (0)592-388264 of www.gevangenismuseum.nl*
- ***t/m 8 juni*** *Expo 'Het weekblad Robbedoes – De avonturen van een redactie', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32) (0)2-2100433 of www.stripmuseum.be*
- ***t/m 8 juni*** *Expo 'Superhelden en sjlemielen – Joodse herinnering in de stripkunst', Joods Historisch Museum, Nieuwe Amstelstraat 1, Amsterdam, info: (+31) (0)20-5310310 of www.jhm.nl*
- ***t/m 8 juni*** *Expo 'Gummbah – Ongeldige seks', De Hallen, Grote Markt 16, Haarlem, info: (+31) (0)23-5115775 of www.dehallenhaarlem.nl*
- ***t/m 15 augustus*** *Expo 'Met scheve ogen', over de manier waarop westerse stripmakers naar het Oosten hebben gekeken en omgekeerd, Nederlands Stripmuseum, Westerhaven 70, Groningen, info: (+31) (0)50-3178470 of www.nederlandsstripmuseum.nl*
- ***26 april*** *2e Dag van de jeugdhelden, met aandacht voor onder andere Biggles, Arendsoog, Karl May, Hans G.Kresse, Kuifje, De Kameleon, De Smurfen, Bob Evers en Star Trek, Congres- en Partycentrum 't Veerhuis, Nyemonde 4, Nieuwegein, info: www.jeugdhelden.nl*
- ***26 april t/m 31 augustus*** *Expo 'Picha', met werk van 19 Afrikaanse stripmakers, Afrika Museum, Postweg 6, Berg en Dal, info: www.picha.nl*
- ***27 april*** *Grote stripruilbeurs, Stripclub Tafelrond, Zaal KA Redingenhof, Redingenstraat 90, Leuven, België, info: (+32) (0)16-236597 of hendrickxjeanpierre@skynet.be*
- ***4 mei*** *2e Strips op de Markt, Markt, Gouda, info: (+31) (0) 6-14334647 of www.stripsopdemarkt.nl*
- ***11 mei*** *13e Mercatorstripbeurs, Cultureel Centrum De Brouwerij, Onze Lieve Vrouw Plein 18, Kruibeke, België, info: (+32) (0)486-744899 of www.mercatorstripbeurs.be*
- ***20 t/m 23 mei*** *Veiling van onder andere een grote stripcollectie, met kijkdagen op 15 t/m 18 mei, Bubb Kuyper, Jansweg 39, Haarlem, info: (+31) (0)23-5323986 of www.bubbkuyper.com*
- ***22 t/m 25 mei*** *13e Internationaler Comic Salon Erlangen, Erlangen, Duitsland, info: www.comic-salon.de*
- ***7 en 8 juni*** *Stripdagen Haarlem 2008, Haarlem, info: www.stripdagenhaarlem.nl*
- ***10 juni t/m 16 november*** *Expo 'Eendracht maakt Smurf – 50 Jaar Smurfen', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32) (0)2-2100433 of www.stripmuseum.be*
- ***27 en 28 september*** *De Stripdagen, Euretco Expo Center, Meidoornkade 24, Houten, info: (+31) (0) 6-23718719 of www.stripdagen.nl*
- ***18 november 2008 t/m 22 februari 2009*** *Expo 'De nieuwe kinderstrip', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32) (0)2-2100433 of www.stripmuseum.be*

Suske en Wiske komen naar Gouda

Op 4 mei vindt voor de tweede keer het stripevenement Strips op de Markt in Gouda plaats. Deze gratis toegankelijke stripbeurs met ruim driehonderd meter aan kramen in het hartje van Gouda op de markt rondom het stadhuis, staat deze keer voor een belangrijk deel in het teken van *Suske en Wiske*. Zo is er in een bovenzaal van café-restaurant De Zalm een expositie ingericht met heel veel bijzondere *Suske en Wiske*-items. Deze zijn allemaal uit de privé-collectie van één van Nederlands grootste Vandersteen-verzamelaars afkomstig. Ook de huidige tekenaars van de serie – Luc Morjaeu en Peter van Gucht – komen naar Gouda om te signeren. Daarnaast wordt de presentatie van de vernieuwde Vandersteen-catalogus voor deze zondag aangekondigd en is het *Suske en Wiske*-springkasteel aanwezig om de jongeren te vermaken. Andere nieuwe stripuitgaven zijn er van *Simon Trips*, over de gelijknamige stripfiguur die zijn avonturen in Gouda beleeft en *De Vliegende Hollander* van Marc Verhaegen. Verder is er een stripveiling, een strip- en cartoontekencursus, een stripquiz, een karikatuurtekenaar en wordt de band tussen strips en muziek en poëzie verstevigd met voorgedragen stripgedichten en strips die gerapt worden. Ook andere stripauteurs geven acte de présence: Eric Heuvel, Marcel Ruijters, Marc Verhaegen, Erwin Suvaal, Hendrik J. Vos, Hans van Oudenaarden en Frank Jonker staan aangekondigd. De beurs start op deze koopzondag om 10 uur en eindigt om 16.30 uur. TdK

Meer info: zie agenda.

ADVERTENTIE

BK

BUBB KUYPER

Veilingen Boeken, Manuscripten en Grafiek

Veiling van o.a. grote STRIPCOLLECTIE met veel Europese **antiquarische** en bibliofiele strips (o.a. *Kuifje, Blauwe Sperwer, Robbedoes, Jerry Spring,* complete reeksen van *Eric de Noorman* en *kapitein Rob*), **veel 1e drukken hardcover**, vaak in (zeer) goede tot nieuwstaat, groot aantal (**gelimiteerde**) beelden (o.a. *Kuifje, Manara, Guust Flater, Joost Swarte*), bijzondere uitgaven, posters en andere stripattributen.

Jansweg 39 – 2011 KM Haarlem – tel. 023-5323986

20-23 mei 2008
kijkdagen 15-18 mei
10.00-16.00 uur

catalogus online
vanaf ca.19 april
www.bubbkuyper.com

HET VAK

DEZE RUBRIEK IS BESTEMD VOOR MUTATIES IN HET ROERIGE STRIPWERELDJE, ALSMEDE VOOR MELDINGEN VAN OVERLIJDEN, FUNCTIEWIJZIGINGEN, WISSELINGEN VAN UITGEVER OF DISTRIBUTEUR, VERHUIZINGEN... HIER LEEST U ER ALLES OVER. STUUR MUTATIES AAN **HETVAK@STRIPSCHRIFT.NL** OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.

>WAARHEEN?

Paul Geerts ontving uit handen van gouverneur Camille Paulus op 5 maart het ereteken van Ridder in de Kroonorde. De Kroonorde is één van de drie nationale Belgische ordes. Hij kreeg deze onderscheiding voor zijn jarenlange werk aan de strip *Suske en Wiske* en zijn initiatief voor het oprichten van het Suske en Wiske Kindermuseum in Kalmthout. In 2002 werd Geerts al benoemd tot Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw.

De 42-jarige Fransman **Laurent de Froberville** is benoemd door directeur van het Museum Hergé in Louvain-la-Neuve. Eerder was De Froberville 25 jaar secretaris-generaal van het domein Cheverny, dat als inspiratie voor Hergé gold voor het stripdomein Molensloot. De Froberville was ook verantwoordelijk voor de organisatie van de tentoonstelling *De geheimen van Moulinsart* uit 2001. Het Museum Hergé opent in 2009 haar deuren.

De Maastrichtse cartoonist en politiek tekenaar **Paul Kusters** heeft de Junior Inktspotprijs 2007 gewonnen. Kusters won de prijs voor zijn tekening *Babs & Beer: Holleeder*, die 6 oktober vorig jaar werd gepubliceerd in *Algemeen Dagblad*. Ruim zevenhonderd leerlingen van middelbare scholen kozen zijn cartoon uit meer dan 160 inzendingen.

FOTO SPIKE BAKKER

Tijdens de stripboekenbeurs in Rijswijk, in het eerste weekend van maart, won **Eddy Paape** de Strip Publieksprijs 2008. Er kon via het internet worden gestemd. Martin Lodewijk, de winnaar van vorig jaar, overhandigde Paape zijn prijs, een metalen beeldje.

Tijdens hetzelfde weekend werd ook gestreden om het Nederlands kampioenschap striptekenen voor de jeugd. Er werden drie winnaars door een vakjury gekozen. **Koen Ubels** was de beste in de categorie 9 tot 11 jaar, **Femke Schaars** bij de 12- tot 14-jarigen en **Ming Ong** kreeg de hoofdprijs in de oudste categorie: 15 tot 17 jaar oud.

Johan de Moor won met een tekening van koning Albert II, die in het holst van de nacht in zijn keuken zwoegt aan zijn kerstboodschap, de Grote Prijs Press Cartoon Belgium 2008. Hij ontving een cheque van €6000. Twee eervolle vermeldingen gaan naar (Erwin) Vanmol voor een tekening over de moord op de Russische journaliste Anna Politkovskaja en naar Marec (Marc de Cloedt) voor een cartoon over een vrouw in boerka die haar gynaecoloog raadpleegt.

Slaapkoppen, het stripalbum van Randall C. heeft de debuutprijs voor strips van de stad Turnhout gewonnen. Het album vormt volgens het juryrapport een goed uitgedachte, gecomponeerde stripsonate met een origineel thema en vloeiende dialogen. *Slaapkoppen* verscheen bij uitgeverij Oogachtend.

>WAARVOOR?

Op 10 maart overleed illustrator **Dave Stevens** aan de gevolgen van leukemie. Stevens werd in Lynwood, Californië geboren. Vanaf 1975 werkte hij aan verschillende stripreeksen waaronder *Tarzan*, waarvoor hij Russ Manning assisteerde en aan *Star Wars*. In 1982 creëerde hij zijn meest bekende strip *The Rocketeer*, die het in 1991 tot bioscoopfilm schopte. Daarnaast maakte hij veel losse illustraties van ondermeer Bettie Page, een jaren 1950-model. Dave Stevens werd 52 jaar.

Op 12 maart overleed **Lucienne van der Hoek**. Van der Hoek was 16 jaar werkzaam in stripwinkel Blunder op de Oudegracht in Utrecht. Nog geen jaar geleden moest zij haar werkzaamheden staken als gevolg van een hersentumor. Behandeling mocht niet meer baten. Lucienne van der Hoek werd slechts 42 jaar.

Op 19 maart is de Belgische schrijver **Hugo Claus** overleden. Claus was een veelzijdige schrijver die in verschillende genres thuis is. De meeste bekendheid verwerft hij in 1983 met *Het verdriet van België*. Claus maakte ook tekeningen en schilderijen. In de stripwereld kennen we hem van *Belgman* waar slechts één deel van verschijnt in 1967. De tekeningen zijn van Hug Oké, een pseudoniem van Hugo de Kempeneer. Hugo Claus werd 78 jaar.

Maurice Maréchal, de tekenaar van *Tante Zenobie*, een stripreeks uit de jaren 1950/1960, deels op scenario van René Goscinny, Greg en Mitteï, overleed op 21 maart op 85-jarige leeftijd. De Belg, geboren op 6 juni 1922 in Waremme, tekende de verhalen reeds in 1957, maar het duurt tot 1962 voordat de eerste van vier albums in de collectie *Jong Europa* verscheen. Ook kwam het tot een tekenfilm. Later, medio jaren 1980, maakte de reeks een kortstondige comeback met heruitgaven bij Lombard. De Franstalige integrale bundel die in 1995 verscheen, werd vlak voor zijn dood opnieuw herdrukt.

Eveneens op 21 maart stierf **Raymond Leblanc**. Leblanc was de oprichter van uitgeverij Lombard en de uitgever van het weekblad *Kuifje*. Het was Leblanc die Hergé ervan overtuigde om vlak na de oorlog een stripblad te maken. Hij haalde behalve Hergé ook toppers als Edgar P. Jacobs, Paul Cuvelier en Jacques Laudy binnen. Het succes was eclatant. Later gaf hij de verhalen ook in albumvorm uit en introduceerde hij succesvol de Kuifje's bon waarmee lezers verschillende extraatjes konden krijgen. In de jaren 1950 richtte hij de Belvision Studio's op waar tekenfilms zoals *Kuifje en de Zonnetempel*, *De fluit met de zes smurfen* en *Lucky Luke in Daisy Town* werden gemaakt. In 2003 ontving Leblanc de eerste Alph-Art-ereprijs tijdens het stripfestival van Angoulême. In 2007 werd er een prijs voor jonge stripauteurs naar hem vernoemd. Raymond Leblanc werd 92 jaar.

[SERVICE SPREAD]

→ HARRY'S POSTZEGELHOEKJE

In 1938 ontstaat met de verschijning van Superman het begrip 'superheld'. Het verwijst naar een fantastisch menselijk wezen, beschikkend over buitengewone gaven, een sterk moreel waardestelsel en een kostuum dat door sommigen indrukwekkend wordt gevonden, maar dat bij verschijning in het dagelijks straatbeeld bij de meeste toeschouwers op de lachspieren werkt. De malle pakjes van Supermannavolgers als Batman, Captain America, Hawkman en The Green Lantern nemen echter niet weg dat het hier een serieus maatschappelijk fenomeen betreft dat aanvankelijk zijn succes vooral aan de Tweede Wereldoorlog ontleent; de lezers hebben in die tijd sterk behoefte aan rolmodellen die de lijn tussen goed en kwaad kunnen trekken en alle verschijnselen aan de verkeerde kant van de lijn er genadeloos van langs geven. Weldenkende mensen weten dat de echte strijd tegen het kwaad veel meer nuances kent dan de strijd tegen comicschurken en dat de Amerikaanse troepen in tegenstelling tot de superhelden zich wel degelijk kunnen vergissen in het onderscheid tussen het nobele en het verwerpelijke. Desondanks smullen we zeventig jaar later, ondanks de Amerikaanse militaire aanwezigheid in verschillende landen, nog steeds van Superman en consorten. HW

Land van herkomst: Verenigde Staten
Jaar van uitgifte: 2005
Frankeerwaarde: $0.39 per stuk, $7.80 per vel (±€5,40)

→ WINNEN

Op 24 april gaat de film *Peur(s) du noir/Fear(s) of the dark* in première. Aan deze animatie-griezelfilm werken ook verschillende strip-makers mee, waaronder Lorenzo Mattotti, Blutch en Charles Burns. In samenwerking met distributeur Benelux Film Distributors stelt *Stripschrift* zes kaartjes voor de film en zes film-posters ter beschikking aan inzenders van het goede antwoord op deze vraag:

Welke schrijver – die ook aan deze film meewerkt – maakte samen met Lorenzo Mattotti al enkele strips en geïllustreerde verhalen?

Stuur het antwoord vóór 15 mei 2008 naar **Fears(s) of the Dark-prijsvraag**
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
of naar
winnen@stripschrift.nl

Bij meer dan zes goede oplossingen zal er worden geloot. De winnaars maken we in een volgend nummer bekend. Maximaal één inzending per adres en discussiëren over de uitslag doen we natuurlijk niet.

Uitslag Fantasy-prijsvraag Stripschrift 390:
We vroegen bij welke Amerikaanse uitgever de verstripping van twee fantasy-verhalen – *Magiër-Leerling* van Raymond Feist en *De Hagenridder* van George R. R. Martin – eerder verschenen. Het goede antwoord is Marvel, en dat werd ons door meerdere lezers toegestuurd. Na loting kunnen we **Danny de Haes** (Nijlen, België), **M.A.N. de Maker** ('s-Gravenhage) en **Xi Hang Yang** (Emmen) feliciteren met hun prijs: een exemplaar van beide albums.

Uitslag Elno-prijsvraag Stripschrift 391:
De tegenstander van Elno in het nieuwe deel dat recent bij uitgeverij Bee Dee verscheen is de mysterieuze Dr. Müsli. Wij vroegen naar de 20e eeuwse romanschrijver waarop deze Müsli is gebaseerd? Het juiste antwoord: de Duitser Robert Musil. Dit werd ons toegezonden door **Simon Elenbaas** (Velserbroek), **George Lint** (Leusden) en **Peter Uittenbogerd** (Wierden). Allen ontvangen een gesigneerd exemplaar van *Elno* en de felicitaties van de redactie.

Jaargang 40
Nummer 3 (392)
Mei 2008

's Werelds oudste stripinformatieblad verschijnt 8 maal per jaar en wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie.

Redactie
Teus de Kruijf, Arco van Os, Dik Rondeltap, Rik Sanders

Medewerkers
Ger Apeldoorn, Spike Bakker, Olav Beemer, Mario Bergsma, Ben Bits, Onno Blom, Ruud Booms, Dave Boot, Peter Breedveld, Oswald Cromheecke, Erik van der Hoeven, Frank Jansen, Just de Leeuwe, Willard Mans, Jeroen Mirck, Kees Ribbens, Erwin Suvaal, Wilco Tuinenburg, Rudy Vrooman, Harry Wibier, Olivier Wortel, Hennie van der Zouw

Omslag
Luc Cromheecke

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e redactie@stripschrift.nl

Abonnementen
Een abonnement omvat 8 nummers en wordt daarna telkens stilzwijgend verlengd. Eventueel gemiste nummers zijn te bestellen via onze Back Issue Service.

Maak het juiste bedrag over op girorekening 9347590 ten name van Stichting Uitgeverij Stripstift te Rotterdam.
Nederland €44,00
België €46,50
Other countries €60,50
IBAN NL56 PSTB 0009 3475 90
SWIFT/BIC PSTBNL21
Bedragen zijn inclusief 6% BTW
Opzeggingen schriftelijk richten aan de uitgever, uiterlijk twee nummers voor het aflopen van het abonnement.

Reprorecht
Het overnemen, maar ook het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie.

Materiaal
Ongevraagd toegestuurd materiaal wordt niet geretourneerd. De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs.

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opmemen met de uitgever, of e-mailen naar adverteren@stripstift.nl

Druk
Printec Offset, Kassel, Duitsland

Uitgever/Distributie Nederland

Stichting Uitgeverij Stripstift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e uitgever@stripstift.nl
w www.stripstift.nl
KvK Rotterdam 24335843

Distributie België
Pinceel, Leuven
AMP, Brussel

Stripschrift wordt uitgegeven in opdracht van Het Stripschap. Leden van Het Stripschap krijgen €1,25 korting op de abonnementsprijs.

ISSN 0165-845X

EINDELIJK! HET SLOT VAN DE EERSTE CYCLUS VAN GOLDEN CITY

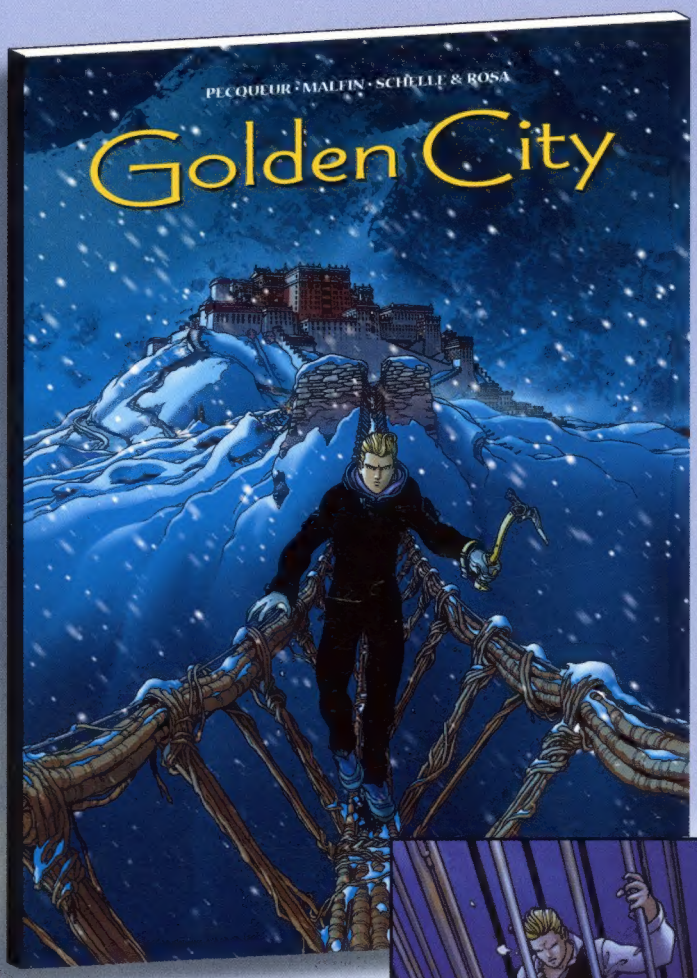

DEEL 6 - *JESSICA*

IS HET HARRISON BANKS ZELF?
DE ECHTE DIE NU IN HANDEN IS VAN PROFESSOR SEED EN BRAD, ZIJN TWEE OPVOLGERS? HIJ IS NAAR EEN PLEK GEBRACHT WAAR HIJ GEËXECUTEERD MOET WORDEN, IN OPDRACHT VAN DE AUTORITEITEN VAN GOLDEN CITY. VOORDAT DAT ZO VER IS TREKT EEN TEAM EROPUIT OM ZIJN LEVEN TE REDDEN. EEN BONT TEAM, DAT WEL, MAAR MET ÉÉN DOEL.

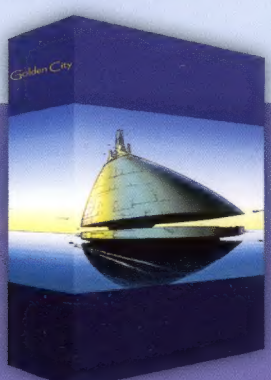

TEVENS VERKRIJGBAAR:
SPECIALE BOXSET, BEPERKTE GENUMMERDE OPLAGE.
BEVAT DEEL 1 T/M 6.
ALBUMS MET RUGTEKENING.
SLECHTS 500 STUKS

DEEL 1 TOT EN MET 5 OPNIEUW VERTAALD EN GELETTERD

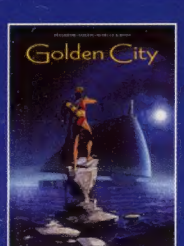

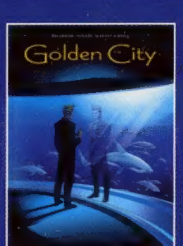

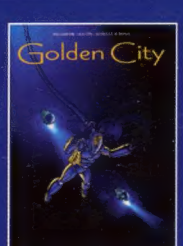

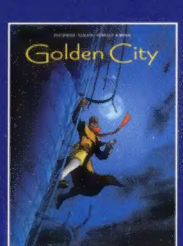

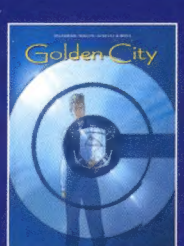

SILVESTER

www.silvesterstrips.nl